

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

70. ÉVF.

2022/3. KÜLÖNSZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK	Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
TITKÁR	Prof. dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
TAGOK	Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
	Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Kerecsi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatanács elnöke, egyetemi tanár
	Prof. dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Nyiri Sándor, ny. vezető ügyész, c. egyetemi docens
	Prof. dr. Patyi András, a Kúria elnökhelyettese, egyetemi tanár
	Prof. dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
	Prof. dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrakadémia tagja, egyetemi tanár
	Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ
	Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynökségének korábbi ügyvezető igazgatója
	Dr. Ciprian Maftai, belügyi attasé, Románia Magyarországi Nagykövetsége

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

	Bakai Kristóf püör. dandártábornok, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai szakfőigazgatója
	Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
	Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára
	Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
	Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
	Dr. Halmosi Zsolt r. altábornagy, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetője
	Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
	Prof. dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemlélője

Prof. dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos
Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Prof. dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Hornyik Zsuzsanna
OLVASÓSZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVISZAKLEKTOR	Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
FŐMUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes Csala Károly r. ezredes
MUNKATÁRSÁK	Luda Henrietta Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) ISSN 2677-1632 (Online) LXX. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
NYOMDA	Duna-Mix Kft.
FELELŐS VEZETŐ	Halászi Attila, ügyvezető

TARTALOM

	Szerkesztőségi előszó	6
	TANULMÁNYOK	
HORGOS LÍVIA	Gondolattörések az előkészítő ülésről a vád és a bizonyítás viszonylatában	8
SERBAKOV MÁRTON TIBOR	Az incel mozgalom mint nőgyűlölő terrorfenyegetés	27
TÓTH NIKOLETT ÁGNES	A rendőri egyenruha mint szimbólum	43
SZABÓ LAJOS	Szemelvények a belügyi sport, a labdarúgás és a sportrendezvények biztosításának 20. század eleji történetéről	59
CSERES JUDIT	Újszülöttgyilkosságok Németországban. Egy nagyszabású tanulmány ismertetése	71
FARKAS JOHANNA – MALKÓCS TAMÁS	A rendőri pálya vonzóvá tételének lehetőségei	99
MOGYORÓDI GERGELY	Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: esettanulmány Skóciáról	124

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

„A tudomány az emberért van, és ezért el is kell, hogy jusson az emberekhez.”

Hevesi Krisztina

Idei első magyar nyelvű online lapszámunkba előző kiadványainkhoz hasonlóan különböző tudományterületekről válogattuk a tanulmányokat. A fenti idézetben foglalt gondolat jól kifejezi a Belügyi Szemle küldetését, célunk ugyanis nem más, mint hogy a tudomány eredményei minél több emberhez eljussanak. Ennek jegyében ajánljuk e havi cikkeinket szíves figyelmébe.

Szabó Lajos *„Az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység megítélésének átstrukturálódása a COVID–19 utáni helyzet tükrében”* című cikkében a kritikus infrastruktúrák járványhelyzet miatti tartalmi, fogalmi elemeiben történő változást vizsgálja.

„Az incel mozgalom mint nőgyűlölő terrorfenyegetés” címmel készült Serbakov Márton Tibor tanulmánya, amelynek célja az incel mozgalom keletkezésének, ideológiájának, tagjai pszichéjének, a közösséghez fűződő relevánsabb elkövetéseknek és a köztük lévő összefüggéseknek, valamint a koronavírus a mozgalomra gyakorolt hatásának bemutatása, végül lehetséges fellépési irányok megfogalmazása.

Tóth Nikolett Ágnes *„A rendőri egyenruha mint szimbólum”* című tanulmányában arra vállalkozott, hogy mindazt az ismeretanyagot, amely a hivatásos állomány megjelenésével kapcsolatos egy csokorba gyűjtse.

Mogyoródi Gergely *„Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: esettanulmány Skóciáról”* című tanulmánya jelen lapszámunk kitekintés rovatában a skót rendőrség bemeneti követelményrendszerét mutatja be és elemzi, majd von le azzal kapcsolatban következtetéseket.

„A rendőri pálya vonzóvá tételének lehetőségei” című cikkében Farkas Johanna és Malkócs Tamás a rendőrségi utánpótlás két fontos szegmensét tekinti át. A toborzás, a beválás és a személyi állomány megtartását befolyásoló generációs és motivációs aspektusokat vizsgálja.

Cseres Judit „*Újszülöttgyilkosságok Németországban. Egy nagyszabású tanulmány ismertetése*” címet viselő cikkében az Észak-Rajna-Vesztfáliei Rendőr-főkapitányság kutatócsoportja által 2015-ben közzétett tanulmányt mutatja be, melyben az 1990–2007 években Németországban ismertté vált újszülöttgyilkosságok (kettő kivételével) minden tartományból származó ügyiratainak kriminalisztikai-kriminológiai adatait elemezték matematikai statisztikai módszerekkel.

Horgos Livia „*Gondolattöredékek az előkészítő ülésről a vád és a bizonyítás viszonylatában*” című tanulmánya górcső alá veszi annak lehetőségét, hogy a bíróságnak joga és kötelezettsége legyen-e a bírói eljárás megindításának jogszabályi feltételeként nemcsak a benyújtott vádiratban a törvényes elemeknek és a vádirat információs funkciót ellátó további elemeiből a bizonyítási eszközök megjelölésének, hanem az előkészítő eljárás és a nyomozás törvényességének a vizsgálata is.

Reméljük, sikerült felkelteni különszámunk cikkei iránt az érdeklődést, amelyek olvasásához nagyon jó szórakozást kívánunk!

Szerkesztőség

Gondolattöredékek az előkészítő ülésről a vád és a bizonyítás viszonylatában*

Thought fragments of Preliminary Session in Relation to Accusation and Evidentiary Procedure

Horgos Livia

Dr. PhD, adjunktus
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
horgos.livia@uni-nke.hu

„Aetas semper aportat aliquid novi.”
(Minden korszak hoz valami újat.)

Absztrakt

Cél: Kutatásom kiindulópontjául konkrét büntetőeljárást választottam, melynek során a 2018-ban hatályba lépett új büntetőeljárás kódex, a 2017. évi XC. törvény rendelkezéseivel funkciójában is megújított és egyben hangsúlyosabbá tett előkészítő ülés intézményét mutatom be, különös tekintettel a vád és a bizonyítás kapcsolatára.

Módszertan: A tanulmány vizsgálja, hogy a Be.-ben szabályozott előkészítő ülés megfelel-e annak a követelménynek, hogy a vádat ellenőrizve kiszűrje a vád megalapozatlanságát. Amennyiben nem, akkor milyen rendelkezésekkel bővítve felelne meg ennek az elvárásnak a jelenlegi szabályozás, figyelemmel a büntető igazságszolgáltatási politika által közvetített kodifikációs irányelvekre, különösen a hatékonyságra, a gyorsaságra, az egyszerűsége, a korszerűsége, a koherenciára.

Megállapítások: A szerző górcső alá veszi annak lehetőségét is, hogy a bíróságnak joga és kötelezettsége legyen-e a bírói eljárás megindításának jogszabályi feltételeként nemcsak a benyújtott vádiratban a törvényes elemeknek és a vádirat információs funkciót ellátó további elemeiből a bizonyítási eszközök megjelölésének, hanem az előkészítő eljárás és a nyomozás törvényességének

* A mű a TKP2020-NKA-09 számú projekt keretében, a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a Tématerületi Kiválósági Program 2020 pályázati program finanszírozásában valósult meg. A mű második kiadása magyar nyelven megegyezik az első kiadásban megjelent angol nyelvű változattal (Horgos, 2021).

a vizsgálata is. A tanulmány ismerteti továbbá a Be. hatályos rendelkezéseit az előkészítő ülésen történő bizonyításra, kiemelve a vádlott kihallgatására vonatkozó rész 2020. évi XLIII. törvény általi módosítását. Ennek jelentőségét hangsúlyozva egyúttal rámutat arra, hogyan lehetne kiküszöbölni az ezzel kapcsolatos anomáliákat a bizonyítás korlátai kapcsán a bírói jogalkalmazásban.

Érték: A jogállami követelményeknek nem felelhet meg olyan tárgyalás előkészítése, ahol a vád elégtelensége esetén a bírósági tárgyalás megkezdhető. Ezért szükséges lenne bővíteni a jelenlegi Be. rendelkezéseit, hogy a vádlott és a védő, a váddal kapcsolatos álláspontjának kifejtése mellett, a vád elégtelensége esetén kifogást terjeszthessen elő. Továbbá a jogalkotó nem munkálta ki részletelesen az előkészítő ülésre vonatkozó bizonyítási tilalom áttörésének a szabályait a terhelt kihallgatása vonatkozásában. Úgy gondolom az anomáliákat a bizonyítás korlátai kapcsán nem a bírói jogalkalmazásnak kell megoldani az előkészítő ülés intézményénél, hanem egyértelmű törvényi szabályozás szükséges.

Kulcsszavak: előkészítő ülés, vád megalapozatlansága, bizonyítás korlátai, a vádlott kihallgatása

Abstract

Aim: I chose a specific criminal procedure as the starting point of my research, the present study focuses on preliminary session, which was altered in its function by the resolutions of the new Law of Criminal Procedure (entering into force in 2018), that is Act XC of 2017 (henceforth LCP) with special regard to the relationship between accusation and evidentiary procedure with the help of a case.

Methodology: The study examines whether preliminary session regulated by LCP meets the requirements and checks indictment eliminating unsubstantiated procedures. In case it fails to do so, what further regulations are needed to be added to present ones in order to meet requirements with special regard to codification policy embodied in criminal judicature, especially effectiveness, promptness, simplicity and coherence.

Findings: I examine in details the possibility whether it could be the right and obligation of the court to examine not only the means of evidence deriving from legal elements and other informative elements contained in the presented indictment but also the legality of preliminary sessions and investigation procedures as a legal condition of initiating a court procedure. The study describes the regulation of LCP concerning evidentiary procedures in the preliminary session emphasizing the modifications by Act XLIII of 2020 concerning the interrogation of the accused. I examine its significance and point out whether anomaly in connection with the limits of evidentiary procedure are successfully eliminated in judicature.

Value: No preparatory session meets the requirements of a constitutional state, which allows court hearings in case of inadequate accusation. It seems to be necessary to broaden the rulings of Be. in a way that the accused party and the defense may propose objection besides presenting their viewpoints concerning inadequate accusation.

The legislator did not elaborate completely the rules of the breach of the ban of evidentiary procedure concerning the accused party at the preparatory session. I believe that anomalies concerning the limits of evidentiary procedure should not be resolved by judicial practice at the institute of preparatory session, but it should be codified.

Keywords: preliminary session, unsubstantiated indictment, limits of evidentiary procedure, interrogation of the accused

Bevezetés

A jogalkotót az új büntetőeljárás kódex, a 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) kodifikációja során a „megőrizve haladni” gondolata hatotta át. Ennek egyik eklatáns intézménye a korábban marginális szerepet betöltő előkészítő ülés funkciójának átértelmezése és kötelezővé tétele. Ezzel a tisztességes eljárás elemeit képező garanciák biztosítása mellett lehetőséget teremtett az eljárások egyszerűsítésére és gyorsítására is. Az előkészítő ülésen a vád és a védekezés tartalma, eszközei, módjai élesen elkülönülnek a vád alapján megtehető adminisztratív intézkedésektől. Az előkészítő ülésen a terhelti komplex együttműködés egyik formája is megvalósulhat, a tárgyalási bizonyítás koncentrálásának kiemelt színhelye is, hiszen bírói kontroll mellett a feleknek lehetőségük lesz rögzíteni a bizonyítás alapvető irányát.¹

A bírósági tárgyalás előkészítésére vonatkozó honi jogintézmények történeti áttekintése

1896. évi XXXIII. törvénycikk

A modern 19. századi kontinentális perrendtartásokban az ügyészi szervezettől független, vádemelést követő kontrollként funkcionált a vádтанács intézménye.

1 2017. évi XC. tv. indokolása a büntetőeljárásról.

A vádtanács egyúttal prevenciók célokat is szolgált: ne kerülhessen bírósági tárgyalásra alkalmatlan vád, ne indulhasson indokolatlanul bírósági eljárás.

Az 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról (továbbiakban: Bp.) megalkotásának idején Magyarországon is felmerült a vád törvényességének jelentősége és szerepe, amely magában foglalta a vád megalapozottságának, avagy megalapozatlanságának elemét is. Finkey Ferenc szerint – a Bp. 1. §-a alapján – a bírói eljárás megindításának egyik feltétele a törvényes vád (Finkey, 1903), amelyet a bírósági eljárás elindulása előtt szükséges vizsgálni.

A Bp. elfogadta a korabeli angol jogból a bírói tárgyalás eszméjét, a francia jogból a vádtanács intézményét, és az osztrák jogból a fakultatív eljárási formát. A Bp.-ben a vádat az ügynevezett közbenső, fakultatív vád alá helyezési eljárásban a vádtanács vizsgálta. Ez az eljárás szóbeli és kontradiktórius volt.

„A főtárgyalásra való bocsátás előtt azonban, miután a nyilvános főtárgyalás már nagyobb erkölcsi és anyagi hátránnyal s zaklatással jár a terheltre, a modern vád- és vegyes rendszerű perrendtartások még egy külön bírói testület alapos és higgadt elbírálásra alá bocsátják a kérdést...” (Finkey, 1903).

A vádtanács tagja a törvénytörvény három hivatásos bírója volt, akik a főtárgyaláson ítélembírók nem lehetettek. Az eljárás a királyi ügyész vádiratának benyújtását követően indulhatott, amennyiben a terhelt a vádirat ellen kifogást terjesztett elő a vádirat közlésétől számított nyolc nap alatt. A Bp. kizárólag a terheltnek biztosított jogot a vádirat minden pontja elleni kifogás megtételére², de ha ezzel nem élt, akkor ezen eljárási szakasz nélkül került a büntetőügy a főtárgyalásra.

„A kifogás mintegy védírata a terheltnek, amelynek útján nem a bírósággal, hanem a vádlóval helyezkedik szembe...” (Angyal, 1915–1917). A kifogás a vád bizonyítékainak, annak ténybeli és jogi következtetéseire is vonatkozhatott. A vádtanács ülést tartott, ahol felszólhatott először a védő, majd a vádló, az utolsó felszólalás mindig a terheltet és védőt illette. Kiemelem, hogy a vádtanács tagjai kérdéseket intézhettek, de új bizonyítékokat nem vehetett fel a vádtanács. Amennyiben a vádtanács szükségesnek látta, elrendelhetett nyomozást vagy vizsgálatkiegészítést, és ha nem volt vizsgálat, dönthetett vizsgálat lefolytatásáról.³ A magánvádló által képviselt vád esetén azonban kötelező volt a vád alá helyezési eljárás, függetlenül attól, hogy a terhelt élt-e kifogással.⁴

A vádtanács átvehette az ügyet, felfüggeszthette az eljárást, vizsgálatot rendelhetett el, de meg is szüntethette azt (például a vád megalapozatlan volt; ha a terhelt ellen felhozott bizonyítékok nem voltak elegendők arra, hogy bűnösségére nézve

2 Bp. 257. §.

3 Bp. 261–262. §.

4 Bp. 278–279. §.

alapos gyanút keltsenek). Utóbbi esetben az állam büntetőigénye nem realizálódott, hiszen a jogerős megszüntető végzés egyenértékű volt a felmentő ítélettel (res iudicata hatású volt), ezért mindig megfelelően indokolni kellett (Finkey, 1903).

A vádtanács továbbá vád alá helyező határozatot is hozhatott (Angyal, 1915–1917). Amennyiben a vádtanács vádhatározattal élt, akkor döntött a terhelt vád alá helyezéséről⁵, amely ellen nem volt jogorvoslat⁶, ennek következtében a terhelt vádlott lett⁷. A vádtanácsnak opciója volt arra is, hogy a nyomozás vagy a vizsgálat kiegészítését, illetve újabb bizonyítékok beszerzését rendelje el.⁸

1921. évi XXIX. törvénycikk⁹

E törvény már csorbította a vádtanács döntési jogosultságát azzal, hogy szűkítette egyes bűncselekmények (például testi sértés, lopás, sikkasztás) tekintetében a terhelt vádirat elleni kifogásának lehetőségét. A terhelt a vádirat minden pontja ellen írásban tehetett észrevételt, amelyet a főtárgyalás megtartására hivatott bíróság elé kellett terjesztenie, amely akár tárgyalás kitűzése nélkül is végzéssel befejezhette az eljárást.¹⁰

1946. évi XIV. törvénycikk¹¹

E törvény szüntette meg a vádtanács működését. A vádiratot a vádlónak kellett előterjeszteni a bírói tanács elnökéhez, függetlenül attól, hogy az ügyben folyt-e vizsgálat. A terhelt továbbra is észrevételi joggal rendelkezett, a bíróságnak pedig jogában állt a vádiratot elutasítani (Belovics, 2018).

1951. évi III. törvény

A tárgyalás előkészítése az 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról (továbbiakban: II. Bp.) szerint a tanács elnökének feladata volt, aki az ügyet áttanulmányozva azt vagy tárgyalásra tűzte ki, vagy bemutatta a tanácsnak a szükséges érdemi intézkedések meghozatala végett.¹²

5 Bp. 266. § (1) bek.

6 Bp. 269. §.

7 Bp. 13. § (4) bek.

8 Bp. 262. §.

9 1921. évi XXIX. törvénycikk a büntető igazságszolgáltatás egyszerűsítéséről.

10 1921. évi XXIX. tc. 3. § (2) bek.

11 1946. évi XIV. törvénycikk a vádtanács megszüntetéséről, a sajtóeljárás gyorsításáról és az államfogházbüntetés megszüntetéséről. I. fejezet.

12 II. Bp. 139. § (1) bek. (hatályos 1951. 05. 22-től).

A II. Bp.-t módosító novella – az 1954. évi V. törvény a büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény módosításáról (továbbiakban: Bpn.) – újrászabályozta és bevezette az előkészítő ülés intézményét. E szerint a súlyosabb ügyekben – ha a törvény kétévi börtönnél súlyosabb büntetést írt elő vagy a terhelt előzetes letartóztatása esetén – előkészítő ülést kellett tartani.¹³

Az előkészítő ülésen már vizsgálat tárgyát képezte, hogy a vádiratban a terhelt terhére rótt cselekmény bűncselekmény-e; a vád megalapozásához szükséges bizonyítékok valóban rendelkezésre állnak-e; a vádirat helyesen tartalmazza-e a cselekmény törvényi minősítését; és a nyomozás során betartották-e a II. Bp. rendelkezéseit.¹⁴ Ennek alapján a bíróság jogosult volt a vádirat elfogadására, módosítására, valamint lehetősége volt pótnyomozás elrendelésére – ezzel elismerve a vád megalapozottságának a vizsgálatát – vagy az eljárás felfüggesztésére, megszüntetésére.¹⁵

Az előkészítő ülés a büntetőügyet érdemben nem tárgyalhatta, csupán ellenőrizte, hogy az ügyész vádirata alapos-e, és hogy helyes volt-e a korábbi vizsgálat. Az előkészítő ülés feladata, hogy ne engedje meg az eljárási szabályok megsértését a megelőző eljárásban, és ne engedje meg helytelenül és alaptalanul a terhelt bíróságnak való átadását (Király, 2003).

1962. évi 8. törvényerejű rendelet

Az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet a büntető eljárásról (továbbiakban: I. Be.) az előkészítő ülések gyakorlatilag csaknem minden ügyben kötelező megtartását előíró szabályokat módosította. A kötelező előkészítés ülés körét szűkítette, a többi ügyben pedig a tanács elnökének belátására bízta, hogy a szükségeshez képest rendeljen el előkészítő ülést¹⁶ (Király, 2003).

1973. évi I. törvény

Az 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban: II. Be.) az alapelvek között rögzítette, hogy bírósági eljárás csak törvényes vád alapján indulhat. A II. Be. büntetőeljárási koncepciójának megfelelően a tárgyalás előkészítésének szabályait is szétválasztotta a büntetési (alapeljárás) eljárásra vonatkozó rendelkezésektől és a vétségi eljárásra vonatkozó külön szabályoktól.¹⁷

13 II. Bp. 139. § (1) bek. (hatályos 1954. 08. 01-től).

14 II. Bp. 140. § (2) bek.

15 II. Bp. 140. § (3) bek.

16 I. Be. 170. §.

17 II. Be. VIII. fejezet II. cím: *A tárgyalás előkészítése a vétségi eljárásban.*

A bíróság az alapeljárásban a tárgyalás előkészítése során vizsgált kérdésekben tanácsülésen határozott. Azonban, ha az ügyész vagy a vádlott meghallgatása a határozat meghozatala előtt szükségesnek látszott, előkészítő ülést tartott. Kötelező volt az előkészítő ülés tartása, ha a bíróság az iratoknak az ügyészhez visszaküldéséről kellett határoznia (pótnyomozás)¹⁸. Ugyanis a tárgyalás előkészítése során a II. Be. szintén lehetőséget adott az eljárás felfüggesztésén vagy megszüntetésén túl a pótnyomozás elrendelésére is.¹⁹

A vétségi eljárásban akkor volt kötelező a tárgyalás előkészítése során a büntetői eljárás szabályait alkalmazni, ha az egyesbíró az ügyet a bíróság tanácsa elé utalta. Továbbá, ha a bíróság a tényállás teljes felderítése érdekében előkészítő ülésen az ügy iratait akkor is visszaküldhette az ügyésznek, ha a nyomozást a vétségi eljárás szabályai szerint folytatták le, azonban ennek törvényi feltételei hiányoztak.²⁰

1998. évi XIX törvény

A korábbi Bp. és a többi büntetőeljárás törvények nem rendelkeztek a vád törvényességének fogalmáról, azonban a vádat a bírósági tárgyalás előtt törvényességi, bírósági kontrollnak vetették alá. Ez a vizsgálat a nyomozásra és a vád megalapozottságára is vonatkozott, így a bíróságnak jogában állt ennek a felülvizsgálata.

A törvényes vád fogalma a 2006. évi LI. törvénnyel²¹ (novellával) került az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban: III. Be.) szövegébe azzal, hogy e kódex már rendelkezett a törvényes váddal szemben támasztott alakí, továbbá a minimális tartalmi követelményekről.²² Nem rögzítette azonban a megalapozottság fogalmát²³ mint a törvényes vád kritériumát. A III. Be. esetében már a tárgyalás előkészítése folyamán sem kerülhetett sor pótnyomozás elrendelésére.

18 II. Be. 176. § (1)–(2) bek.

19 II. Be. 171. § (1) bek.

20 II. Be. 186. § (1)–(2) bek.

21 2006. évi LI. törvény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról.

22 III. Be. 2. § (1)–(2) bek.

23 Álláspontom szerint akkor megalapozott a vád, ha a bizonyítékkal megerősített megalapozott, azaz „nyomatékos gyanú” áll fenn a vádemelésre jogosult bírósághoz intézett indítványában. Amennyiben ennek a követelménynek a vádemeléskor a vád nem felel meg, akkor megalapozatlan, és bírósági eljárás nem folytatható le. Ennek egyik oka egyrészt lehet a nem szakszerű, hibákkal teli, hiányos nyomozás, melyet megkoronáz az ügyészség nem megfelelő felügyeleti és irányítási tevékenysége. Az ügyészségnek észlelnie kellene, hogy további nyomozati cselekmények lefolytatásától várható-e eredmény vagy sem – ezt nem teszi, és így ennek ellenére vádat emel. Az állam büntetőigényének szakmai, hivatásbeli mulasztásból eredő elenyészése kockázatát az ügyész viseli, amely a felelősség viselését is jelenti (Horgos, 2021; Elek, 2018).

A III. Be. az előkészítő ülés tartásának kötelező és fakultatív változatát különböztette meg. Az előkészítő ülés tartása kötelező volt, ha a bíróság előzetes letartóztatás, lakhelyelhagyási tilalom, házi őrizet vagy ideiglenes kényszergyógykezelés elrendeléséről határozott, vagy ha a vádlott vagy a védője a tanú különösen védetté nyilvánításának megszüntetését indítványozta.²⁴ Az előkészítő ülés tartására akkor volt lehetőség, ha a tárgyalás előkészítése során vizsgált kérdésekben a határozat meghozatala előtt az ügyész vagy a vádlott meghallgatása látszott szükségesnek.²⁵

Míg a Bp.-ben szabályozott vád alá helyezési eljárásban a vádtanács jogintézménye a vád ellenőrzési módozata volt, e kódexben a vád elégtelenségének a kiküszöbölését szolgálta. Ebben az eljárásban lehetősége volt a terhelt vád alá helyezéséről is dönteni, de egyidejűleg a tárgyalás előkészítését is szolgálta e jogintézmény. Ezzel szemben előkészítő ülésen már nem volt kérdéses a vádemelés, hiszen a vádló már vádat emelt.

Egyetértek Belovics Ervin azon álláspontjával, hogy a jelenlegi rendszerben a tárgyalás előkészítése nem feleltethető meg a Bp.-ben szabályozott vád alá helyezési eljárásnak. Ugyanis a vádirat benyújtása megtörtént, és a vád megalapozottságnak vizsgálatára nem kerülhet sor, csak a tárgyalás érdemi előkészítését célozza a tárgyalás előkészítése (Belovics & Tóth, 2020). Ezzel szemben a Bp.-ben szabályozott vád alá helyezési eljárásnál a vádtanács vizsgálta a vádat, és ez után történhetett meg a vádemelés. Azonban ezen intézménynek is funkciója volt az érdemi tárgyalás előkészítése.

Azonban véleményem szerint csak a III. Be.-ben – hasonlóan a hatályos Be.-ben is – szabályozott tárgyalás előkészítésére állapítható ez meg, hiszen a korábbi jogszabályokban még lehetőség volt a vádemelés után a vád megalapozottságnak a vizsgálatára.

A Kúria szerint az eljáró ítélkező bíróságnak nincs jogosultsága felülvizsgálni a vádelőkészítést, illetve a nyomozati eljárást (vád megalapozottságát), mivel ha ezt tenné – hivatalból – felülbírálná az ügyész vádemelésről való döntését.²⁶ Az Alkotmánybíróság a vád törvényességének kérdésétől a vád megalapozottságának kérdését elkülönítette azzal, hogy míg az előbbi az ítékezés megkezdésének nélkülözhetetlen előfeltétele, addig az utóbbit éppen a bíróság ítélezési tevékenységének eredménye igazolhatja.²⁷ Nagy szerepet játszik e nézeteknél, hogyan értelmezik azt, hogy a vád törvényességének része-e a vád megalapozottsága. E kérdéskörben a szakirodalomban eltérő nézeteket találunk. Az egyik

24 III. Be. 272. § (2) bek.

25 III. Be. 272. § (1) bek.

26 Kúria Bfv. I.1559/2012/4. sz. végzése.

27 ÁB Hat. 33/2013. (XI. 22.).

nézet szerint – amellyel én is egyetértek – a vád megalapozottsága a vád törvényességének a része, mivel a törvényes vád csak törvényesen beszerzett bizonyítékokon alapulhat. A vádnak tartalmaznia kell azt az ügyészi meggyőződést, hogy a bizonyítékok alkalmasak a vádlott bűnösségének kétséget kizáró bizonyítására. Ha a vád ennek a kritériumnak nem felel meg, akkor ez a jogelílenesen beszerzett, fel nem használható vagy elégtelen bizonyítékokra alapuló vád törvényességét kizárja (Gellér, 2011). A másik nézet szerint pedig a vád megalapozottsága nem része a vád törvényességének, mivel a vád törvényességének nem feltétele a vád bizonyítékokkal való megalapozása (Fantoly, 2016).

Az előkészítő ülés új, hangsúlyos szerepe a Be.-ben a vád és a bizonyítás vonatkozásában

A Be. funkciójában valójában kiegészítette és egyben hangsúlyosabbá tette az előkészítő ülés jogintézményét, de nem hozta vissza még elemeiben sem a vádtanács egyes jogosultságait. Bár a Be. kodifikációja során felmerült a kontradiktórius eljárás követelményeinek is megfelelő pótnyomozás ismételt bevezetése is, esetleg újragondolt formában, a bírósági tárgyalás megfelelő előkészítése érdekében (Handó, 2013). Azonban erre nem került sor.

A Be. 499. § (1) bekezdése szerint: „Az előkészítő ülés a vádemelés után a tárgyalás előkészítése érdekében tartott nyilvános ülés, amelyen a vádlott és a védő a tárgyalást megelőzően kifejtheti a váddal kapcsolatos álláspontját és közreműködhet a büntetőeljárás további menetének alakításában.” E közreműködés a büntetőeljárás további menetének alakításában a vád tárgyát képező bűncselekményt beismerő és azt be nem ismerő vádlott számára egyaránt biztosított. A tisztességes eljárás elemeit képező garanciák biztosítása mellett a Be. lehetőséget nyújt az eljárás egyszerűsítésére és gyorsítására.

Az előkészítő ülésen az ügyész és a vádlott jelenléte kötelező, annak nyilvános ülés jellege miatt bizonyítás nem folytatható. Az intézmény funkciója a tárgyalás megtartásának az előkészítése. Ha az eljárásban védő vesz részt, az előkészítő ülés a védő távollétében nem tartható meg.²⁸

Az előkészítő ülés megkezdése után a bíróság felhívására az ügyész ismerteti a vád lényegét, megjelöli a vádat alátámasztó bizonyítási eszközeit. Ki kell emelni, hogy az ügyész az előkészítő ülésen alternatív (mértékes) indítványt tehet a büntetés vagy intézkedés mértékére, illetve tartamára is arra az esetre, ha

28 Be. 499. § (5) bek.

a vádlott az előkészítő ülésen a bűncselekmény elkövetését beismeri.²⁹ Ilyenkor a vádlott előre tudhatja már, hogy beismerése esetén milyen kedvezményben részesülhet a büntetés kiszabása során. Ezt követi a vádlott kihallgatása.³⁰

Az előkészítő ülés – mint ahogy fentebb jeleztem, a terhelttel való együttműködés – a Be. komplex rendszerének részévé vált, hiszen elkerülhetővé is teheti a tárgyalás megtartását. Amennyiben a vádlott beismeri bűnösségét a vád tárgyává tett bűncselekmény vonatkozásában, lemond a tárgyaláshoz való jogáról, és a bíróság elfogadja a vádlott beismerő nyilatkozatát, a bíróság már az eljárás e szakaszában is meghozhatja az ítéletet. Ekkor az eljárás a bűnösség beismerése esetén meghatározott rendelkezések szerint folyik.³¹

Amennyiben az előkészítő ülésen a vádlott a bűnösséget nem ismeri be, akkor az eljárás a bűnösség be nem ismerése esetére megállapított rendelkezések szerint zajlik.³²

A vád vizsgálata az előkészítő ülésen

A Be. a „vád” szó előtti – alapvető követelményt megtestesítő – „törvényes” jelzőt elhagyta és már nem definiálja a törvényes vád fogalmát. A Be. megszüntette azt a különbséget, amelyet a III. Be. a törvényes vád és a kellékhányos vád között előírt. Azonban a vád törvényességi követelményrendszerére a Be. az egyéb vádra vonatkozó rendelkezéseiből következtetni lehet.

Egyébként a III. Be.-ből a Be. átvette azt a koncepciót, hogy nem vizsgálja a vád megalapozottságát a tárgyalás előkészítése során, így az előkészítő ülésen sem. A Be. sem rendelkezik a tárgyalás előkészítése során az esetleges alkalmatlan (megalapozatlan) vád bírósági tárgyalás előtti törvényességi, bírósági alaki kontrolljáról. Az előkészítő ülésen – megfelelő szabályozás hiányában – erre nincs lehetőség, amit pótolni kellene. Álláspontom szerint ezzel nem sérülne az eljárási funkciók megoszlásának elve, hiszen a vád és az ítékezés emiatt nem egyesülne a bíróságnál. Angyal Pál szavait idézve, a bizonyítékoknak nem érdemi mérlegeléséről, hanem alaki értékeléséről lenne szó (Angyal, 1915–1917).

Hiszen a vádemelés megtörtént és megállapítható már az előkészítő ülésen, hogy a vádlott ellen felhozott bizonyítékok nem elegendők, a további bizonyítékok elenyésztek. Ekkor lehetőséget kellene biztosítani az előkészítő ülésen az eljárás megszüntetésére.

29 Be. 502. § (1) bek.

30 Be. 502. § (3) bek.

31 Be. 504. §; 505. § (1) bek.

32 Be. 506–508. §.

Úgy vélem, az előkészítő ülésen a bűnösséget be nem ismerő vádlott és védője tekintetében csak elméletileg funkcionál a váddal kapcsolatos álláspont kifejtése. Ha vádlott és védője a vád megalapozatlanságára hivatkozik az előkészítő ülésen, ennek semmi érdemi jelentősége nincs, hiszen semmilyen jogi konzekvenciával nem jár a Be. rendelkezései alapján. Ettől még a bírósági tárgyalás kitűzésre kerül, ahol a bíróság már érdemben megvizsgálja a rendelkezésre álló bizonyítékok súlyát és szerepét. Ezzel az előkészítő ülés új szerepének másik fő funkciója, az érdemi és koncentrált tárgyalás-előkészítés akkor válik hangsúlyossá, amikor a vádlott és védő az előkészítő ülésen a büntetőeljárás további menetének alakításában, a bizonyítás irányának és kereteinek kijelölésében aktív szerepet vállal.

Ha a vádlott a bűnösségét nem ismerte be, az előkészítő ülésen a kihallgatása során megjelölheti a vádiratban szereplő azon tényeket, amelyek valóságát elfogadja.³³ A vádlott és a védő bizonyítási indítványt, illetve bizonyíték kirekesztésére irányuló indítványt is itt terjeszthet elő.³⁴ Ebben az esetben az előkészítő ülés jelentősége a későbbi bizonyítás irányának meghatározásával realizálódik. Így az előkészítő ülés a bizonyítás koncentrációja szempontjából meghatározó jelentőséggel bír. Megjegyezném, hogy az utolsó eljárási cselekmény az előkészítő ülés, amikor az ügyészség, a vádlott, illetve a védő a bizonyítási indítványokat előterjeszthetik a Be. 520. § (5)–(6) bekezdéseiben foglalt következmények nélkül. Egyébként például ha a vádlottat és a védőt pénzbírással sújthatja a bíróság, ha a védő nem tudja hitelt érdemlően valószínűsíteni, hogy az indítványának alapjául szolgáló tény vagy bizonyítási eszköz az előkészítő ülést követően keletkezett, vagy arról az indítványozó önhibáján kívül az előkészítő ülést követően szerzett tudomást, vagy az indítvány valamely bizonyítási eszköz bizonyító erejének, bizonyítás eredményének cáfolatára szolgál, feltéve, hogy ennek módja, eszköze csak a lefolytatott bizonyításból vált számára felismerhetővé.³⁵

A bizonyítás tilalma vagy lehetősége az előkészítő ülésen

A bizonyítás a büntetőeljárásban olyan közvetett és összetett megismerési folyamat, amely egyedi ügyben a büntetőjogilag releváns, többségében múltbéli tényállás – az eljáró hatóság, különösen a bíróság általi, a valósághű – megállapítására irányul. A bizonyítékok összegyűjtését, vizsgálatát és mérlegelését

33 Be. 506. § (3) bek.

34 Be. 506. § (4)–(5) bek.

35 Be. 520. § (1)–(2) bek.

foglalja magában, amely a gyanútól a bizonyosságig tart. A bizonyítás a büntetőeljárás központi kérdése, mivel ettől függ az állam büntetőigényének eredményes realizálása és a büntetőjogi felelősség megállapítása.

Bizonyítási eszközök azok az eljárási cselekmények vagy dolgok, amelyekből a nyomozó, az ügyész, a bíró és az eljárás résztvevői a bűncselekményre, az elkövetőre vonatkozó ismereteket szereznek (Király, 2003). A terhelt vallomása bizonyítási eszköz. Vallomásnak minősül a terhelt minden olyan, a terhelti figyelmeztetés utáni, büntetőeljárásban tett közlése, amelyben a bizonyítás tárgyára vonatkozó tény állít.³⁶

Kezdetben az előkészítő ülés a bírósági eljárási formák közül az ülésnek felelt meg, azonban a Be.-ben szabályozott előkészítő ülés már a nyilvános ülés külön nevesített, speciális esete lett. Abban azonban egyezik az ülés és a nyilvános ülés, hogy bizonyítás felvétele egyik formában sem lehetséges, a bizonyítás kizárt.

Ennek ellenére a Be. hatálybalépésekor a Be. 502. § (3) bekezdése szerint a vádlottat a XXX. fejezet (a terhelt vallomása) szerint kellett az előkészítő ülésen kihallgatni. Ezt a rendelkezést módosította a 2021. január 1. napjával hatályba lépett 2020. évi XLIII. törvény³⁷ 271. § 87. pontja. E szerint a bíróságnak a vádlottat már „*az előkészítő ülés jellegére figyelemmel*” kell kihallgatnia. E törvényi módosításnál a jogalkotó a kialakult bírói gyakorlatot vette alapul, de ezt a módosító törvény indokolása teszi egyértelművé.

A Be. módosításai ugyanis a bírói kar törekedett kialakítani azt a bírósági gyakorlatot, hogy minél kisebb mértékben sérüljön a nyilvános ülésre vonatkozó bizonyítási tilalom. E szerint az előkészítő ülésen szűk körben helye lehet bizonyításnak. A bizonyítás csak akkor elfogadható, ha ez a vádlott beismerő nyilatkozatának elfogadására irányul, azonban, ha ezen túlmutat, az a bizonyítás nem megengedett. A kérdéses joga funkcionál, de egyértelműen rögzíthető, hogy előkészítő ülésen nincs lehetőség a vádlott korábbi vallomásának ismeretetésére. Továbbá nem váltja ki az előkészítő ülésen tett vallomás a tárgyalás során tett vallomást (Laczó & Pecze, 2020).

A vádlott az előkészítő ülésen sem köteles vallomást tenni, élhet a hallgatás jogával. A hallgatását is úgy kell tekinteni, mintha tagadná a bűnösségét. A vádlott az előkészítő ülésen is megtagadhatja a vallomás tételét. A vádlott vonatkozásában a bíróságot széles körű tájékoztatási és figyelmeztetési kötelezettség terheli (Elek, 2018). A Be. 185. §-a szerinti terhelti figyelmeztetésen túl a Be. 500. § (2) bekezdés a)–d) pontjaiban foglaltakra is felhívja a bíróság a vádlott figyelmét.

36 Be. 183. § (1) bek.

37 2020. évi XLIII. törvény a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról.

Ezt követően a bíróság – ahogy korábban már utaltam rá – a vádlottat 2020. december 31. napjáig a Be. XXX. fejezete szerint hallgatta ki, majd 2021. január 1. napjától „az előkészítő ülés jellegére figyelemmel” foganatosítja a kihallgatási eljárási cselekményt. Az előkészítő ülésen a kihallgatás fő kérdése a vádlotthoz, hogy beismeri-e a bűnösségét a vád tárgyává tett bűncselekményben.

Megjegyzem, hogy a másodfokú eljárásban a nyilvános ülésen kizárólag a büntetékiszabási körülményekre történő vádlotti meghallgatás nem tekinthető bizonyításnak.³⁸ Amennyiben a másodfokú bíróság bizonyítást kíván felvenni, át kell térnie a tárgyalási formára. Valamint az elsőfokú bírósági tárgyaláson, ha a vádlott az előkészítő ülésen vallomást tett, a kihallgatása – a védő hozzájárulásával – abban a körben, amelyre az előkészítő ülésen már vallomást tett, mellőzhető.³⁹

Jog eset⁴⁰

Az alábbiakban ismertetett, a másodfokú bírósági eljárásban jogerősen befejezett jog eset vizsgálata különösen a jelen tanulmány tárgyával kapcsolatos témakörre fókuszál, bemutatja ezen keresztül a vád megalapozatlanságának hatását a megindult bírósági eljárásra. Továbbá az előkészítő ülés funkcióján keresztül érzékelteti a vád és a bizonyítás (vádlott kihallgatása) problémakörét a jogalkalmazás fényében.

A nyomozási szakasz, a vádemelés és a kritika

A nyomozó hatóság M. L., büntetlen előéletű, olasz állampolgárt (továbbiakban a nyomozási szakban: gyanúsított) 2012. augusztus 22-i kihallgatásakor még hatályos 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről 202/A.§-ba ütköző és aszerint minősülő megrontás büntett megalapozott gyanújával meggyanúsította az alábbi tényállás alapján.

A gyanúsított 2011. október és 2012. február hónapok közötti időszakban, pontosabban meg nem határozható időpontokban, Budapest, X. kerület, Nép-
ligetben több alkalommal megkereste az ott üzletszerű kéjjelgés céljából álló,

38 Be. 599. § (2) bek. b) pont.

39 Be. 222. § (1) bek.

40 Az elsőfokú tárgyalás és a másodfokú bírósági eljárás bővebb terjedelemben való ismertetése tárgyunk szempontjából nem bír jelentőséggel.

1998. február 13. napján született J. O.-t (továbbiakban: sértett), akivel aztán megállapodott abban, hogy ellenszolgáltatás fejében szexuális kapcsolatot létesítenek egymással. A fenti megállapodás alapján terhelt összesen kb. öt alkalommal találkozott a sértettel, hol a gyanúsított lakásán, hol a Budapest, X. kerület, Népligetben. Ezen alkalmakkor terhelt több esetben orálisan kielégítette a sértettet, a sértett pedig több alkalommal anélkül közösködött a terhelttel. A gyanúsított a szexuális együttlétekekért alkalmanként 10 000–20 000 forint körüli összegeket adott át a sértettnek.

A gyanúsított a cselekmények elkövetésekor tudomással bírt arról, hogy sértett a 18. életévét nem töltötte be, azonban neki a sértett azt állította, hogy már elmúlt 16 éves.

A gyanúsított, aki tagadta a bűncselekmény elkövetését, a nyomozás során a kihallgatásakor előadta, hogy a Népligetben több alkalommal azért volt, hogy adatot gyűjtsön egy szociológiai témájú könyvéhez, továbbá egy tervezett cikkéhez – újságíró volt –, figyelte a hajléktalanok életét, szokásait. Határozottan állította, hogy a Népligetben általa megismert fiúkkal és férfiakkal nem volt beszélgetésen kívül más jellegű, azaz homoszexuális kapcsolata, így a sértettel sem, hiszen őt nem ismerte. Egyébként ő nem is homoszexuális, felesége van, elmondta azt is, hogy beteg, a Parkinson-kór utolsó stádiumában van.

A nyomozás során az alábbiak kerültek rögzítésre:

- A sértett úgy írja le az „Olaszt” a nyomozati iratban, mint egy 180 cm magas, vékony testalkatú személyt, aki magyarul is beszélt. A sértett 5-6 alkalommal találkozott az „Olasszal”, még annak a lakásán is. A gyanúsított már ebben az időben előrehaladott stádiumú Parkinson-kórban szenvedett. A sértett nem észlelte a betegség okozta fizikai tüneteket, például a jobb kéz önkéntelen rángását.
- A nyomozó hatóság tagjai által 2012. május 8-án felvett jelentésben „enyhén pocakos”-ként jellemzik a gyanúsítottat, aki bottal járt és a terhelt csak angol nyelven beszélt, felismerésre bemutatást követő 2012. július 24-i sértetti tanúvallomásában pontosította, hogy az „Olasz” kezdetől fogva magyarul beszélt.
- M. K. tanú 2012. március 2-án azt nyilatkozta, hogy keresve fiát (sértettet), meglátott egy fekete Mercédest, amit megállított és megmutatta a fia képét. Erre a gépkocsit vezető férfi magyarul beszélt, de kicsit furán, mintha akcentusa lett volna, „Olasz” becenevének nevezte.
- N. Sz. nő tanú 2013. április 15-én azt nyilatkozta, hogy ő is angolul beszélt a gyanúsítottal, magyarul pedig nem. Állította, hogy a gyanúsított állandó kuncsaftja volt. Nem tudott arról, hogy a gyanúsított melegekkel, transzszexuális személyekkel létesített volna szexuális kapcsolatot.

- R. P. tanú 2012. október 18-án azt nyilatkozta, hogy soha nem látta a gyanúsítottat fiúkkal vagy más személyekkel elvonulni, inkább úgy jellemezte, mint aki „leselkedik” emberek és párok után. „Mindig meglesi őket, ezzel szórakozik.” Ez a megállapítás a rendőrségi jelentésben is szerepel, mikor jellemzik a gyanúsított viselkedését. A tanú továbbá D. E. fényképét megtekintve elmondta, hogy neki fekete Mercédese van és Sanyinak ismerte, akivel azonban többször volt „üzlete”.

Összefoglalva:

- 1.) A nyomozás során nem tisztázódott, hogy a Népligetben a vád tárgyává tett időtartam alatt milyen forgalmi rendszámú fekete Mercészek jártak és kik voltak a tulajdonosai. Erre vonatkozó bizonyítást már nem lehetett a bírósági eljárásban utólag elrendelni.
- 2.) Nem lett megvizsgálva, hogy az „Olasz” néven emlegetett személy és a gyanúsított külön-külön más személye-e, annak ellenére, hogy ebben is igen súlyos kétségek merültek fel.
- 3.) Nem lettek értékelve a gyanúsított személyének fizikai jellemzői, hiszen itt is ellenmondások merültek fel.
- 4.) A sértett a nyomozati szakban több alkalommal tett vallomást, amely vallomások folyamatosan változtak, újabb és újabb állításokkal egészültek ki úgy, hogy a nyomozás során fogantatosított fényképről történő felismerésre bemutatás alkalmával a gyanúsítottat érintő felismerése is pusztán valószínűsítő jellegű volt. Ennek ellenére a nyomozó hatóság és az ügyészség álláspontja szerint a sértett felismerte a gyanúsítottat.
- 5.) A nyomozási szakban a gyanúsítottat és a sértettet nem szembesítették. A nyomozás (vádemelés) hiányossága miatt azonban releváns tények nem lettek felderítve, illetve az ellentmondások feloldásra nem kerültek, így került sor a vádemelésre.

Vádemelés

A Budapesti X. és XVII. kerületi Ügyészség a vádiratot 2015. január 07. napján nyújtotta be a Pesti Központi Kerületi Bíróságnak. A vádirati tényállás a gyanúsításkori tényállással egyezően lett előterjesztve, de minősítésnél már az új Btk. (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről) 203. § (2) bekezdés szerint ütköző és minősülő gyermekprostitúció kihasználásának büntetével vádolta meg az ügyészség a vádlottat. A Budapesti X. és XVII. kerületi Ügyészség indítványozta a vádiratban, hogy a vádlottat ítélje börtönfokozatú szabadságvesztés-büntetésre, melynek végrehajtását próbaidőre függessze fel a bíróság.

Előkészítő ülés és kritika

Az elsőfokú bíróság 2019. január 4-én már hatályos Be. rendelkezései szerint tartott előkészítő ülésén a vádlott nem ismerte el bűncselekmény elkövetését.

A vádlott nem kívánt vallomást tenni a „kihallgatásakor”, azonban az eljáró bíró kérdéseire válaszolva valójában részletes vallomást tett, amely alapján már nem volt szükséges a vádlott újabb kihallgatása az első bírósági tárgyaláson. Kérdésekre válaszolva annak lényegét mondta el, amit a nyomozás során nyilatkozott. Az elsőfokú bíróság ezt követően ismertette a vádlott gyanúsítottai vallomását.

Az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe az előkészítő ülés jellegét, az előzőekben már ismertetett bírói gyakorlatot, hogy ilyen mértékben egyáltalán nem folytatható le bizonyítás az előkészítő ülésen.

A védő az előkészítő ülésre írásban a váddal kapcsolatos álláspontját – a nyomozás során észlelt ellenmondásokra is hivatkozva – és indítványát a Be. 506. § (3) és (4) bekezdése alapján előterjesztette.

Az előkészítő ülésen a védő a vád megalapozatlanságára utalva adta elő a váddal kapcsolatos álláspontját a Be. 499. § (1) bekezdése alapján. Kifejtette továbbá, hogy a vádiratban szereplő tényekből csak az fogadható el valósnak, hogy a vádlott többször volt a Népligetben, ahol csak figyelte az ott lévő embereket, ott férfiakkal, fiúkkal nem volt homoszexuális kapcsolata, azért ellenszolgáltatást nem adott. A védő rámutatott, hogy a vádlott nem követte el a vád tárgyává tett bűncselekményt, így nem állapítható meg a bűnössége.

A bizonyítás lefolytatására és egyéb eljárási cselekményekre vonatkozó védői indítványok a Be. 506. § (4) bekezdése alapján tanúmeghallgatásra és a terhelt elmeorvos igazságügyi szakértő kirendelésére vonatkoztak még.

Elsőfokú bírósági tárgyalások

Az első tárgyalás időpontja 2019. március 6-a volt, ezt követően az elsőfokú bíróság négy tárgyalási napot tűzött ki, amelyeken lefolytatta a bizonyítási eljárást. A vádlott az első tárgyalást követően a tárgyaláson való jelenlét jogáról lemondott.

Az elsőfokú bíróság a 2020. november 22-i tárgyaláson a vádlottat távollétében bűnösnek mondta ki a Btk. 203. § (2) bekezdésébe ütköző és minősülő, folytatólagosan elkövetett gyermekprostitúció kihasználásának büntetében a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján. Ezért vádlottat a bíróság 6 hónap – végrehajtásában 1 évi próbaidőre felfüggesztett – börtönfokozatú szabadságvesztés-büntetésre ítélte.⁴¹

41 A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2019. november 22. napján kihirdetett 14.B.X.31.202/2018/88. sz. elsőfokú ítélete.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az ügyész a vádlott terhére súlyosítás, míg a vádlott és a védő elsődlegesen felmentés, másodlagosan a büntetés enyhítése végett jelentett be fellebbezést.

Másodfokú eljárás – Nyilvános ülés és tárgyalás

A fellebbezések alapján a másodfokú bíróság 2020. október 21-én nyilvános ülést tűzött ki, a Be. 590. § (1) bekezdése alapján a fellebbezéssel támadott ítéletet és az azt megelőző bírósági eljárást teljes terjedelmében felülvizsgálta.

A másodfokú bíróság a védői fellebbezésben előadottakra is tekintettel az ügyben – a részbeni megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében, a Be. 594. § (1) bekezdése alapján – bizonyítás felvételét, tanúk kihallgatását látta indokoltnak, ezért a Be. 600. § (1) bekezdés b) pontja alapján tárgyalást tűzött ki. E tárgyalási napon, 2021. január 27-én lefolytatta a bizonyítási eljárást, és meghozta a másodfokú ítéletét.⁴²

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Be. 604. § (1) bekezdés b) pontja alapján megváltoztatta, és terheltet a folytatólágon elkövetett gyermekprostitúció kihasználásának büntette miatt az ellene emelt vád alól a Be. 606. § (2) bekezdése alkalmazásával, a Be. 566. § (1) bekezdés c) pontja alapján – amely szerint nem bizonyított az, hogy a bűncselekményt a vádlott követte el – felmentette.

A másodfokú eljárásban lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeképpen a másodfokú bíróság ítéletében az elsőfokú bíróság ítéleti tényállását kiegészítette és pontosította is.

Rögzítette ítéletében, hogy a sértett 2011. és 2012. években Budapesten, a K. L. Gyermekotthon lakója volt. 2011 októbere és 2012 februárja közötti időben, több társával együtt, több alkalommal kiszökött a gyermekotthonból és a Budapest, X. kerület, Népligetben – ellenszolgáltatás fejében – prostitúciós tevékenységet folytatott. Az olasz állampolgárságú és a magyar nyelvet nem beszélő, már évek óta Parkinson-kórban szenvedő, nehézkes mozgású, bottal közlekedő vádlott ugyanebben az időszakban többször megjelent Mercédész típusú gépkocsijával a Népligetben. Szokása volt továbbá, hogy a gépkocsijából a Népligetben tartózkodó párokat figyelte, rákérdezett a pároknál, hogy van-e szex, ha a párok belementek, maradt, ha nem, akkor elment.

A lefolytatott bizonyítási eljárás alapján a törvényszék álláspontja szerint azt kétségkívül nem lehetett megállapítani, hogy a terhelt terhére rótt bűncselekményt

42 A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2021. január 27. napján kihirdetett 32.Bf.8316/2020/36. sz. másodfokú ítélete, amely 2021. április 28-án lett jogerős.

elkövette volna. A jelen ügyben pedig az volt megállapítható, hogy a vádlottat terhelő sértetti vallomások mindvégig ellentmondásosak voltak.

A másodfokú ítéletet a vádlott és védője tudomásul vette, az ügyész három munkanap kérése után fellebbezést jelentett be. Az ítélet végül ebben a másodfokú eljárásban jogerőre emelkedett, mivel az ügyészség visszavonta a fellebbezést és így harmadfokú bírósági eljárás lefolytatására már nem került már sor.

Zárógondolatok

Álláspontom szerint pozitívumként értékelhető az előkészítő ülés új, a tárgyalás érdemi és koncentrált tárgyalás-előkészítés funkciója, amelynek során a vádnak és a védekezés tartalmának, eszközeinek, módjainak egy időben való teljesülése realizálódhat.

Úgy vélem azonban, hogy a Be.-ben szabályozott új előkészítő ülés intézménye sem felel meg annak a követelménynek, hogy a vádat ellenőrizve kiszűrje a vád megalapozatlanságát, különösen amikor a vád elégtelenségéről van szó. A jogállami követelményeknek nem felelhet meg olyan tárgyalás előkészítése, ahol a vád elégtelensége esetén a bírósági tárgyalás megkezdhető. Ezért szükséges lenne bővíteni a jelenlegi Be. rendelkezéseit, hogy a vádlott és a védő, a váddal kapcsolatos álláspontjának kifejtése mellett, a vád elégtelensége esetén kifogást terjeszthessen elő. A kifogás alapján a bíróság köteles legyen az előkészítő ülésen a benyújtott vádiratban a törvényes elemeknek és a vádirat információs funkciót ellátó további elemeiből a bizonyítási eszközök megjelenésének vizsgálatán kívül a vád alaki megalapozottságát is kontrollálni. E körben a bíróság a Be. 492. § alapján eljárás megszüntetésének elrendelésére is jogosultságot kapjon.

A jogalkotó nem munkálta ki részletesen továbbá az előkészítő ülésre vonatkozó bizonyítási tilalom áttörésének a szabályait a terhelt kihallgatása vonatkozásában. E körben valójában nem hozott jelentős előrelépést a fent jelölt Be. módosítás. A jogalkotó ezzel is adós maradt.

Álláspontom szerint az anomáliákat a bizonyítás korlátai kapcsán nem a bírói jogalkalmazásnak kell megoldani az előkészítő ülés intézményénél, hanem egyértelmű törvényi szabályozás szükséges. Célszerű lenne, ha a jogalkotó az előkészítő ülésen a bizonyítási tilalom áttörésének lehetőségét csak az „*Eljárás a bűnösség beismerése esetén*” tenné lehetővé.

„*Minél inkább meg van közelítve a cél: annál tökéletesebb a szabályozás*” (Degré, 1914). Ez a jogállamiság alapvető ismérvét megtestesítő jogbiztonság érvényesülésének a garanciája is.

Felhasznált irodalom

- Angyal P. (1915). *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve*. Athenaeum.
- Belovics E. & Tóth M. (2020). *Büntető eljárás jog*. HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó.
- Belovics E. (2018). Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In Molnár G. M. & Koltay A. (Szerk.), *Bonus Iudex. Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapjára* (pp. 39–53). Pázmány Press.
- Degré M. (1914). A vád alá helyezési eljárásról. In *Büntető jogi dolgozatok Balogh Jenő születése évfordulójának ünnepére* (pp. 78–93). Wessely és Horváth Könyvnyomdája.
- Elek B. (2018). Előkészítő ülés. In Polt P. (Szerk.), *Kommentár a büntetőeljárás törvényhez. 2. kötet* (pp. 1015–1086). Wolters Kluwer.
- Fantoly Zs. (2016). Törvényes legyen-e a vád, avagy újabb gondolatok a vádelvről – egy törvénytervezet tükrében. In Gál A. & Karsai K. (Szerk.), *Ad Valorem. Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára* (pp. 55–66). Iurisperitus Kiadó.
- Finkey F. (1903). *A magyar büntető eljárás tankönyve*. Politzer Zsigmond és Fia.
- Gellér B. J. (2011). A vád törvényességének egyes aspektusai. In Belovics E., Tamási E. & Varga Z. (Szerk.), *Örökség és büntető jog. Emlékkönyv Békés Imre tiszteletére*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem.
- Handó T. (2013). *Előterjesztés az új büntetőeljárás törvény koncepciójáról szóló Kormányhatározat tervezetéhez*, 4. (az OBH Elnökének 30237-32/2013. számú előterjesztése).
- Horgos L. (2021). A ius puniendi jogállami tartalmának kiteljesedése. In Szabó Cs. & Molnár D. (Szerk.), *Studia Doctorandorum Alumnae. Válogatás a DOSz Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból. II. kötet* (pp. 11–260). Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Horgos, L. (2021). Thought fragments of Preliminary Session in Relation to Accusation and Evidentiary Procedure. *Belügyi Szemle*, 69(SI6), 89–106. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.6.6>
- Király T. (2003). *Büntető-eljárás jog*. Osiris Kiadó.
- Laczó A. & Pecze T. (2020). *A 2017. évi XC. tv. (Be.) a bírósági eljárást érintő leglényegesebb újításai*. A Fővárosi Törvényszék Büntető Kollégium bírának online előadása, 2020. október 22.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Horgos L. (2021) Gondolattörödékek az előkészítő ülésről a vád és a bizonyítás viszonylatában. *Belügyi Szemle*, 70(SI3), 8–26. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.1>

Az incel mozgalom mint nőgyűlölő terrorfenyegetés

The incel movement as a misogynist terrorist threat

Serbakov Márton Tibor

Dr. doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
serbakov.marton@ajk.pte.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja az incel mozgalom keletkezésének, ideológiájának, tagjai pszichéjének, a közösséghez fűződő relevánsabb elkövetéseknek és a köztük lévő összefüggéseknek, valamint a koronavírus mozgalomra gyakorolt hatásának bemutatása, végül lehetséges fellépési irányok megfogalmazása.

Módszertan: Kutatásom során a témához fűződő, főleg angol nyelvű szakirodalmat tekintetem át, elemeztem, értékeltem és vettem össze.

Megállapítások: Mivel az incel ideológia az arra fogékony egyéneket hatékonyan képes radikalizálni, és az általa inspirált egyes támadások halálos áldozatainak száma magas, ezért a tanulmány arra a megállapításra jut, hogy a mozgalom szélsőséges tagjainak fenyegetése a szalafita dzsihádistákéhoz mérhető.

Érték: A magyar szakirodalomban az incel mozgalom fenyegetése erősen alulkutatott, jelen tanulmány ezt pótolja, miközben a vizsgált fenyegetés elleni fellépést illetően javaslatokat is megfogalmaz.

Kulcsszavak: incel, terrorizmus, nőgyűlölet, radikalizáció, internet

Abstract

Aim: The purpose of this article is to present the origin of the incel movement, its ideology, the psyche of its members, the more relevant attacks related to the community and the connections between them, as well as the impact of the coronavirus on the movement, and finally to formulate possible directions for action against the threat.

Methodology: During my research, I analyzed, evaluated and compared the predominantly English literature related to the topic.

Findings: Because incel ideology is able to effectively radicalize susceptible individuals, and the number of deaths in some of the attacks inspired by the ideology high, the study concludes that the threat posed by the movement's extremist members can be compared to that of Salafi jihadists.

Value: The threat of the incel movement is strongly under-researched, in the Hungarian literature. This study aims to fill this gap, while it also formulates proposals regarding the possible action against the threat.

Keywords: incel, terrorism, misogyny, radicalisation, internet

Bevezetés

2020. február 24-én egy torontói erotikus masszázsszalomban egy macsetés támadás során egy nő meghalt, egy másik megsérült. Az esetet terrorcselekményként kezelik, miután a rendőrség birtokába bizonyíték került arról, hogy azt az incel ideológia inspirálta. A 17 éves terhelt elleni emberölés vádját további ismeretek birtokában terrorcselekményre módosították. Közös nyilatkozatukban a Kanadai Királyi Lovasrendőrség és a Torontói Rendőrség közölte, hogy megállapították, a támadást az „*INCEL-ként ismert, ideológiailag motivált erőszakos extrémista mozgalom inspirálta*” ([URL1](#)). Ez az első eset, hogy incel elkövetőt terrorizmussal vádolnak, továbbá, hogy Kanada antiterrorista törvényeivel járnak el egy nem szélsőséges iszlamista terhelt által elkövetett erőszakos cselekménnyel szemben.

Az incel lazán szervezett online közösségének szélsőséges tagjaihoz fűződő észak-amerikai támadások – lövöldözések, késelések, gázolások – az utóbbi években fokozott aggodalomra adtak okot. A többek által első valódi incel elkövetésnek tartott Elliot Rodger 2014-es ámokfutása óta a halálos áldozatok száma az ötvenet közelíti (Hoffman et al., 2020). Egyre több szerző véli úgy, hogy a közösség szélsőséges tagjait terroristáknak, és az általuk elkövetett támadásokat terrorizmussal kellene tekinteni (Brzuszkiewicz, 2020). Az incel világnézet számos egyént radikalizált, ébresztett bennük nőgyűlöletet, és haragjukat, kiábrándultságukat táplálva inspirálta őket erőszakos cselekmények elkövetésére (Van Brunt & Taylor, 2020).

Az incel mozgalomról az utóbbi években idegen nyelven egyre több, magyar nyelven viszont alig lelhető fel szakirodalom. Jelen tanulmány ezt az űrt kívánja betölteni, felhívva a figyelmet a veszélyes online szubkultúra által jelentett fenyegetésre.

Az incel mozgalom megszületése és meghatározása

Az incel kifejezés első használatát 1993-ra teszik. Ebben az évben az interneten „Alana” néven ismert kanadai egyetemista létrehozott egy *Alana's Involuntary Celibacy Project* nevű weboldalt, melyet 1997-ben egy „INVCEL” rövidítést használó levelezőlistával bővített, mely aztán incelre rövidült (Brzuszkiewicz, 2020). Alana oldalának célja az volt, hogy az – nemtől függetlenül – támogató hálózata legyen magányosoknak, szüzeknek, és akiknek bármely okból hosszú ideje nem volt párkapcsolata. Ő alkotta meg az „involuntary celibates” (akaratlanul cölibátusban élők) kifejezést, így utalva e támogató csoport tagjaira. Miután magára hagyta a hálózatot, az elkezdett a gyűlölet és frusztráció virtuális közegévé válni, főleg a manoszféra heteroszexuális férfitagjai között (Labfaf, 2019).

A Web 2.0 és a közösségi média megjelenése óta az antifeminizmus egy különösen rosszindulatú formája tűnt fel több online hálózaton és platformon. Belső konfliktusok és ellentmondások ellenére ezeket a változatos csoportosulásokat egyesíti a „redpill” filozófia (erről bővebben később), mely célja a férfiak felszabadítása a feminista téveszme alól. Az érdekcsoportok e laza konföderációja a manoszféra (manosphere) (Ging, 2019). A manoszféra virágzott az olyan online fórumokon, mint a 4/chan és Reddit, de miután a fő incel Reddit kommentszálat (thread-et), az r/incels-t 2017-ben tiltották, az incelek kisebb és rejtettebb fórumokra vándoroltak (URL2).

Egy 2001-es meghatározás szerint incel egy olyan személy „... aki szexuális kapcsolatot kíván létesíteni, de legalább hat hónapig képtelen arra hajlandó partnert találni ...” (Donnelly et al., 2001). Egy 2020-as definíció szerint az incelek: „... olyan fiatal férfiak agresszív, gyűlölködő és gyorsan terjeszkedő online közössége, akik azért frusztráltak, amiért képtelenek szexuális partnert találni.” (Hoffman & Ware, 2020). Az incelek heteroszexuális férfiak, akik a nőket és a társadalmat okolják a romantikus sikertelenségük miatt. Ők a legerőszakosabb részhalmaza a manoszférának, amelybe a Pick up Artists, Men Going Their Own Way és Men's Rights Activists is tartoznak. Az inceleket mély pesszimizmus, és a nők irányában érzett erős sértettség jellemzi. Az ideológiájuk gyökere az a hit, hogy a nőknek túl nagy a hatalma a szexualitás és a romantika terén, akik az ő életüket tönkreteszik azzal, hogy őket visszautasítják (URL3). A női incelek a femcelek, akik létezését a legtöbb incel nem ismeri el. Ők inkább magukat okolják a sikertelenségeik miatt (URL4).

Az incel ideológia

A főleg fiatal férfiakból álló mozgalom az interneten született. Magukra incel-ként hivatkoznak, ami szóösszerántás az „involuntarily celibate”-ből. Úgy hiszik, hogy a megjelenésük a nők emancipációjával és a feminizmussal párosítva akadályozza őket abban, hogy nőekkel fizikai kapcsolatot alakítsanak ki. Ebből a sérelemből fejlesztettek ki egy antifeminista, nőgyűlölő, nihilista, ön-ostorozó ideológiát (Hastings et al., 2020). Online közösségekben működnek, kultúrájuk több eleme nőgyűlölő és előnyben részesíti az erőszakot. Számos erőszakos incidens köthető hozzájuk, ami azt sugallja, hogy közösségeik hasonlíthatnak más ideológiailag motivált szélsőséges csoportokhoz (O’Malley, Holt & Holt, 2020). Magukat azáltal határozzák meg, hogy képtelenek testi kapcsolathoz jutni, ami szerintük genetikai tényezőknek, a nőkben rejlő evolúciósan meghatározott jellemvonásoknak, és méltánytalan társadalmi struktúrák kombinációjának köszönhető. Elsősorban a testi kapcsolathoz való hozzáférés foglalkoztatja őket. Szerintük a genetikai tényezők által befolyásolt megjelenésük és/vagy kognitív és szociális képességeik teszik őket a nők számára taszítóvá. Úgy gondolják, a nők a férfiak egy vonzó kisebbségét választják szexuális kapcsolatra, és a férfiak 20%-a monopolizálja a nők 80%-át testi kapcsolatra. Ez a „80/20 szabály”. Az incelek szerint a társadalom többsége figyelmen kívül hagyja vagy szándékosan visszatartja a genetikai tényezőkről és az olyan evolúciós jegyekről szóló információkat, melyek kihatnak a szexuális kapcsolatokhoz való hozzáféréseinek a képességre. Aki nem fogadja el ezt a hitrendszert, az „bluepilled” személy, vagyis aki „kék tablettát vett be”. A többség hiedelmei a szexről, az intimitásról és a kapcsolatokról „bluepilled” nézetek, mert azok szerint a romantikus és szexuális kapcsolatok kialakításához a személyiség és az érzelmi összeköttetés ugyanolyan fontos, mint a fizikai vonzerő. Az incelek ezt elutasítják. Ők a „blackpill”-t, „a fekete tablettát” fogadják el, mely szerint a vonzóság mérhető, és az diktálja a sikert a szexuális és romantikus kapcsolatok terén. Úgy hiszik, ezt a többségi média ignorálja, és a „genetikai alsóbbrendűségük” miatt a társadalom jobban szeretné, ha természetes szelekció útján kikerülnének a génállományból. Sokuk úgy tartja, hogy az incel és a „blackpill kutatás” elnyomása vagy ignorálása összeesküvés az ő kiirtásukra (URL5).

Az incels.me weboldal társalgásainak kvalitatív elemzése során Baele és munkatársai arra jutottak, hogy az incel világnézet szerkezete egy kizárólag a külső megjelenésen alapuló merev hármastársadalmi hierarchia. A csúcson helyezkednek el a kisebbségben lévő „alfák” („alpha”), férfi tagja a „Chads”, a nők a „Stacys”. Alattuk és többségben vannak az átlagos megjelenésű „béták” („betas”), ők a „normies”. A hierarchia legalján van a rossz megjelenésű,

kizárólag férfi kisebbség, az „incelek”. Ők az „akaratlan cölibátus” áldozatai (Baele, Brace, & Coan, 2019).

Az incelek szókincese sajátos, melynek teljes ismertetése szétfeszítené a tanulmány kereteit, ezért csupán példákra szorítkozom.

Bluepill: utalás az 1999-es Mátrix filmre. A „pill”-ek (tabletták) hasonlatát a manoszféra és a szélsőjobb kedveli. Az incelek szerint egy „bluepilled” férfi ismerkedési módszerei hagyományosak, nincs tisztában a valós társadalommal.

Redpill: aki lenyeli a piros tablettát, annak felnyílik a szeme a valós világra, ahol a nők általánosságban jobb helyzetben vannak, elnyomásuk mítosz, és valójában hagyományos nemi szerepekre vágnak. Ha egy férfi ismeri ezeket az igazságokat, a kedvére manipulálhatja a nőket, hogy szexhez és hatalomhoz juthasson.

Blackpill: aki szerint a rendszer nem játszható ki. A visszataszító, „genetikailag alsóbbrendű” férfiak sosem jutnak szexhez vagy romantikus kapcsolathoz a jelenlegi miliőben. Nincs az a személyiség, karizma vagy „gymmaxxing” (edzőtermi edzés) ami változtat sorsukon.

Going ER: tömeggyilkosságot elkövetni, Elliot Rodger után elnevezve.

Jihadpill: annak elfogadása, hogy az ember csak úgy juthat kapcsolathoz vagy szexhez, ha dzsihádistává lesz. (Elméletileg a jihadpill elfogadásával nem kizárt az incel személy dzsihádistává válása, így létezhet átjárás az incel és a dzsihád között.)

Jihadmaxxing: szexuális vagy romantikus kapcsolatokhoz jutás dzsihádistává válás útján.

Moneymaxx: pénz keresése a „szexuális piaci érték” növelésének reményével.

Néhány incel típus:

Baldcel: aki nem jut szexuális kapcsolathoz, mert kopasz.

Fakecel: aki csak úgy tesz, mintha incel lenne.

Truecel: valódi incel.

Poorcel: aki azért incel, mert szegény.

Ricecel: aki incel, mert kelet- vagy délkelet-ázsiai felmenői vannak.

Wristcel: aki incel, mert a csuklója vékonyak ([URL5](#)).

Az incel elme

Az incel közösséghez tartozók az általános népességnél gyakrabban számolnak be szorongásról, depresszióról, más hangulatzavarokról, viszont csoporton belüli normáik vannak a pszichoszociális segítség igénybevétele ellen. Ezen akadályok leküzdése és a segítség hozzáférhetőbbé tétele kulcsfontosságú lenne

a további erőszakos cselekmények megelőzésében. Ugyan a mozgalom erőszakos része fenyegetést jelent, fontos leszögezni, hogy az incelek többsége nem erőszakos, és esetükben az átlagnál magasabb lehet az önkárosítás veszélye (Hastings et al., 2020).

2020. december 7. és 2021. január 2 között Google Forms kérdőívvel végeztek kutatást, melyet 272 incel töltött ki. Az eredmények azt mutatják, hogy sérelmeik és ideológiájuk közös, de messze nem mindegyikük lenne hajlandó vagy kíván erőszakos cselekményt elkövetni. A válaszolók közül a legtöbben depressziósnak, magányosnak tűnnek, és nem erőszakosak. A fórumok miatt úgy érzik, tartozhatnak valahova, ahol megértik őket, és elengedhetik magukat, ugyanakkor azok fokozzák a depressziójukat, öngyilkos hajlamukat és nögyűlöletüket. A fórumok nyújthatnának pozitívabb támogatást, ahelyett, hogy ráerőltetnék a blackpill ideológiát egy csoportra, akiket a sérelmeik mérgessé, depresszióssá, öngyilkos hajlamúvá és reményvesztetté teszik. Nem ismert, hogy ezek a tünetek, hogy nyilvánulnának meg az incel közösség hiányában. A kitöltők 71,3%-a a helyzetét állandónak látja, 97,1% számol be pszichológiai problémákról, 44,9% az autizmus jeleiről, de a legtöbb nem gondolja úgy, hogy a pszichológiai segítség válasz lenne számára. Megfontolandók lehetnek a fórumokon pozitív és humanizáló formában történő kreatív mentális egészség és pszichológiai intervenciók, melyek tervezésébe incelemek vagy volt incelemek is fontos lenne bevonni. Az ilyen erőfeszítéseknek az önkárosítást és a mások elleni erőszakos cselekmények kockázatának csökkentését kellene megcélozniuk, és alternatív narratívát kellene kínálniuk a blackpill helyett, amiben a kitöltők 94,9%-a hitt ([URL2](#)).

Váradí Bendegúz 2020-ban az egyik legnagyobb jelenlegi incel közösség, az incels.co oldalon szereplő leggyakoribb és a legtöbb posztolásra használt profilkép kvalitatív elemzését végezte el. Amellett érvel, hogy habár az incel közösségek nagyrészt békésnek mondják magukat és elhatárolódnak a média-reprezentációjuktól, a közösség egy jelentős része agressziót sugalló képekkel képviseli önmagát a weboldalakon ([URL6](#)).

Fontosabb incel esetek és a közöttük lévő összefüggések

Az incel elkövetők általában olyan célpontokat részesítenek előnyben, ahol nők gyűlnek össze, például jóga stúdiók, női fitness órák és erotikus masszázsa szalonok. Ha a támadások üteme fokozódik, ezeken a helyeken megfontolandó a biztonság növelése. Nyilvános helyeken az incel támadók hajlamosak nőket vagy párokat célba venni. Más erőszakos extrémistákhoz hasonlóan előnyben

részesítik az alacsony technológia igényű (low tech) és az olcsóbb támadási módokat: lövöldözést, késelést, gázolást (Hastings et al., 2020).

Az incelek hősei a következő elkövetők: Elliot Rodger, Marc Lépine, Alek Minassian, Scott Beierle, Chris Harper-Mercer. Az incels.co-n szavaztak is arról, ki a kedvenc „Incel Szentjük”, amit Rodger nyert.

1989-ben Marc Lépine Montreal-ban elkövetett lövöldözése során 14 nőt ölt meg és tízet megsebesített. Az incelek egy kezdeti incel elkövetőnek és szentnek nevezik. Kifejezetten nőket vett célba, férfiakat nem ölt. Ezt belső viták során gyakran állítják szembe Rodgerrel, aki férfiakat is ölt. Támadásának napját, december 6-át az incelek ünneplik is ([URL5](#)).

2014. május 23-án a kaliforniai Isla Vista-ban a 22 éves Elliot Rodger 141 oldalas önéletrajzi manifesztumot tett közzé online „*My Twisted World: The Story of Elliot Rodger*” címmel, ezután összesen 134 szúrással leszúrta két szobartársát és egy barátját. Ámokfutásba kezdett, mely során hat ember meghalt, 14 megsérült, s Rodger végül öngyilkos lett. Sokak szerint ő volt az első tömeggyilkos, aki az incel közösséghez köthető. Az incel fórumokon sokszor úgy hivatkoznak rá, hogy „Szent Elliot” vagy „A Legfőbb Úriember” („The Supreme Gentleman”), és az ámokfutás évfordulóját „*Szent Elliot Napként*” ünneplik (Witt, 2020). Manifesztumából kiolvasható, hogy úgy érezte, a nők tartoznak neki, és leírta, hogy meg fogja „büntetni az összes nőt a bűnért, hogy megvonta tőlem a szexet” (Vito, Admire & Hughes, 2018).

2015-ben Chris Harper-Mercer lövöldözött az oregoni Roseberg közelében, a Umpqua Community College (Közösségi Főiskola) területén. Támadása során tíz ember meghalt, nyolc megsérült, s végül önmagával is végzett. Manifesztumában leírta, hogy nem voltak barátai, se állása vagy barátnője, és szűz volt. Rodgerre „elitként” hivatkozott. Kifejezetten nem köteleződött el incel fórumok mellett, de a támadását megelőző estén az incelek körében népszerű 4chan fórum /r9k/ felületére írta, hogy: „*Néhányan rendben vagytok. Ne menjetek holnap iskolába, ha északnyugaton vagytok.*” A közösség alulértékelt incelnek tartja.

Scott Beierle követte el a 2018-as tallahassee-i lövöldözést, mely során egy jóga stúdióban hat nőt lőtt meg, közülük kettő meghalt. Megtámadott egy férfit is, azután magával is végzett. A YouTube csatornájára rasszista és nőgyűlölő videókat töltött fel, az egyikben Rodger érzéseit a sajátjával vetette össze. Nem tartozott a közösségbe, nincs nyoma, hogy aktív lett volna fórumokon vagy chat szobákban, de a támadását erőszakos nőgyűlölet inspirálta, és videóiban Rodgerre hivatkozott. Az incelek „*St Yogacel*” néven vették fel a kánonjukba ([URL5](#)).

2018. április 23-án Torontóban a 25 éves Alek Minassian egy kölcsönzött kisteherautóval hajtott a járókelők közé. Tíz ember meghalt, 16 megsérült, a halálos áldozatok közül nyolc nő volt. Minassian az elkövetés előtt a Facebookon az

„incel forradalom” eljövételét kiáltotta ki. A kihallgatásán azt közölte, tetteivel tömegeket kívánt inspirálni. Aktív tagja volt az incel szubkultúrának. A mozgalom „alapító ősatyjának” tartotta Rodgert, kihallgatása során azt állította, kommunikált is korábban vele, de ez erősen megkérdőjelezhető (Cottee, 2021).

További incel elkövetők a teljesség igénye nélkül:

2020. április 21., Covina, Kalifornia: Carl Bennington letartóztatták, miután nőket és tizenéves lányokat fenyegetett meg. Incel ideológiát hirdetett online, és Rodgerre áldozatként utalt.

2020. május 12., Queens, New York: Joseph Minert letartóztatták, amikor szövetségi fedett nyomozóktól kísérelt meg illegális fegyvereket vásárolni. Egy zsidók és feketék elleni faji háborúhoz akart incel osztagot szervezni.

2020. május 20., Glendale, Arizona: a magát incelnak valló Armando Hernandez Jr. párokat megcélozva nyitott tüzet a Westgate Entertainment District-ben. Három ember megsérült. A támadásáról készült felvételt elküldte egy nőnek, remélve, hogy ezzel imponálhat neki.

2020. június 3., Richlands, Virginia: Cole Carini véletlenül felrobbantott egy házi készítésű robbanószerkezetet, megsebesítve önmagát. A nyomozók bombagyártáshoz szükséges anyagokat és incel ideológiát támogató jegyzeteket találtak az otthonában, melyekben az állt, hogy erőszakos cselekményre készült „dögös pomponlányok” ellen, hogy „egy nyilatkozatot tegyen”, mint Rodger.

2020. szeptember, New York: az FBI letartóztatta a magát incelnak valló és Rodgert csodáló David Kaufmant, aki egy Long Island-i párt egy éven át fenyegetett halálosan és szexuális erőszakkal (URL3).

Az incel terrorfenyegetésként való felfogása

Ugyan a két fogalom nem ellentétes egymással, de egyetértek azzal az állásponttal, hogy a jelen esetben tárgyalt elkövetők tekintetében a magányos farkas (lone wolf) helyett pontosabb lenne a nőgyűlölő terrorizmus (misogynist terrorism) kifejezés használata (Valenti, 2018). Más szerzők is érvelnek amellett, hogy az incel erőszak nőgyűlölő terrorizmus (URL7). DiBranco növekvő fenyegetésnek tartja a férfi felsőbbrendűséget hirdető terrorizmust (male supremacist terrorism) (URL8).

A Texas Fusion Center Intelligence & Counterterrorism Division Texas Department of Public Safety (2020) három hazai (domestic) terrorizmustípust különböztet meg: faji motivációjú, kormányellenes és egyedi üggyel foglalkozó (single issue). Ugyan nem új mozgalom, de az incelek egy előretörő hazai terrorfenyegetés. Az inceleket sok rendvédelmi szerv korábban bűnözési

fenyegetésként értelmezte, de arra ma már mint növekvő hazai terrorfenyegetésre tekint. Ez az utóbbi időkben nemzeti, nemzetközi szinten és a Texasban elkövetett incel-támadások ideológiai természetének köszönhető. A nők visszautasításából fakadó személyes sérelem az incel forradalom iránti elköteleződéshez vezethet, és ahhoz, hogy megkísérelhetik annak céljait elérni. Az incel fenyegetése hamarosan elérheti más hazai terrorizmustípusok halálosságának szintjét, akár meg is haladhatja azokat. Clarke (2021) szerint számos ideológia hathat a terrorizmussal kapcsolatos 2021-es tendenciákra, köztük a gazdasággal és a környezettel kapcsolatos hagyományos baloldali sérelmek, összeesküvés-elméletek, mint a QAnon, az oltás- vagy 5G ellenes kampányok, és fenyegetést jelenthet az extrém nőgyűlölet és az incel mozgalom is. Ugyanakkor Szalai Máté és Wagner Péter a terrorizmus fogalmának inflálódására figyelmeztet, ami egy folyamat, mely során a nyugati közvéleményben a terrorizmus kifejezés jelentése egyre tágul. Egyre több eseményt jellemeznek így, ami hosszú távon negatívan hathat a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyságára (Szalai & Wagner, 2016). Egyetértek azzal, hogy a terrorizmus kifejezéssel óvatosan kell bánni, az csak megfontoltan használandó, nem szabad „elkoptatni”, de magam is azt az álláspontot fogadom el, hogy az incel elkövetők esetében indokolt a terrorizmus kifejezés használata.

A pandémia hatása az incel közösségre

A koronavírus pandémia a távolságtartási szabályok és a zárlatok miatt a digitális technológiák használatának megugrásához vezetett (De', Pandey & Pal, 2020). Az emberek több időt töltenek az interneten, a közösségi médián. Zárlat idején az online radikalizációnak emiatt is magasabb a kockázata. Az önizoláció fokozza az extrémizmus, a szélsőséges nézetek terjedését (Malik, 2020). Veszélyes elegyet alkotnak a növekvő gazdasági problémák, nemzetközi feszültségek, a kormányok intézkedéseivel szembeni elégedetlenségek, a társadalmi feszültségek, és további konfliktusforrások, például a fokozódó migrációs nyomás Törökországon keresztül (Crump, 2020). A jelenlegi és a várható társadalmi, politikai és gazdasági körülmények optimális feltételeket biztosítanak a rossz szándékú elemeknek, köztük a szervezett bűnözői köröknek és terroristáknak a toborzáshoz, tervezéshez, műveletekhez. A bizonytalanság és a növekvő sérelmek vonzóvá teszik az erőszakos és radikalizálást támogató narratívákat (Holt et al., 2020).

Arra is utalnak jelek, hogy a gyakran társadalmilag elszigetelt, magányos terroristák esetében egyes mentális zavarok előfordulási aránya magasabb a csoportban tevékenykedő terroristákhoz és az általános népességhez képest (Misiak

et al., 2018). A világvárvány a mentális egészségre is hatással van (Javed, Sarwer, Soto & Mashwani, 2020). A magányos farkas típusú elkövetők mentális egészsége is nagyobb eséllyel romlik a világvárvány alatt (Crump, 2020). Ezek a tényezők akár magyar incel elkövetőt is kitermelhetnek.

Vu (2020) az incel szubkultúra két legaktívabb angol nyelvű fórumainak, az incels.co és az incels.net oldalak chatjeiben több, mint ötmillió posztot elemezve, a zárlatok hatásait vizsgálta az incelek társalgásaira. A zárlat alatt a posztok és kommentszálak száma jelentősen nőtt, de a posztoló tagok száma enyhén csökkent. Megfigyelhető a rosszindulatú és erőszakos társalgások jelentős fokozódása is, kifejezetten azoké, melyek a pandémia következményeként a társadalomban esetlegesen bekövetkező előnyös (ahogyan ők látják) változásokról, és abban az incelek betöltött helyéről szólnak. A világvárvány kétségtelenül felerősítette az incel szubkultúrát. A zárlatok miatt az emberek több időt töltenek online, a pandémia táplálja az önsajnálatot, a szélsőséges fantáziákat, és a vonzó férfiakkal és nőekkel szembeni ellenségességet. Úgy tűnik, hogy a már meglévő felhasználók tevékenysége fokozódott, nem pedig az új, alkalmi hozzászólóké. Jelentős növekedés látszik a gyilkos fantáziák terén. Nőtt a száma az olyan ölésről fantáziáló posztoknak, amelyek a „Chad-eket” és „Stacy-eket” említik, 2020 áprilisában számuk csúcspontot ért el, aztán gyorsan lecsökkent. Sokkal több ilyen poszt szól férfiakról, mint nőkről, s a legnagyobb különbség 2020 áprilisában látszott. A koronavírust „Corona-chan”-nak, azaz „koronácskának” (a chan japánul becéző megszólítás) nevezik, és remélik, hogy megtizedeli a vonzó férfiakat, és így nekik több esélyük lesz az ismerkedés terén.

Az incel elleni fellépés nehézségei és lehetséges irányai

Az incelek elleni fellépést nehezíti, hogy a szélsőjobboldali közösségekhez és a dzsihádistákhoz hasonlóan ők is fokozottabban használják a dark webet a gyülekezés, társalgás és új követők radikalizálása céljából.

Az incelek tisztában vannak a média és a bűnüldöző szervek figyelmével, azt sokszor élvezik is. Hogy elkerüljék fórumaik bezárását, többen inkább cenzúrázták önmagukat és egymást. Emiatt több erőszakos incel diszkrétebb fórumokra váltott, például videojátékos témájú rejtett chat szobákba vagy a dark webre, és olyan oldalakra is, mint a Gab, ami egy nyíltan szélsőjobboldali közösségi média oldal.

Azonban vannak kihasználható fellépési lehetőségek. Az incel közösség nem egységes, az nagyon változatos, nincs meg benne a más erőszakos, radikális mozgalmakra jellemző kohézió. Miközben a probléma tekintetében egyetértenek,

a megoldásban nem. Néhányuk a céljaik eléréséhez elengedhetetlennek tartják az erőszakot, mások nem. Sok ezren aktívak ezeken az internetes fórumokon, továbbá e felületek természete eredendően civakodó, így nem meglepő, hogy a közösség nem ért egyet az önmeghatározást és a teleológiai problémákat illetően. Az incelek büszkék a „shitposting”-jukra (szándékosan provokáló, tréfás-gúnyos bejegyzés írása), ami miatt a tényleges fenyegetés mértékét nehéz megállapítani, és könnyű túlbecsülni. Szarkazmus és szatíra jellemzi a manoszféra online kultúráját, aminek az incel is részhalmaza, ennek rétegein szakavatatlan szemek nehezen látnak át. Ezért is nehéz az incel ideológiát elemezni, és a tényleges radikalizációt felmérni. Megbotránkoztató posztokat azért is írnak, mert ezek kapják a legtöbb figyelmet. Sok incel szerint csak a fórumokon engedhetik ki a feszültséget, és oszthatják meg a legsötétebb gondolataikat, emiatt nehéz megállapítani, hogy mely bejegyzések jelentenek fenyegetést, és melyek csupán szatíra vagy virtuskodás és nem közvetlen erőszak előjelei.

Jelentősen gyengítheti a mozgalom szélsőséges áramlatait a közösségi média oldalak növekvő felelősségvállalása az online radikális anyagok tekintetében. Egyes fórumok viszonylag jól ellenőrzik magukat, de az eklektikusabb oldalakon, köztük a 4chan-en és az 8kun-on található bejegyzések továbbra is nőnek és kisebbségek elleni erőszakot szorgalmaznak, valamint helyet biztosítanak az erőszakos cselekmények előtt posztolt manifesztumok közzétételére (Ware, Hoffman & Shapiro, 2020).

Az utóbbi idők online szélsőségek visszaszorítása iránti nemzetközi erőfeszítései közé tartozik az Egyesült Királyság kormányának a fenyegető online tartalmak hatékonyabb kezelését megcélzó 2019. áprilisi „*Online Harms White Paper*”-e (URL9).

2019. március 15-én az új-zélandi Christchurch városában két mecset ellen elkövetett szélsőjobboldali támadásban 51 ember vesztette életét, 50 megsérült. Az elkövető a mérsárlását az interneten 17 percen át élőben közvetítette, melyet az eltávolítása előtt körülbelül 4000-en láttak. A videó a weben elterjedt, és az eltávolítására tett intézkedések ellenére máig fellelhető. 2019. május 15-én az új-zélandi miniszterelnök és a francia elnök állam- és kormányfőket, média- és online szolgáltató vállalatok vezetőit hívta egybe. A „*Christchurch Call*” egy, a találkozón elfogadott felhívás, elköteleződés a terrorista, erőszakos és szélsőséges online tartalmak eltávolítására (URL10).

Az USA-ban a szigorú szólásszabadság-törvények nehezítik az online extrémizmus elleni jogszabályok elfogadását, de újságírók, tudósok, szakemberek és politikusok egyaránt alternatív intézkedéseket javasolnak az extrémista mozgalmak online térnyerése ellen. Ware és munkatársai szerint szélesebb körű párbeszédre van szükség az extrémizmus és az erőszakos ideológiák visszaszorításáról

az interneten, bevonva ebbe a technológiai cégeket, a terrorizmus és a radikalizálódás szakértőit, kormányokat, a fiatal közösségi média használókat, még volt extrémistákat is. Az incel mozgalom kitartó vibrálása arra enged következtetni, hogy a szerepe változatlan a radikalizálódás táplálásában. Egy ilyen radikalizálódási tényező szerepet játszhat más extrémista mozgalmak fellendítésében – például a németországi hallei zsinagógában lövöldöző Stephan Balliet az idegengyűlölet mellett hasonló sérelmekkel is magyarázta radikalizálódását. Több kutatásra van szükség a témát illetően, hogy megtalálhassuk az incel online terjedése visszaszorításának módjait (Ware, Hoffman, & Shapiro, 2020).

Bőven van ok azt feltételezni, hogy az erőszakos incelek továbbra is komoly fenyegetést jelentenek. Ezt a bűnüldöző szervek által közzétett figyelmeztetések is jelzik, de például 2019 szeptemberében az Amerikai Egyesült Államok Hadserege is figyelmeztetett, hogy a Joker című film vetítéseinek potenciálisan erőszak várható, miután „nyugtalanító és nagyon specifikus társalgásra” figyeltek fel a dark web incel chatjeiben, de 2012-ben, Coloradoban egy Batman film (A sötét lovag – Felemelkedés) premierjén elkövetett lövöldözés is jelentős körülmény ebben.

A szlafista dzsihadisták elleni erőfeszítések politikai előnyben részesítése is bonyolítja az incelek elleni egyesült államokbeli fellépést: alkotmányosan nagyobb kihívás, és politikailag kevésbé kifizetődő szembeszállni egy saját hazai választópolgároktól eredő legális extrémizmussal, mint egy külföldi eredetűvel. Továbbá a szélsőjobboldali és szélsőbaloldali radikálisokhoz hasonlóan az incelek sem felelnek meg a terrorizmus hagyományos modelljének. Az internet, a közösségi média és más 21. századi kommunikációs felületek a terrorizmust egyre inkább magányos vállalkozássá teszik, melyet elsősorban formális szervezeteken kívüli magányos szereplők követnek el. Az erőszakos incelek ezért kihívást jelentenek a klasszikus terrorizmusellenes politikáknak és stratégiáknak (Hoffmann et al., 2020).

Kulcsfontosságú a megelőzés: „Az incel mozgalom sérelmeivel és erőszakos tendenciáival kapcsolatos fokozott tudatosság ellenállóbbá teheti a társadalmat annak narratíváival és extrém nézeteivel szemben. A radikalizálódás ellen segíthet a család, barátok, egészségügyi szakemberek, oktatási intézmények, ifjúsági tanácsadók, polgári és egyházi intézmények. Az izoláció és a technológia által fokozott frusztrációt és elidegenedést az alternatív utak ellensúlyozhatnák az ellenálló képesség, a szocializáció, az elfogadás és az empátia fejlesztésével.

A rendvédelmi szervek az incel erőszak ellen a következő módokon is küzdhetnek: a potenciálisan bekövetkező erőszakos cselekmények jellegzetességeinek felismerésével (például: erőszakos cselekmény azonnali elkövetésére való felhívás, azok tervezése etc.); az online vagy offline fenyegető nyelvezettel kapcsolatos

bejelentések kivizsgálásával; informátorok és fedett nyomozók használatával. Hasznos lehet a már támadásokat tapasztalt helyszínek biztonságának növelése. Az online platformok közösségi média cégek (Facebook, Instagram, Twitter etc.), és más technológiai cégek (például domain regisztrátorok, web hoszting és más web infrastruktúra cégek), online fizetési szolgáltatók, kutatók, hatóságok és a nyilvánosság általi megfigyelése hatékony lehet a támadók mobilizálása ellen.” (Alexander, 2019). Jövőbeli megelőzési mód lesz a mesterséges intelligencia általi prediktív elemzés is (Szabó, 2020).

Következtetések

„Az incel elkövetők megtalálása és megállítása érdekében a rendvédelmi szervezeteknek, titkosszolgálatoknak, magánbiztonságnak, oktatóknak, egészségügyi szakembereknek és a kapcsolódó diszciplinák szereplőinek ismernie kell az incel ideológiát és szókinccset, a közösségben való részvétel jeleit, és az incel gondolkodáshoz fűződő ön- és mások elleni erőszak kockázatát.” (URL11). Ugyan az incelek többsége nem követ el erőszakos cselekményt, nem feltétlenül veszélyes a társadalomra, főleg nem terrorista, de az incel szubkultúra radikalizáló ereje, a korábbi halálos áldozatokat követelő elkövetések tükrében, tagadhatatlan. Mivel a közösség az arra fogékony személyeket hatékonyan képes radikalizálni, és egyes támadások halálos áldozatainak száma magas, ezért az incel mozgalom szélsőséges tagjainak fenyegetését – véleményem szerint – hasonlóan veszélyesnek kellene tekinteni, mint a szalafita dzsihádistákat. Szerencsére Magyarországon még nem történt a közösséghez köthető erőszakos cselekmény, de nem zárható ki, hogy az ideológia hazai elkövetést is inspiráljon. Megfontolandó lehet a témát illetően a társadalom, főleg a fiatalok informálását megcélzó kampányok indítása. A potenciális támadások megelőzése szempontjából az incel jelenség rendvédelmi szervek általi naprakész ismerete, esetleges magyar fejlődésének, vonatkozásainak nyomon követése elengedhetetlen fontosságú.

Felhasznált irodalom

Alexander, D. C. (2019, September 19). Lesniewski, Dominic: The violent fringe of the incel movement. *Police 1*. <https://www.police1.com/mass-casualty/articles/the-violent-fringe-of-the-incel-movement-M2E5rIB5BYTDesoL/>

- Baele, S. J., Brace, L. & Coan, T. G. (2019). From “Incel” to “Saint”: Analyzing the violent worldview behind the 2018 Toronto attack. *Terrorism and Political Violence*, 24(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1638256>
- Brzuskiewicz, S. (2020). Incel Radical Milieu and External Locus of Control. *The International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT) Evolutions in Counter-Terrorism*, 2, 8.
- Clarke, C. P. (2021, January 5). Trends in Terrorism: What’s on the Horizon in 2021? *Foreign Policy Research Institute*. <https://www.fpri.org/article/2021/01/trends-in-terrorism-whats-on-the-horizon-in-2021/>
- Cottee, S. (2021). Incel (E)motives: Resentment, Shame and Revenge. *Studies in Conflict & Terrorism*, 44(2), 93. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1822589>
- Crump, J. (2020, december 22). Terrorism and security threat trends in 2021. *Security Magazine*, <https://www.securitymagazine.com/articles/94219-terrorism-and-security-threat-trends-in-2021>
- De’, R., Pandey, N. & Pal, A. (2020). Impact of digital surge during Covid-19 pandemic: A viewpoint on research and practice. *International Journal of Information Management*, 55(1), 1. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102171>
- Donnelly, D., Burgess, E., Anderson, S., Davis, R. & Dillard, J. (2001). Involuntary Celibacy: A Life Course Analysis. *The Journal of Sex Research*, 38(2), 159. <https://doi.org/10.1080/00224490109552083>
- Ging, D. (2019). Alphas, Betas, and Incels: Theorizing the Masculinities of the Manosphere. *Men and Masculinities*, 22(4), 638. <https://doi.org/10.1177/1097184X17706401>
- Hastings, Z., Jones, D. & Stolte, L. (2020). *Involuntary Celibates: Background for Practitioners*. Organization for the Prevention of Violence, 2.
- Hoffman, B. & Ware, J. (2020, January 12). Incels: America’s Newest Domestic Terrorism Threat. *Lawfare*. <https://www.lawfareblog.com/incels-americas-newest-domestic-terrorism-threat>
- Hoffman, B., Ware, J. & Shapiro, E. (2020). Assessing the Threat of Incel Violence, *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(7), 576. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1751459>
- Holt, C., Braniff, W. & Smith, J. (2020). *In the Eye of the Storm: An Update: Managing Terrorism and Asymmetric Threats during Covid-19*. CHC Global & START, 4. https://www.start.umd.edu/sites/default/files/publications/local_attachments/IntheEyeoftheStorm.pdf
- Javed, B., Sarwer, A., Soto, E. B. & Mashwani, Z. (2020). The coronavirus (COVID-19) pandemic’s impact on mental health. *International Journal of Health Planning and Management*, 35(5), 993–996. <https://doi.org/10.1002/hpm.3008>
- Labba, F. (2019). United by Rage, Self-Loathing, and Male Supremacy: The Rise of the Incel Community. *Invoke*, 5, 17–18. <https://doi.org/10.29173/invoke48979>
- Malik, N. (2020, March 26). *Self-Isolation Might Stop Coronavirus, but It Will Speed the Spread of Extremism*. Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2020/03/26/self-isolation-might-stop-coronavirus-but-spread-extremism/>

- Misiak, B., Samochowiec, J., Bhui, K., Schouler-Ocak, M., Demunter, H., Kuey, L., Raballo, A., Gorwood, P., Frydecka, D. & Dom, G. (2018). A systematic review on the relationship between mental health, radicalization and mass violence. *European Psychiatry*, 56(1), 57. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2018.11.005>
- O'Malley, R. L., Holt, K. & Holt, T. J. (2020). An Exploration of the Involuntary Celibate (Incel) Subculture Online. *Journal of Interpersonal Violence*, 1. <https://doi.org/10.1177/0886260520959625>
- Szabó, A. L. (2020). Criminal Policy Approach to Lone Offenders and a Possible Model for their Identification. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 8(2), 76. <https://doi.org/10.32561/nsz.2020.2.5>
- Szalai, M. & Wagner, P. (2016). A terrorizmus fogalmának kiterjesztése? Értelmezési lehetőségek Orlando kapcsán. *KKI-elemzések*, 19, 1–10.
- Texas Fusion Center Intelligence & Counterterrorism Division Texas Department of Public Safety (2020). *Texas Domestic Terrorism Threat Assessment*. 3. https://www.dps.texas.gov/sites/default/files/documents/director_staff/media_and_communications/2020/txterrorthreatassessment.pdf
- Valenti, J. (2018, April 26.). When Misogynists Become Terrorists. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2018/04/26/opinion/when-misogynists-become-terrorists.html>
- Van Brunt, B. & Taylor, C. (2020). *Understanding and Treating Incels: Case Studies, Guidance, and Treatment of Violence Risk in the Involuntary Celibate Community*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367824396>
- Vito, C., Admire, A. & Hughes, E. (2018). Masculinity, aggrieved entitlement, and violence: considering the Isla Vista mass shooting. *International Journal for Masculinity Studies*, 13(2), 97–98. <https://doi.org/10.1080/18902138.2017.1390658>
- Vu, A. V. (2020). *The Pandemic as Incels see it*. Cambridge Cybercrime Centre COVID Briefing Paper # 5. University of Cambridge
- Ware, J., Hoffman, B. & Shapiro, E. (2020, May 6). *Remembering Toronto: Two Years Later, Incel Terrorism Threat Lingers*. Global Network on Extremism & Technology. <https://gnet-research.org/2020/05/06/remembering-toronto-two-years-later-incele-terrorisim-threat-lingers/>
- Witt, T. (2020). 'If i cannot have it, i will do everything i can to destroy it.' the canonization of Elliot Rodger: 'Incel' masculinities, secular sainthood, and justifications of ideological violence. *Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, 26(5), 675. <https://doi.org/10.1080/13504630.2020.1787132>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Deadly attack at Toronto erotic spa was incel terrorism, police allege*. <https://globalnews.ca/news/6910670/toronto-spa-terrorisim-incele/>

- URL2: *Involuntary Celibates' Experiences of and Grievance Over Sexual Exclusion and the Potential Threat of Violence Among Those Active in an Online Incel Forum*. <https://www.icsve.org/involuntary-celibates-experiences-of-and-grievance-over-sexual-exclusion-and-the-potential-threat-of-violence-among-those-active-in-an-online-incele-forum/>
- URL3: *Incels (Involuntary celibates)*. <https://www.adl.org/resources/backgrounders/incels-involuntary-celibates>
- URL4: *Inside the World of 'Femcels'*. <https://melmagazine.com/en-us/story/femcels-vs-incels-meaning-reddit-discord>
- URL5: *Incels: A guide to symbols and terminology*. <http://moonshotcve.com/incels-symbols-and-terminology/>
- URL6: *Önreprezentáció az inceloszférában?* <https://eltedszk.org/2020/08/28/onreprezentacio-az-inceleoszferaban/>
- URL7: *A definitive guide to Incels part one: Incelocalypse*. <https://www.timsquirrel.com/blog/2018/5/30/a-definitive-guide-to-incels-part-one-incelelocalypse>
- URL8: *Male Supremacist Terrorism as a Rising Threat*. <https://icct.nl/publication/male-supremacist-terrorism-as-a-rising-threat/>
- URL9: *Online Harms White Paper*: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/973939/Online_Harms_White_Paper_V2.pdf
- URL10: *Christchurch Call*. <https://www.christchurchcall.com/>
- URL11: *Webinar: Finding the Next Incel Killer*. <https://www.hstoday.us/subject-matter-areas/counterterrorism/webinar-finding-the-next-incele-killer/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Serbakov M. T. (2021). Az incel mozgalom mint nőgyűlölő terrorfenyegetés. *Belügyi Szemle*, 70(SI3), 27–42. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.2>

A rendőri egyenruha mint szimbólum

The police uniform as a symbol

Tóth Nikolett Ágnes

Dr. PhD, adjunktus, rendőr alezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
toth.nikolett@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A rendőrség hivatásos állományú tagjaként, és az öltözékek kedvelőjeként a szerző arra vállalkozott, hogy mindazt az ismeretanyagot, amely a hivatásos állomány megjelenésével kapcsolatos egy csokorba gyűjtse.

Módszertan: Jogszabályok, belső szabályzatok, levéltári anyagok és interjúk feldolgozásával készült az írás.

Megállapítások: A rendőr megjelenésével is emeli a testület társadalmi megbecsültségét, tiszteletet és bizalmat ébreszt, „az egyenruha kötelez”.

Érték: Az egyenruha történetének a szerző számára elérhető elemeit részletesen ismerteti a publikáció. Az egyenruha történetének gyökereihez a tradíciók, koncepciók, az adott korszak sajátosságainak a megértéséhez történészek és kutatók vezették el a cikk íróját.

Az egyenruházat a rendőrség hivatásos állományának a rendőrséget irányító miniszter által rendszeresített, egységesen megállapított formájú és színű öltözete, melynek célja az egyenruhát viselő más szervek, valamint a különböző országok rendőrségeinek egymástól való megkülönböztetése, illetve a rendőrséghez tartozás könnyű felismerhetősége. A rendőr megjelenésével is emeli a testület társadalmi megbecsültségét, tiszteletet és bizalmat ébreszt. A rendőrség hivatásos állományú tagjaként, és az öltözékek kedvelőjeként arra vállalkoztam, hogy mindazt az ismeretanyagot, amely a hivatásos állomány megjelenésével kapcsolatos egy csokorba gyűjtöm, kiegészítve a múlt egyes állomásaival, ami számomra jelentősnek tekinthető az elmúlt évszázadból.

Kulcsszavak: egyenruha, egyenruházat, öltözködési szabályzat, rendészettörténet, szimbólumok

Abstract

Aim: As a professional member of the police force and a lover of attire, the author set out to gather all the knowledge about the appearance of the professional staff into a bouquet.

Methodology: The publication was prepared by processing legislation, internal regulations, archival materials and interviews.

Findings: Also with the appearance of the policeman raises the social esteem of the corps, instills respect and trust, „the uniform obliges.”

Value: The elements of the history of the uniform available to the author are described in detail in the publication. Historians and researchers led the writer of the article to the roots of the history of the uniform, in order to understand the traditions, concepts and peculiarities of that era.

The complete uniform is the professional Police staff attire of the, with standardised form and colour, defined by the minister in charge of the Police. Its aim is to enable people to distinguish between the various uniformed organisations and the police forces of the different countries and to make it easy to recognise Police staff. A police officer should, by his appearance, increase social esteem for the organisation and arouse respect and trust. As a professional Police officer and an enthusiast of clothes, I undertook to gather all the knowledge related to the appearance of the professional staff, supplemented by certain stages of the last century which I considered significant.

Keywords: uniform, complete uniform, dress code, the history of law enforcement, symbols

Bevezetés

Az egyenruházat a rendőrség hivatásos állományának a rendőrséget irányító miniszter által rendszeresített, egységesen megállapított formájú és színű öltözet, melynek célja az egyenruhát viselő más szervek, valamint a különböző országok rendőrségeinek egymástól való megkülönböztetése, illetve a rendőrséghez tartozás könnyű felismerhetősége.¹

Az egyenruha szó jelentése az egyformaságot sugallja: mindazok, akik az adott egyenruhát viselik, egyazon szervezethez tartoznak. Ez pedig egyrészt szól saját maguknak, másrészt a szervezeten kívül lévőknek (Molnár & Suba, 2020).

1 10/2010. (OT 6.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Öltözködési Szabályzatának kiadásáról II. 3. Ezt az utasítást hatályon kívül helyezte a 2/2014. (II.12.) ORFK utasítás, majd azt a jelenleg is hatályba lévő 43/2018. (VII.7.) ORFK utasítás.

A belügyi szervek ruházata egyebekben az ékítményekben, rendfokozati jelzésekben, kiegészítő ruházati elemekben tér el.

A rendőrség hivatásos állományú tagjaként, és az öltözékek kedvelőjeként arra vállalkoztam, hogy mindazt az ismeretanyagot, amely a hivatásos állomány megjelenésével kapcsolatos egy csokorba gyűjtöm, kiegészítve a múlt egyes állomásaival, ami számomra jelentősnek tekinthető az elmúlt évszázadból. Dr. Berky Emil rendőrfogalmazó úgy vélte, s ezt én is vallom, hogy *„az egyenruha sokévi szolgálat után hozzá nő a viselője lelkéhez, mert aki szereti a pályáját, szereti az egyenruháját is.”* (Magyar Rendőr, 1940).

Az egyenruha a rendvédelmi szervnél rendszeresített, miniszteri rendeletben meghatározott egységes öltözet. A hivatásos állomány tagja szolgálati feladatait az öltözködési szabályzatban előírtaknak megfelelően, a rendvédelmi szervnél rendszeresített egyenruhában vagy polgári ruhában látja el. A ruházat viselése a rajta elhelyezett szolgálati jelvénnel együtt igazolja a rendvédelmi szerv hivatásos állományába tartozást.

Viselési alkalom szerint az egyenruha társasági (dísz, ünnepi), szolgálati (köznap) vagy gyakorló öltözet lehet. Viselési időszak szerint megkülönböztetünk nyári, téli vagy átmeneti öltözetet.²

Az öltözetnek megjelenési formájában ötvöznie kell a praktikumot az állam szimbólumaival, bizalmat és tekintélyt kell sugározni. A rendvédelmi dolgozókkal szemben támasztott elvárás a határozott, jól szabott és rendezett megjelenés, ez ugyanis fokozza a lakosság biztonságérzetét. A rendőr megjelenésével is emeli a testület társadalmi megbecsültségét, tiszteletet, tekintélyt, hitelességet sugároz és bizalmat ébreszt.

„Minden szervezet tartalomból, lényegből és valami formából tevődik össze. A forma tartja össze a lényeget, alkalmazkodik a tartalomhoz, mégis a tartalom a formában helyezkedik el. Testületünk formájának lényeges alkotórésze az egyenruhánk. Ebben az egyenruhában élünk, dolgozunk, és ha a szolgálat érdeke úgy kívánja, benne a legnagyobb áldozatot is meghozzuk. Tehát nem közböbs, hogy mit viselünk” (Magyar Rendőr, 1940).

Dr. Münich Iván szerint kultúrafüggő, hogy egy ország milyen egyenruhát választ fegyveres testületeinek. A legtöbb ország esetében több száz éves demokratikus hagyomány határozza meg és szabályozza a hatóság megjelenését és arculatát. A funkcionalitásnál és a formatervezésnél fontosabb a hagyomány (Tóth, 2015).

2 14/2016. (V. 10.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz- és világítástechnikai felszereléséről 44. § (2, 3).

A hivatásos állomány egységes megjelenésével összefüggő, a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz és világítástechnikai felszereléséről szóló BM rendeletben előírt kötelezettség teljesítése során az állományilletékes parancsnok köteles gondoskodni az újonnan rendszeresített termékek viseléséről.³

Az önálló szerv vezetője felelős az igényjogosultak öltözködésének irányításáért, és az öltözködés megfelelő színvonalon tartásáért.⁴

A rendelet hatálya kiterjed az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv igényjogosult állományára, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv igényjogosult állományára, a terrorizmust elhárító szerv igényjogosult állományára, az idegenrendészeti szerv igényjogosult állományára, a büntetés-végrehajtási szervezet igényjogosult állományára, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv igényjogosult állományára, az Alkotmányvédelmi Hivatal, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ igényjogosult állományára, a rendvédelmi oktatási intézmény nem hivatásos állományának ösztöndíjas hallgatóira – a tisztjelölti állomány kivételével –, tanulóira, továbbá a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény szerinti szolgálati nyugdíjasokra.

A Belügyminisztérium egyik fontos feladatának tekinti a hivatásos állomány egységes, kulturált megjelenésének biztosítását, az öltözködési fegyelem, ezáltal a testületek tekintélyének erősítését. Ennek megfelelően legutóbb 2011-ben fogalmazódott meg annak szükségessége, hogy a belügyi szervek hivatásos állománya részére egységes, korszerű ruházati termékkör kerüljön bevezetésre, valamint a beszerzés és ellátás központi készletgazdálkodással, egy központi ellátó szerven keresztül valósuljon meg – a költséghatékonyság megteremtése érdekében fogvatartottak bevonásával. A belügyi szervek szakmai képviselőinek bevonásával ruházati munkabizottságot állítottak fel. A szabályozott centralizált ellátás megteremtésével egy központilag felügyelt, rendszerként működő teljes logisztikai folyamat kialakítása történt meg, amely komplexitásában a beszerzés tervezésétől a termékek kiosztásáig tart. Így biztosított, hogy az állomány részére csak kontrollált forrásból származó, ellenőrzött minőségű egyenruházat

3 Az országos rendőrfőkapitány 43/2018. (VIII. 7.) ORFK utasítása az Öltözködési Szabályzatról I. Fejezet 3.

4 14/2016. (V. 10.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz- és világítástechnikai felszereléséről. 4. § (d).

kerülhet ki. A ruházat elkészítéséhez szükséges információkat – minden ruhadarab esetében – egy mellékelt műszaki leírás tartalmazza, mely megfogalmazza a külalakleírást, a gyártmányrajzot, a felhasználandó anyagokat, az összeállítandó alkatrészeket, a gyártástechnológiai előírásokat, a kész- és részmeret táblázatot, valamint a megjelölést, csomagolást is (Tóth, 2015).

Zsolt Péter divatszociológus szerint a rendőröltözékek vonzerejüket egységességüknek és szervezeti jellegüknek köszönhetik. Egyenruhájukkal a rendőrök azt sugallják, hogy fontos, aki e ruha mögött van. Másfelől kifejezésre kerül benne az adott nemzet karaktere, formai érzékenysége, játékosága, minőségi igényessége (Zsolt, 2007).

Ezt az egységességet a már idézett, a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz és világítástechnikai felszereléséről szóló 14/2016. (V. 10.) BM rendelet, és a rendőrség vonatkozásában az országos rendőrfőkapitány Öltözködési Szabályzatról szóló 43/2018. (VIII. 7.) ORFK utasítása teremti meg. Ennek megfelelően a rendőrség szerveinek vezetői kötelesek gondoskodni a vezetésük és az irányításuk alá tartozók körében az öltözködési szabályok betartásáról. Az utasítás hatálya kiterjed az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervekre, a rendőrség személyi állományára.

A közvetlen szolgálati előjáró ellenőrzi, hogy a beosztott állomány ruházata megfelel-e az adott szolgálati követelményeknek, illetve a szervezet jellegének. A hivatásos állomány szolgálati és gyakorló öltözetet is viselhet. Fontos szempont a komfortérzet, és természetesen a komfortérzet mellett egy adott feladat biztonságos és hatékony ellátását is biztosítani kell az egyenruhának, akár erőszakos tömegek oszlatása, akár tömegdemonstrációk vonatkozásában vagy a sportrendezvények biztosítása esetén. Ugyanis egyenruha a rohamrendőrök kiegészítő eszközökkel felszerelt ruházata is, ezért mintegy száz fő bevonásával, úgynevezett csapatpróbák során véleményt nyilváníthatnak az állomány tagjai. Csapatpróba nélkül – tapasztalatok hiányában – ugyanis az alapanyagok és a kialakítás megfelelősége nem igazolható (Tóth, 2015).

Az egyenruha története az 1800-as évek végén

Az egyenruha történetének a gyökereihez a tradíciók, koncepciók, adott korszak sajátosságainak a megértéséhez történészek és kutatók vezettek el. A budapesti Rendőrmúzeumban időutazáson vehettem részt.

Dr. Baczoni Tamás őrnagy, a Hadtörténeti Múzeum és Intézet főmuzeológusa kutatásai alapján megállapítható, hogy a rendőrség hagyományosnak tekinthető

egyenruhája 1872-re vezethető vissza. Az 1848-as rendőrök is atillát hordtak, illetve 1861-től a pesti városi rendőrség is vörös zsinóros kék atillába öltözött. 1872-től azonban a Fővárosi Rendőrség néven újjászervezett testület – a későbbi államrendőrség alapja – egységes egyenruhát kapott, kék zubbonyal és úgynevezett Kossuth kalappal (Tóth, 2015).

Androvicz Gábor, a Rendőrmúzeum történésze elmondta, hogy ezt megelőzően a vármegyék és a városi törvényhatóságok irányították a rendőrséget, ekkor regionális szinten eltérő egyenruhák voltak, mivel nem szabályozta törvény. *„Cifra kavalkád uralkodott, volt, ahol civil ruhában teljesítettek szolgálatot a rendőrök és előfordult egy városban, hogy a kapitány egy dél-amerikai állam egyenruhája alapján varratott egy uniformist magának. Semmilyen megkötés nem volt még ekkor. 1892-ben született egy főkapitányi utasítás, ami részletesen leírta, hogyan kell kinéznie a rendőrlegénységnek. Ez még mindig csak Budapestre koncentrálódott, mert bár hosszú folyamat során előkészítették a magyar rendőrség államosítását, de aztán közbeszólt 1914-től az I. világháború, majd a Tanácsköztársaság után, az 5047/1919.sz. M. E. rendelettel a vidéki rendőrséget is államosították és innentől kezdve a központi szolgálati szabályzat az egész országra érvényes volt, uniformizálódott a rendőrség.”* (Androvicz, 2016).

„A rend fenntartására hivatott közegek eljárásában legyen meg a magyar jelleg, ne a ruhájában. Jaj annak a magyarosságnak, a melyik csak külsőségekből áll: feszes nadrágból, vitéz kötésből, meg zsinóros dolmányból, - nagyon gyenge alapon áll ez.” (Rendőri Lapok, 1895). Elmondható, hogy az intézkedés során a fellépésnek, az intézkedésnek, a tartalomnak mindig is egységben kellett lennie a formai megjelenéssel.

Az első egyenruha kisebb változtatásokkal egészen a 20. század elejéig volt használatban (Magyar Rendőr, 1942). A rendvédelmi szervek egyenruhái erősen katonai gyökerűek voltak, majd a századforduló idején kezdett el különválni a rendőrségnek és a többi rendvédelmi szervnek az egyenruhája a katonaságtól. A tábori zöld zubbony azt a célt szolgálta, hogy rejtő szín legyen, a rendőr célja az volt, hogy messziről szemet szúrjon. A kék különböző árnyalatai, a sötétkék, szürke, illetve a fekete volt az, ami mindig is jellemezte a rendőrséget. Egyfajta méltóságot, tekintélyt kölcsönöztek már akkor is ezek a színek. Nemcsak Magyarországon volt ez a jellemző (Androvicz, 2016).

Változások a 20. század elején

1908-ig mellszámot viseltek a rendőrök. A rendvédelmi szervek tagjainak azonosítása, megkülönböztetése mindig is fontos volt, így a megkülönböztetésre

ilyen módon került akkoriban sor. Félhold alakú fémlemezen, láncon lógott a nyakukban a szolgálati azonosító számuk, ami egyben a szolgálati jelvényük is volt (Androvicz, 2016). 1909-ben történt a legjelentősebb változás, ekkor vezették be a historizáló egyenruhát, melyhez díszfejfedőként Zrínyi sisak tartozott. 1908-ban született meg a Szolgálati Egyenruha Szabályzat, ami egy fontos határkő a rendőregyenruhák történetében, hivatalos feljegyzések már rögzítik, hogy Boda Dezső akkori főkapitány egy historizáló festőművészt, Nemes Mihályt bízott meg azzal, hogy tervezzen egy új díszuniformist a rendőrség számára, ami kiemeli, daliásabbá teszi a testület tagjait. Ferencz József azt nehezményezte, hogy amíg Bécsben sisakja van a rendőrnek, addig Magyarországon kalapot visel a rendőr. Tekintélybeli kérdés volt és megvolt a praktikuma, hiszen a századfordulóra már megsokasodtak a különböző tömegtüntetések, és egy alumíniumból készült és abroncsbordázattal megerősített sisak a vascső és a téglák ellen nagyobb védelmet nyújtott (Borbély & Kapy, 1942).

A múlt század első felében a magyar rendőregyenruhának megvolt a maga becsülete. Aki azt hordta tudta, ruhája nem lehet piszkos, szakadozott, és viselője ápolt, borotvált kellett legyen. Az őrszemélyzet, a fogalmazói és tisztikar méltósággal, büszkeséggel viselte egyenruháját szolgálatban és társaságban egyaránt. Az egyenruha mindig is az adott állam hivatalnokainak, katonai és rendvédelmi intézményeinek, a hivatásrendek megkülönböztetése érdekében készített öltözék volt (Sági, 2007).

Már az 1921. évi szolgálati szabályzatban (Laky, 1921) is az szerepelt, hogy a rendőr megjelenése fontos, hogy mindig tiszteletkeltő, illedelmes, ruházata pedig tiszta és szabályszerű legyen. Ebben az időszakban kétféle tisztviselői egyenruhát különböztettek meg: intézőtisztviselőit és felügyelőit. A számvevő segédtisztviselőknél ugyanolyan egyenruhájuk volt, mint az intéző tisztviselőknél, csak kardot nem viseltek. Az intéző tisztviselők gyalogsági kardot és sodrott aranyzsinóron függő aranykardbojtot viseltek, a csapattisztek (felügyelők) pedig lovassági kardot, jelvényeket és aranyszalagon függő kardbojtot. A ruházati és felszerelési cikkek leírása az úgynevezett egyenruházati szabályzatban volt meghatározva. Például a főkapitányhelyettes viselt, a főkapitány nem viselt egyenruhát. A rendfokozatokat arany- és ezüstpaszomány, ezüst- és aranyrózsa jelenítette meg. A rendőrök esetében az intézőrendőrségnél, a felügyelői karban, a számvivőségnél viseltek egyenruhát, azonban az orvosi karban, a pénztári szakban, a detektívtestületben nem (Laky, 1921).

Az 1921. évi egyenruházati szabályzat tartalmazta a gyalogság-legénység, lovasság-legénység ruházatát, felszerelését és rendfokozati jelzését is, valamint a csapattisztek, felügyelők egyenruházatát. Atillát, zubbonyt, pantallónadrágot, sapkát, sisakot, köpenyt és csizmát viseltek, és kardot, kardbojtot, szolgálati övet

hordtak a gyalogságban, a lovasság-legénység atillát, mentét, zubbonyt, csizma-nadrágot, csizmát, pantallónadrágot, sapkát, sisakot és köpenyt viselt, karddal, kardbojttal és szolgálati övvel együtt. A csapattisztek atillát, zubbonyt, mentét, díszmagyar nadrágot, sapkát, sisakot, köpenyt és kardot, kardbojtot, szolgálati pantallónadrágot, kardkötőt, tölténytáskát és szolgálati jelvényt viseltek (Laky, 1921).

A magyar királyi államrendőrség őrszemélyzete részére kiszolgáltattott köpeny, zubbony, nadrág és lábbeli az államkincstár tulajdonát képezte, így mindez csupán az őrszemélyzet használatában volt. A sapka, a zubbony, a nadrág és egy pár cipő egy évig volt használható, a köpeny kettőig.⁵ Két inget, két alsónadrágot és két pár kapcaruhát is kapott mindenki, erről külön szabályzat rendelkezett.⁶ Érdekes tény, hogy külön szabályzat rendelkezett még a felszerelési cikkek és ruházat gondozásáról⁷, melyben az szerepelt, hogy mi történik, ha az őrszemélyzet tagjai a használatukban lévő, de az államkincstár tulajdonát képező felszerelési cikkeket elvesztik, ellopják tőlük vagy idő előtt tönkreteszik. Így az a rendelkezés született, hogy azokban az esetekben, ha bizonyítást nyert, hogy a felszerelés gondatlanságból veszett el, azoknak a mindenkori beszerzési, forgalmi ára hajtandó be.

A magyar királyi rendőrség mint fegyveres alakulat az állam törvényes belrendjének és közbiztonságának legfőbb támasza volt, ezért tisztjei, altisztjei és legénysége egyenruhát, fegyvert vagy oldalfegyvert viseltek. Ebben az egyenruhában szolgálta a magyar rendőr a hazáját, ebben a ruházatban állt rendelkezésre a társadalom minden egyes tagjának a nap bármelyik szakában, és ebben az egyenruhában állt őrt az állam közrendje és közbiztonsága felett. Született rendelkezés a nyugállományú rendőrtisztek egyenruhaviseléséről is. Úgy vélték, hogy aki végig élte és küzdötte ezt a nehéz életpályát, „*az elmondhatja magáról, hogy elvégezte hivatását.*” (Magyar Rendőr, 1940). Aki pedig ezt megtette, az a lelkéhez nőtt rendőrtiszti egyenruha viseléséhez további igényt tarthatott.

„A testület egyenruházott tisztviselői, valamint rendőrorvosi és rendőr kezelő tisztviselői kara részére az 1666/1921. f.k. eln. 1921. számú rendelettel „Szolgálati jelvény” rendszeresített. A szolgálati jelvényt viselni tartoztak a fogalmazási karbeli tisztviselők a színházakban, mulatóhelyeken, mozikban, táncmultságokon, lóversenyeken, akár mint ellenőrzők, akár mint ügyeltesek, továbbá hivatalos kiszállásaik alkalmával házkutatásoknál, bírói zárlatok foganatosításánál, hulla- és egyéb helyszíni szemléknél, kórházi kihallgatásoknál,

5 Ruházat kezelése. Kihordási idő-hivatalszolgák egyenruhája. 81.106/1921. B.M. rendelet.694.

6 Fehérnemű kezelése. M. kir. Belügyminiszter. 100.334/1922. VI.a. rendelet.

7 23.561/1923. VI. a. BM. rendelet.

gyűléseken és általában minden olyan alkalommal, mikor, mint rendőrhatóság tagjai hivatalosan jelentek meg. Szolgálati jelvénnel teljesítették utcai és ellenőrzési szolgálataikat a rendőrfelügyelői kar tagjai, minden hivatalos kiszállásaikat és szemléjüket a rendőrorvosok, végül időlegesen engedélyezett felügyeleti szolgálataikat a rendőrfelügyelői kar tagjai, minden hivatalos kiszállásukat és szemléjüket a rendőrorvosok, végül időlegesen engedélyezett felügyeleti szolgálataikat és esetleges kiszállásaikat a kezelőtisztviselők. A szolgálati jelvény mindig látható helyen kellett, hogy legyen, egyenruházatban a köpeny, illetve a dolmány (atilla) vagy zubbony jobboldali mellrészén a szív magasságában, polgári ruhában pedig a felöltő, illetve kabát gallérkihajtóján lévő baloldali gomblyukban viselendő.” (Laky, 1921).

Érdekes tény, hogy az általános ruházati és felszerelési cikkeken kívül mik tartoztak még a felszereléshez. Többek között vízmentes gallér csuklyával el látva, haskötő flanelből, gatyák, ingek, zsebkendők, jelsíp zsinórral. A rendőri őrségnek nyári, téli, díszegyenruhával, valamint beosztásának megfelelő tisztességes polgári ruházattal kellett rendelkeznie.

Az egyenruha a 20. század derekán

Az 1940-es években Dr. Bodnár József magyar királyi rendőrfogalmazó a rend katonáinak, a béke harcosainak tartotta a rendőröket, úgy vélte, hogy a rendőrségek a küzdő haderőknek a részei voltak mindig is, néhol szervezetszerűen, máshol az élet és a háború által parancsolt helyzet folytán. Ekkor úgy tartották, hogy a rendőri egyenruhának katonai jellegűnek kell lennie, az egyenruha szabása során a kényelmi szempontokat helyezték előtérbe (Magyar Rendőr, 1940).

Az egyenruha értékéről sokan írtak ebben a korban. Az egyik írásban olvasható, hogy *„a ruházat, a külső csíny, különösképpen fontos a rendőrnél, aki állandóan úgyszólván kirakatban áll, akit mindenki lát és megfigyel. Nem az a lényeg, hogy a ruha anyaga a legfinomabb minőségű legyen, hanem fontos a mód, ahogyan valaki öltözködik, ahogyan ruházatát magán viseli, mérvadó a ruha tisztasága, rendezett állapota és gondozottsága, mert elárulja az illető egyéniségét, az első pillanatban képet ad az ismeretlen ember alaptermészetének és ízlésének. A tisztaság és gondozottság különösképpen fontos az egyenruhánál, mert az kiválik a többi közül. Az egyenruhát hordó emberről mindenki tudja, hogy kicsoda, milyen testülethez tartozik. A rendőri egyenruha viselőjéről mindenki tudja, hogy a rendnek az őre.”* (Magyar Rendőr, 1938).

Fontosnak tartották már ekkor is, hogy az egyenruhára mindenki áldozzon, hiszen egyéni érdek is, mert *„arról a rendőrrel, akinek a ruhája rossz ízlést,*

hanyagságot és tisztátalanságot árul el, senki nincs jó véleménnyel, vele szemben senki sem lehet bizalommal és olyan tisztelettel, mint aminő a rendőrnek, az államhatalom végrehajtó közegének, mindenki részéről kijár. Eléggé nem hangsúlyozható módon fontos, hogy a rendőr megjelenése megnyerő legyen”. (Magyar Rendőr, 1938).

A rendőrfőparancsnok a budapesti rendőrök részére megtiltotta, hogy a rendőr a polgári öltözékben esküdjön. *„A rendőri egyenruha felemel!”* – olvasható a Magyar Rendőr című lap 1938. évi számában. *„Polgári öltözetben mindenki járhat, rendőri egyenruhában azonban csak a kivételesek és kiválogatottak. Viseljük tehát az egyenruhát büszkén, önérzetesen! Mert rászolgáltunk, hogy tiszteljék, megbecsüljék ezt a ruhát.”* (Magyar Rendőr, 1938). A rend őrének minden időben még inkább példát kellett mutatnia, hiszen az egyenruha a magánéletében is kötelezte és kötelezi a hivatásrendek tagjait.

A korabeli írások szerint a rendőrnek azért volt sötét egyenruhája, mert ennek segítségével feltűnés nélkül végezhetette szolgálatát, *„nem kiabált messziről a sötétben serénykedő bűnözőkre az egyenruha feltűnése: vigyázz, itt vagyok, – hanem úgyszólván az árnyékba olvadva léphetett elő a kellő pillanatban, hogy rákattintsa a bilincset az elfogott bűnözőre.”* (Magyar Rendőr, 1940). Ugyanakkor nappal az egyenruha színe kiemelkedett a tömegeből, mint ahogyan a fentiekben már említésre került.

Sági Zoltán a témában írt publikációjában leírta, hogy Tamás Ernő újságíró, az Országos Magyar Sajtókamara rendőri rovatvezetői alosztályának tagja a Magyar Királyi Rendőrség egyenruhájáról a következőt jegyzi 1941-ben (Borbély & Kapy, 1942).

„A városok a századfordulón rendelték el a rendőrtisztek részére a kötelező egyenruha viselését. Ezzel emelni akarták a rendőrség tekintélyét, testületi szellemét, fegyelmettségét. Alkalmas és hatékony külső eszköznek tekintettek a rendőri szolgálat sikeres teljesítésének előmozdítására. Szabályrendeletet alkottak a rendőrtisztek kötelező egyenruhaviseléséről és ebben pontosan körül írtak, milyennek kell lenni a rendőrök egyenruhájának.” (Kopasz, 1963).

Egészen 1945-ig a Nemes Mihály által tervezett egyenruha volt rendszerezítve a rendőrségnél apróbb változtatásokkal. A Zrínyi sisak megtervezésében Beniczky Tamás rendőrfelügyelő nyújtott segítséget. Társasági és szolgálati öltözethez viselték. Megemelte a rendőr testmagasságát, messziről látható volt. Történt egy alkalommal, hogy indiai nábob látogatott el Magyarországra, és amikor meglátott egy Zrínyi sisakos rendőrt, azt hitte, hogy főúrral van dolga, mert nagyon díszes volt az öltözete. 1946-ban hordtak utoljára ilyen sisakot, amely a magyar rendőrség szimbólumává vált. Az eredete az Árpád-korra nyúlik vissza, egy szittyia eredetű sisak volt, Zrínyinek is egy ilyen harci dísze volt,

Nemes Mihály egy bécsi múzeumban tekintette meg az eredetit. A tányérsapka 1945–46-tól használatos. 1945 előtt télen-nyáron a Zrínyi sisakot kellett hordaniuk a rendőröknek (Borbély & Kapy, 1942).

Nők először 1945-ben szerelhettek fel a rendőrséghez. A II. világháború során rengeteg férfi, köztük rendőr is meghalt, így 1945 után a Mosonyi laktanya belső udvarában toborzások során nőket is felvettek. 1945 után született meg a rendelet a női egyenruházatról. Elsőként a forgalomirányításban vettek részt a rendőrnők, majd ifjúságvédelemmel foglalkoztak. Érdekes, hogy a nők a szolgálati öltözködésük viselése során is szoknyát hordtak és retikült viseltek pisztolytartóval (Sági, 2008).

Az új szocialista rendszer, az új berendezkedés nem engedhette meg, hogy az előző politikai-társadalmi rendszer rendőrjelképét viselje a rendőr. A szovjetektől kaptunk utána galambszürke posztózubonyokat, ekkor jelent meg a tányérsapka és a rendfokozat jelölésére a váll-lap is. Ezt megelőzően az állógalléron hordták a rendfokozati jelzést a rendőrök.⁸

Innentől kezdve szovjet, moszkvai divatot kezdett el követni a rendőrség. 1951-ben jelent meg az akkor már magyar fejlesztésű acélkék vagy szilvakék egyenruha.⁹ 1957-től a rendszerváltásig (illetve társasági öltözeti cikként egészen 2002-ig) az állomány tagjai galambszürke szolgálati zubonyokat viseltek, azonban még a Belügyi Közlönyökben sincsenek arra vonatkozó adatok, hogy ezeket ki tervezte, így ezen egyenruhákat annak a nevéhez kötik, aki ezt utasításba adta. Az 1961-es egységes BM öltözködési szabályzaton az akkori belügyminiszter, Biszku Béla aláírása szerepel, de a tervezőre vonatkozó írásos adat nincs.

A hivatásos állomány tagjait egyenruhás, polgári ruhás, vegyes ruhás, szenior, tábornoki normatípusokba lehet besorolni. Nem engedélyezett az egyenruházati cikkek polgári ruházati cikkekkel – látható módon – történő vegyes viselése. Eről már a Belügyminisztérium 1961-ben kiadott öltözködési szabályzata is szólt.

A rendszerváltás után a Népköztársaság címeres vörös csillagos sapkarózsát felváltotta az ovális piros-fehér-zöld trikolor, de kisebb változtatásokkal átvették a korábbi szürkés színt a rendőrkabátoknál. A rendőregyenruhának mindig is az volt a funkciója, hogy a civil polgártól megkülönböztesse a rendőrt.

Kérdésként fogalmazódhat meg, hogy mi állapítható meg történelmi távlatban az egyenruháról. Nem véletlen a szólás, hogy „Védi a mundér becsületét”, az egyenruha megsokszorozza a rendőr iránti tiszteletet, de az egyenruha hatalmát

8 A belügyminiszter 276.455/1945. IV.-12. B. M. számú rendelete. A magyar államrendőrség egyenruházati és felszerelési szabályzata.

9 Ideiglenes egyenruházati és felszerelési szabályzat a rendőrség részére. H. n. A Belügyminisztérium kiadványa, 1951.

ki is kell érdemelni. Már az ókortól kezdve a megkülönböztetés és az egymáshoz tartozás volt a fő üzenete az egyenruhának.

Tilalmazott volt mindig is a rendőrség tekintélyét sértő, ízléstelen, kopott, gyűrött, szennyezett ruházat viselése, a méretes ruházatoknak az előírástól eltérő formában való elkészíttetése, az öltözködési rendszabályok önkényes leegyszerűsítése.

Új fejezet az egységes ruházatról

2010-ben döntés született az önálló belügyi szervek egységes ruházatáról. A más szervektől való megkülönböztetés is cél volt, viszont 2010 óta folyamatos az egységesítés, melynek célja a központosított ellátás kialakítása és bevezetése, az ellátás biztonságának megteremtése, a ruházati fejlesztések központi felügyelete, valamint a hatékony készletgazdálkodás kialakítása is.

A jelenleg használatban lévő egyenruha viselésével kapcsolatos tilalmak között szerepel a hatályos Öltözködési Szabályzat értelmében – többek között – az egyenruházati cikkek polgári ruházati cikkekkel – látható módon – történő vegyes viselése, a szolgálati egyenruházatnak a gyakorló ruházattal történő vegyes viselése, a taktikai öv, a lábbeli és a szolgálati garbó kivételével; a rendőrség tekintélyét sértő, kopott, gyűrött, szennyezett ruházat viselése; a jelzéseknek, díszítőelemeknek, jelvényeknek és kitüntetéseknek az utasításban meghatározottaktól eltérő viselete; nőknél a térd középvonaltól felfelé számított tíz centiméternél rövidebb, illetőleg a térd középvonaltól lefelé számított tíz centiméternél hosszabb 17M társasági szoknya, sötétkék/társasági szoknya viselése; az egyenruházattal össze nem egyeztethető táska, reklámtasak, csomag vitele; az egyenruhához esernyő hordása; az egyenruházaton lévő húzózárok, patentok, gombok nyitott állapotban tartása.¹⁰

Érdekes módon nem szerepel a tilalmak között az ékszerek viselése. Minden e tárgykorban megkérdezett válasza az volt, hogy óra, gyűrű, fülbevaló viselhető szolgálatban, mivel az öltözködési szabályzat nem zárja ki.

Dr. Csanák Edit, az Óbudai Egyetem docense, ruházati formatervező művész szerint, amennyiben nincs erre vonatkozó megkötés, akkor az ékszer mint öltözék kiegészítő, nem képezi az egyenruha elválaszthatatlan részét, ezért megítélése szerint nem is viselhető az egyenruhához. Mivel ugyanakkor, mindenkinek elidegeníthetetlen joga személyes ékszereit viselni, a kérdés kapcsán felmerült

10 Az országos rendőrfőkapitány 43/2018. (VIII. 7.) ORFK utasítása az Öltözködési Szabályzatról. II. fejezet 5.

benne, hogy a hordható ékszerek méretét, stílusát, színvilágát egy ajánlásban határozzák meg.

2014-ben a szolgálati öltözet megújítására vonatkozó koncepcióban az egyenruházattal kapcsolatban a legfőbb cél az volt, hogy egyszerű megjelenést kölcsönözzön a hagyományos egyenruházati stílusjegyek figyelembevételével, korszerű alapanyagból készüljön, alkalmas legyen a szolgálati feladatok ellátására és hazai gyártású legyen. A koncepció kidolgozásában és a tervek elkészítésében részt vett Dr. Csanák Edit is. Elsőként a színskála történetét, a formavilágot, az anyaghasználatot, a díszítőelemeket, a nadrágok szegélyezését és azok történelmi háttérét vizsgálta. Megállapította például, hogy divattervezői szemmel a zseb íve – az úgynevezett fecskevonal – a kezdetektől nagyon fontos szempont volt az egyenruhák történetében. A szolgálati öltözet újratervezése során erre nagy hangsúlyt fektetett. A fő cél egy divatos magyar rendőregyenruha megalkotása volt, figyelembe véve a történelmi hagyományokat is. Tervezői munkája során elemezte több, főként európai ország rendőrségének egyenruházatát. Ez az elemzés megállapította például, hogy a divattervező szemével az olaszok egyenruhája a legszebb Európában, amelynek különleges kék színe van, így illik a kreol bőrhöz, vékony testalkatukhoz. A tervezés során figyelembe kellett azt is venni, hogy milyen nemzetünk genetikai adottsága. A színek szimbolikája és azok pszichológiai ereje régóta közzismert, a rendőrrel kapcsolatban mindenki a sötétebb kék színt vizualizálja. *„Nagy hatalma van ennek a ruházatnak, minden korban odafigyeltek rá az emberek. A rendőr ugyanis a mindenkori államot jelképezi, az emberek számára az állam rendjét, annak biztonságát, oltalmazó és védelmező erejét jelenti. Az elcsépelet frázis, mely szerint a ruha teszi az embert, az egyenruhás állományok esetében kivételesen igaz. Európában a tagországok mindegyikének rendőrsége az országimázst erősíti, tekintélyt, tiszteletet, erőt és egységes fellépést sugall korszerű és funkcionális kinézetével. Érdeklőség, hogy a háromkarikás hímzés sokáig vezérmotívum volt az egyenruházaton, ami a helyállást és a férfiaságot jelképezi.”* (Tóth, 2015).

Összegzés

Pszichológiai kísérletek sora vizsgálta, hogy mennyire van hatással az állampolgárokra az egyenruha. Pályaválasztás előtt álló fiatalok az egyenruha csábító erejét nevezték meg annak legfőbb okaként, hogy rendészeti oktatási intézményben folytatják a tanulmányaikat. Dr. Molnár Katalin kommunikációs tréner, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Magatartástudományi Tanszékének egyetemi docense az egyenruha hatalmáról, tekintélyéről

szóló tudományos kutatásainak eredményei alapján úgy véli, még manapság is sokan azért szeretnének rendőrök lenni, mert úgy gondolják, hogy az egyenruhának tekintélye van. *Az egyenruha statikus, azaz az adott szituáción belül nem változó kommunikatív eszköz, szimbólum, s több szerepe is van. Egyrészt elválaszt: megkülönbözteti a rendőrt a civiltől. Másrészt összeköt: tágabban jelzi a szervezethez, szűkebben pedig annak egy-egy szakterületéhez tartozást. E szerepek egyszerre két irányba hatnak: mindkét fél számára felismerhetővé teszi a szakembert. Ez egyszer kívánatos, például a rendőr látványa megnyugtató annak, aki bajban van és segítséget vár, vagy az egyik rendőr tudja a másiktól, hogy ő is kolléga. Máskor épp ellenkezőleg: például a rossz szándékú bűnöző kerüli a rendőrt. Harmadrészt az egyes feladatokhoz különböző funkciójú ruhák és a hozzájuk tartozó felszerelés és eszközök vannak rendszeresítve, amelyek védelmet biztosíthatnak, esztétikai funkciót tölthetnek be, mint a díszegyenruha, láthatóságot kölcsönözhetnek. Azonban soha nem önmagában az egyenruhának van tekintélye, hanem közvetlenül az azt viselő embernek, közvetve pedig annak a szerepnek, amit az egyenruhát viselő személy betölt. Már ha van egyáltalán tekintélye. Az egyenruhát persze viselni is tudni kell. Ha a fenti szempontoknak mindenben megfelel, akkor már csak az a kérdés, viselője tudja-e, hogyan illik viselkedni benne. Ha felveszi az egyenruhát, mi az, amit tehet, és mi az, amit nem. Mert az egyenruha bizony korlátoz is. A régi szlogen – tartalomhoz a forma – itt is érvényes.” (Tóth, 2015).*

Bízom benne, hogy sikerült egy rövid áttekintést adni az egyenruha múltjáról és jelenéről, mint a hivatásrend egyik fontos meghatározó szimbólumáról. A rendőr megjelenésével is emeli a testület társadalmi megbecsültségét, tiszteletet és bizalmat ébreszt, „az egyenruha kötelez”.

Felhasznált irodalom

- Androvicz G. (2016). A magyar rendőrség egyenruházata, felszerelése és fegyverzete I. (1861-1896). *Magyar Rendészet*, 14(4), 139–149.
- Az egyenruhánkról. (1940. december 1.) *Magyar Rendőr*, 7(23), 284.
- Borbély Z. & Kapy R. (Szerk.), (1942). *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat.
- Laky I. (1921a). *A szolgálati szabályzat tankönyve*. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság.
- Laky I. (1921b). *Szervezési és Egyéb Szabályzatok*. Pátria Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság.
- Levél az egyenruháról. (1942.) *Magyar Rendőr*, 13,

- Kopasz G. (1963). A magyar városok rendészete a dualizmus korában Levéltörténeti adattár. *Levéltári Szemle*, 13(1-2), 137.
- Magyar Rendőr (1940-03-01) / 5.
- Magyar Rendőr. (1938-08-15) / 16.
- Molnár K. & Suba L. (2020). Az (egyen)ruha teszi a (szak)embert? In Csaba Z. & Szabó A. (Szerk.), *Közös kihívások – egykor és most. Tanulmánykötet* (pp. 212–233). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata. <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2020.1.11>
- Rendőri Lapok*, 1895. július 14.
- Sági Z. (2008). A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 14(17), 65–73.
- Sági Z. (2007). Egyenruha, mint tradíció a Magyar Rendőrségnél. *Rendvédelem-történeti Füzetek*, 13(16), 107–112.
- Tóth N. Á. (2015). Az egyenruha, mint tradíció. *Bonum Publicum*, 3, 48–51.
- Zsolt P. (2007). *Divatszociológia*. Pro Die Kiadó.

Alkalmazott jogszabályok

- 10/2010. (OT 6.) ORFK utasítás a Magyar Köztársaság Rendőrsége Öltözködési Szabályzatának kiadásáról
- 14/2016. (V. 10.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek egyenruha-ellátásra jogosult személyi állományának ruházati és öltözködési szabályzatáról, valamint a különleges foglalkoztatási állomány ruházati, fegyverzeti, kényszerítőeszköz- és világítástechnikai felszereléséről
- 23.561/1923. VI.a. BM. rendelet
- A belügyminiszter 276.455/1945. IV.-12. B. M. számú rendelete. A magyar államrendőrség egyenruházati és felszerelési szabályzata. *Rendőrségi Közlöny*, 2(3).
- Az országos rendőrfőkapitány 43/2018. (VIII. 7.) ORFK utasítása az Öltözködési Szabályzatról I. Fejezet 3.
- Az országos rendőrfőkapitány 43/2018. (VIII. 7.) ORFK utasítása az Öltözködési Szabályzatról. II. fejezet 5.
- Fehérnemű kezelése. M. kir. Belügyminiszter. 100.334/1922. VI.a. rendelet
- Ideiglenes egyenruházati és felszerelési szabályzat a rendőrség részére. H. n., A Belügyminisztérium kiadványa, 1951.
- Ruházat kezelése. Kihordási idő-hivatalsszolgák egyenruhája. 81.106/1921. B.M. rendelet. 694.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Tóth N. Á. (2021). A rendőri egyenruha mint szimbólum. *Belügyi Szemle*, 70(S13), 43–58. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.3>

Az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység megítélésének átstrukturálódása a COVID–19 utáni helyzet tükrében

The function of the state, as well as restructuring the vital activities with regard to supplying the population post COVID-19 era

Szabó Lajos

elnök

Alapítvány a Rendvédelmi és Magánbiztonsági

Oktatásért és Kutatásért

elnok@remok.hu

Absztrakt

Cél: A kritikus infrastruktúra fogalom tartalmi elemzése, újraértelmezése.

Módszertan: A kritikus infrastruktúra fogalma, történeti, tartalmi fejlődésének vizsgálata jogszabályokra, releváns tudományos művekre és a járvány alatt megtörtént intézkedésekre alapozva.

Megállapítások: A COVID–19-járvány következményei és a levonható tapasztalati megállapítások a kritikus infrastruktúrához tartozó eszközök, felszerelések, nyersanyagok, késztermékek és szolgáltatások körének bővítése, továbbá az ehhez tanácsos szervezeti rendszer újra szabályozása is szükséges.

Érték: A járvány alatt létrehozott szervezeti újítások – mint az Operatív Törzs, a kórházparancsnoki rendszer, maszkok és védőeszközök hazai gyártásának megszervezése, felkészülés hazai oltóanyaggyártásra – megtörténtek. A téma további tudományos továbbgondolása, szabályozások módosítása indokoltnak látszik.

Kulcsszavak: COVID–19, kritikus infrastruktúra, pandémia, gazdasági hatások

Abstract

Aim: Content analysis and reinterpretation of the concept of critical infrastructure.

Methodology: The historical and content development of the concept of critical infrastructure based on legislation and relevant scientific works and measures taken under the epidemic.

Findings: The consequences of the COVID–19 epidemic and deductible experiential findings are required to expand the scope of critical infrastructure tools, equipment, raw materials and finished products and services. It is also necessary to re-regulate the necessary organizational system.

Value: Organizational innovations created during the epidemic, such as Operative Group, Hospital Commander System, organizing domestic production of the masks and protective equipment, preparation of domestic vaccine production, occurred. Further scientific consideration of the topic and the amendment of regulations seems to be justified.

Keywords: COVID–19, critical infrastructure, pandemia, economic impacts

Bevezetés

A címben nem véletlenül használtam egy olyan meghatározást, mely egy magyar jogszabály preambulumban szerepel (1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról, továbbiakban: Fbö. tv.), amely jelentős részben kritikus infrastruktúrák vagy létfontosságú rendszerelemek őrzéséről szól.

Az említett norma megjelenése megelőzte a kritikus infrastruktúra szakkifejezés normaszövegekben való megjelenését, de pontosan leírja a tartalmát. Az külön érdekesség, hogy az Fbö. tv. a kritikus infrastruktúra (Európai Tanács 2008/114/EK irányelve) vagy létfontosságú infrastruktúra [COM(2006) 786 irányelv; Zöld Könyv COM(2005) 576] vagy létfontosságú rendszerek és létesítmények (2012. évi CLXVI. törvény) témakörében készített tanulmányokban jellemzően nem szerepel. Annak ellenére sem, hogy kifejezetten olyan létesítmények, tevékenységek védelmére hozták létre, melyekről az eddig hivatkozott normaszövegek említést tesznek.

Ezek a normaszövegek – legyenek külföldi államoké, az Európai Unió ajánlásai vagy közleményei, vagy magyarok – mind egy témakörben kívánnak szabályozást alkotni. Ez a témakör az állam működését és a lakosság alapvető szükségleteinek ellátását szavatolni hivatott létesítmények, tevékenységek „azonosítása, kijelölése és védelme”, ahogy a 2012. évi CLXVI. törvény címe is tartalmazza.

A tárgyban született szabályozások, ajánlások, irányelvek egyike sem feltételezett egy két évig vagy tovább tartó világjárványt, mely időszakos be- és kitűzési tilalmakat hoz magával, így a következményeire sem tervezett semmit. Márpedig napjainkra ezek a következmények láthatók, érezhetők, komoly gazdasági és ellátási gondokat okoznak.

A probléma felismerése és a szabályozás megszületése

Hogy a szabályozás tárgyát milyen sokféleképpen lehetett elnevezni és meghatározni, számos újságcikk (URL1; URL2), szakcikk (URL3), kormányzati tájékoztató (BM OKF), tudományos tanulmány (Bakos, 2018; Ronyecz, 2018), köztük több doktori értekezés (Nagy, 2011; Bonnyai, 2015; Puskás, 2017) is leírja. Így pontos képünk van arról a folyamatról, ami oda vezetett, hogy az ezredforduló után alig egy évtizeddel egészen kiterjedt szabályozásrendszer alakult ki, többé-kevésbé koherens vagy legalábbis egymásnak megfelelő elnevezésekkel, tartalmakkal.

Az azonban bizonyos, hogy míg az első állami intézkedés (The President's Commission on Critical Infrastructure Protection – PCCIP), amiben a „kritikus infrastruktúra”, illetve annak védelme meg nem jelenik egy állam – jelesül az USA – szabályozási rendszerében, a problémakört kezelte az emberiség. A történelem során, ha nem is ezzel a megnevezéssel, és nem is ilyen alapos szabályozással, de minden állam vagy közösség kezelni próbálta ezt a területet.

Ezt Nagy Rudolf, *„A kritikus infrastruktúra védelme elméleti és gyakorlati kérdéseinek vizsgálata”* (Nagy, 2011) című doktori értekezésének 10–18. oldalán bemutatja. A gilgamesi időktől kezdve adatok vannak arra, hogy a szolgáltatások, termékek rendelkezésre állására nagy figyelmet fordítottak őseink. Az, hogy más elnevezéseket használtak, más besorolásokat alkalmaztak, a téma szempontjából lényegtelen, mint azt Kathy Ann Brown a *„Kritikus infrastruktúra védelmének rövid története – kritikus út”* című könyvében is leírja a bevezető fejezetekben (Brown, 2006).

Az 1996. július 15-én, 13010 szám alatt kiadott végrehajtási utasítás hozta létre a kritikus infrastruktúrák védelmére alakult bizottságot (PCCIP). Az elnevezés, a „kritikus infrastruktúra”, innen kezdve jelenik meg rendszeresen az USA kormánya és kongresszusa szóhasználatában, valamint a bizottság által 1997-ben közreadott tanulmány (URL4) alapján a tudományos életben is használni kezdik.

1998 májusában Clinton elnök, a 63. elnöki irányelv (Presidential Decision Directive – PDD 63) kibocsátásával, a nemzeti infrastruktúra egyes részeit az Egyesült Államok nemzeti és gazdasági biztonsága szempontjából kritikus fontosságúnak ismerte el. A kiadott irányelv tudományos alapossággal értékeli és elemzi a kritikus infrastruktúra elemeit, összefüggéseit az állami hatalommal, a jogalkotással, hírszerzéssel, elhárítással, rendőrséggel és a magán szektor által megvalósítható védelmi képességekkel egyaránt. Alapvetően a terrorista támadások lehetséges következményeit veszi számba.

Ezt Bush elnök idején fejlesztették tovább a 7. elnöki irányelv (Homeland Security Presidential Directive – HSPD 7) bevezetésével, melynek címe *„A*

kritikus infrastruktúrák azonosítása, fontossági sorrendjük meghatározása és védelme”. A témán dolgozó szakértők nagyon alapos, tudományos elemzést és megoldást javasoltak a kritikus infrastruktúrákkal kapcsolatban, ahogy az irányelv szövegében ez olvasható. Az irányelv továbbra is a terrorizmus következményeivel számol.

Az USA 2001-ben született „hazafias” törvénye használja először a kritikus infrastruktúra kifejezést egy törvény szövegében (PUBLIC LAW 107–56—OCT. 26, 2001 Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism – USA PATRIOT ACT, Act of 2001) hetedik fejezetének címében (USA PATRIOT ACT TI. VII.).

Ahogy azt az USA szaknyelvében szokásos, betűszókkal rövidítve használták a kifejezéseket, így a CI a kritikus infrastruktúrát, a CIP a kritikus infrastruktúra védelmét jelentve vált közzismertté világszerte, így Európában is, további a tématerületen alkotott betűszavakkal együtt.

Ezt követte a NATO szabályozás megszületése, ami az USA által kidolgozott elveken és módszertanokon alapult. A TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-0001 „*Kritikus infrastruktúra védelmi kutatások*” projekt keretében Bakos Tibor 2012. szeptember 17-i előadásában (Bakos,2018.) leírja: „2001 óta a NATO összes stratégiai dokumentumában megjeleníti, a polgári veszélyhelyzeti tervezés keretében, közvetlenül a Tanács alárendeltségében (Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervező Bizottság – SCEPC) kezeli, tervezésben, felkészítésben segíti, a nemzetekre fókuszál, 2003-ban adta ki a *Kritikus Infrastruktúra Védelmi Irányelveket a katonai követelmények érvényesítése elsődleges, világelső a polgári szektor támogatásában, valamint a nemzetközi együttműködés ösztönzésében, 2009 óta ezt a tevékenységet önálló, interdiszciplináris tevékenységként kezeli.*”

Az Európai Unióban először 2004. október 20. napján döntöttek úgy (EPCIP1 – European Programme for Critical Infrastructure Protection), hogy foglalkozni kezdenek a kritikus infrastruktúra védelmével az Európai Bizottság által kiadott, „*A létfontosságú infrastruktúrák védelme a terrorizmus elleni küzdelemben*” című közleményben. Mint Bakos Tamás is hivatkozta, a definíció szerint: „*A kritikus infrastruktúra mindazon fizikai és információs technikai hálózatok, szervezetek, amelyek sérülése vagy elpusztulása esetén komoly gondot okoznak a lakosság közegészségügyi, közbiztonsági, gazdasági jóllétében vagy a kormányzat működésében a tagállamokon belül. A kritikus infrastruktúrák kereszteződnek a gazdaságban, tartalmazzák az anyagi – pénzügyi ellátást, szállítást, energia-hálózatokat, egészségügyi, ételmezési ellátást, kommunikációs rendszereket és a kormányzati szolgáltatásokat.*” (Bakos, 2018).

Ennek az eredménye a 2005 novemberében kiadott „*Zöld könyv a kritikus infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programról*” lett (Zöld Könyv).

A végleges változat az Európa Tanács direktívája, amely 2006. december 12-én került kiadásra [EU COM (2006) 786], *European Programme for Critical Infrastructure Protection* címen. Ez az ajánlás és elméleti alapvetés – mivel az amerikai mintán alapult – terrorizmus ellenes volt, és jelentős számú átvett és saját alkotású betűszóval van tele. Külön érdekesség, hogy a magyar nyelvű változata a közleménynek a „kritikus” kifejezést „létfontosságú”-ként fordítja, annak ellenére, hogy a magyar szabályozásban a létfontosságú kifejezés 2012-ben jelenik meg először.

Ezt bizonyítja, hogy a 2006-os EPCIP (European Programme for Critical Infrastructure Protection – Európai Program a Kritikus Infrastruktúra Védelmére) irányelv alapján a magyar 2080/2008. (VI. 30.) Korm. határozat címe: Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról, ami nem más, mint az Európai Bizottság közleményében szereplő angol nyelvű kifejezés tükörfordítása, az *európai helyettesítő nemzeti szóval*.

Az ezt követő norma ugyanezt követi, az 1249/2010. (XI. 19.) Korm. határozat az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló, 2008. december 8-i 2008/114/EK tanácsi irányelvnek való megfelelés érdekében végrehajtandó kormányzati feladatokról.

Mint azt Bakos Tamás: *Létfontosságú rendszerelemek megközelíthetősége, adott létfontosságú rendszer elem megközelíthetőségi elemzése* (2018) című munkájában alapos munkával összegyűjtötte, a magyar szabályozás kialakítása az alábbiak szerint alakult időrendben:

- 1.) 2080/2008. (VI. 30.) Korm. határozat a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról.
- 2.) 1249/2010. (XI. 19.) Korm. határozat az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről szóló, 2008. december 8-i 2008/114/EK tanácsi irányelvnek való megfelelés érdekében végrehajtandó kormányzati feladatokról.
- 3.) 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.
- 4.) 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról.
- 5.) 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.
- 6.) 65/2013. (III. 8.) Korm. rendelet a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 2012. évi CLXVI. törvény végrehajtásáról.

7.) 359/2015. (XII. 2.) Korm. rendelet a honvédelmi létfontosságú rendszer-
elemek azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.

Mint látható a szabályozás komoly és alapos tudományos előkészítést követően
jött létre, és folyamatosan igazodik a változó körülményekhez. Az eredeti, ter-
rorizmus elleni fellépés kereteit már túllépve, az ipari és természeti katasztrófák
elleni védekezés szempontjait is figyelembe veszi. A világjárványokét még nem.

A COVID–19-járvány és a kritikus infrastruktúrák

A 2019. évben azonosított, gyorsan terjedő vírus, nagyon rövid idő alatt világ-
járvánnyá terebélyesedett. A járvánnyal való megküzdésre sem a nemzetállá-
mok, sem az általuk alkotott szövetségek nem voltak felkészülve. Voltak jog-
szabályok és az azok végrehajtására kiadott alsóbb szintű szabályozások és ezek
alapján készített tervek, mint ezt a Magyar Kormány által üzemeltetett honlap
(<https://koronavirus.gov.hu/>) „jogszabályi háttér” menüpontjában megtalálhat-
juk. Azonban a számos létfontosságú infrastruktúra-elem érintettsége a járvány
következményeivel további szabályozást követelt.

Ilyen esetre nem készültek olyan alapos elemzések, tervek és szervezeti rendszer,
ami a probléma kezeléséhez szükséges kritikus infrastruktúra-elemek összehan-
golt működését biztosították volna. Ennek érdekében először létre kellett hozni
egy olyan szervezetet, mely alkalmas erre. Ez 2020 januárjában meg is történt.

Ahogy a 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat a Koronavírus Elleni Védeke-
zésért Felelős Operatív Törzs felállításáról 1. pontja megfogalmazza: „A Kor-
mány áttekintette a Kínai Népköztársaság területéről indult koronavírus-járvány
kapcsán kialakult helyzetet, és megállapította, hogy Magyarország polgárainak
védelme érdekében elengedhetetlen az egészségügyi és járvány helyzet alakulá-
sának fokozott figyelemmel kísérése, a szükség szerinti intézkedések hatékony
megszervezése, és mindezek érdekében az állami szervek tevékenységének ösz-
szehangolása.”

Ezt röviden és tömören a www.koronavirus.gov.hu kezdőoldalán így fogal-
mazzák meg: „A magyar kormány operatív törzset hozott létre az új koronavi-
rus elleni küzdelem érdekében.”

A kormányhatározat első pontjának szövege egyértelműen alátámasztja azt
a tényt, hogy sem normatív sem szervezeti téren nem volt elegendő és megfe-
lelő a szabályozás és a végrehajtás tervezése.

Számos jogszabályi rendelkezés módosítása kellett megtörténjen a probléma
kezelésére, mint például az 1997. évi CLIV. törvény az Egészségügyről (Eütv.),

amiben új fejezetet – XV. fejezet Egészségügyi válsághelyzeti és egészségügyi vészhelyzeti ellátás címmel – kellett alkotni. Ezt követte számos más norma megfeleltetése is a járvány kezdete óta.

Látható, hogy a helyzet kezelésére tett kormányzati intézkedések adekvátak voltak, de mi köze ehhez a kritikus infrastruktúráknak?

A járvány terjedése minden olyan alapvető szolgáltatás nyújtását veszélyeztette, ahol az esetleges nagyszámú megbetegedés okán csökken a létszám, vagy olyan csekélylé válik a rendelkezésre álló emberi erőforrás, amivel a szolgáltatás kivitelezése már nem lehetséges.

A járvány kezelése során felhasználásra kerülő javak közül az egészségügyi személyzet egyéni védőfelszerelést, fertőtlenítésre alkalmas anyagokat, és az intenzív ellátáshoz szükséges berendezéseket – gyógyszeradagolók, monitorizáló és lélegeztető berendezések – igényelt. Szükség volt továbbá nagy mennyiségű egyéb egészségügyi felszerelésre, gyógyszerekre, kötszerekre, fecskendőkre stb.

Ezekből rendelkezésre állt az ezzel kereskedő cégeknél és az egészségügy raktáraiban egy csekély mennyiség, ami hetekre vagy akár hónapokra is biztosította az ellátást, de a járvány elhúzódására számítva, nagy mennyiségű beszerzésekre és raktárakra volt szükség.

A raktárak kialakításához és üzemeltetéséhez, csakúgy, mint a beszerzés és ellátás feladataihoz kapcsolódó tevékenységekhez emberi erőforrásra, és a logisztikai tevékenységhez elengedhetetlen infrastruktúra működtetéséhez – járművektől a telekommunikációig – számos eszköz biztosítására volt szükség.

Védő- és fertőtlenítő eszközök biztosítása nélkül a mindennapi élethez szükséges alapvető szolgáltatásokat nyújtók sem voltak képesek garantálni azt, hogy a megfelelő szolgáltatás színvonalát fenntartani képesek.

A fertőtlenítő eszközök, csakúgy, mint az egyéni védőeszközök – lévén az egész világon fellendült a keresletük – csak korlátozott mértékben voltak beszerezhetők, és esetenként kizárólag külföldről, aminek a logisztikája további problémákba ütközött.

A nem létező hazai gyártó és raktározó kapacitásokat létre kellett hozni, biztosítani kellett az alapanyag-ellátást és a kiszállításokat.

Vagyis a meglévő kritikus infrastruktúrák működésének biztosítása mellett olyan, eddig nem létező kritikus infrastruktúra-elemeket kellett megteremteni, mint a raktárak, vagy a járványkórház megépítése. Ezeket el kellett látni human erőforrásokkal, biztosítani kellett az üzemszerű működésen kívül azt is, hogy a biztonságos működés feltételei meglegyenek, ami esetenként például őrzést is igényelt.

A kapcsolódó költségek mértékének vizsgálata nem célja ennek az elemzésnek, de minden bizonnyal jóval csekélyebb lett volna, ha a kritikus infrastruktúrákkal

kapcsolatos értékelő-elemző munka következtében nem utólag, hanem előre tervezhető módon rendelkezünk volna kapacitásokkal és tartalékokkal.

A járvány kezdete óta eltelt időszakban bekövetkezett változások a világgazdaságban olyan hatásokat okoztak, amelyeket szintén nem modellezett le senki.

A termelő és szolgáltató szektor leállásai, majd hirtelen időszakos újraindulása a rendelkezésre álló nyersanyagok és áruféleségek tekintetében hiányokat keletkezettek, a hiány miatti nagy kereslet pedig több országban inflációt okozott.

A gyárakban a 21. században megszüntetett raktározási tevékenységet felváltó, időzített alkatrész-, nyersanyag- és késztermékszállítások a járvány miatt bevezetett határellenőrzések miatt akadoztak vagy megghiúsultak, ami esetenként gyárak bezárásához vezetett. A bezárások és a termelés visszaesése továbbgyűrűző hatásai következtében világszerte további gyárak álltak le, további ellátási nehézségeket okozva.

Az elkényelmesedett országok közül 2021 késő ősziére többen azzal a problémával szembesültek, hogy nem rendelkeznek megfelelő mennyiségű betárolt energiahordozóval sem, ezért például Ausztriában és Németországban elkezdtek felkészíteni a lakosságot az energiaszolgáltatás időszakos megszűnésére.

Nyilvánvaló, hogy a vilá járványok esetleges hatásainak modellezése és következményeikre való reagálás tervezése esetén előre láthatók lehetnek volna a probléma legalapvetőbb jellemzői. Megfelelő stratégiai tartalékok biztosítását lehet profitorientált cégekre bízni, de az állam szerepvállalása nélkül nem kifizetődő a cégek részére, tehát kellenlenül és a minimumra törekedve hajtják végre ezt a kötelezettséget.

Ennek a következménye pedig a csekély, egy-két havi tartalék rendelkezésre állása, ami mint látható az eltelt évek tapasztalatai alapján, nem elegendő, pótlása rendkívüli körülmények között pedig nem garantálható.

Tartalékgazdálkodás

A tartalékgazdálkodás témájában számos forrást lehetne idézni, de én itt Horváth Zoltán munkáját (Horváth, 2020) emelném ki, akinek a megállapításai teljes mértékben összecsengenek a véleményemmel. Ráadásul a készített elemzés friss, megállapításaihoz felhasználja a COVID-19-járvány során tapasztaltakat is.

Az általa elvégzett alapos munka során felsorolt jogszabályi hivatkozásokat nem tartom célszerűnek ide beidézni, elegendőnek tartom elemzésének megállapításait idézni.

Mint írja: „*Áttekintve a Nemzeti jogszabálytár adatbázisát megállapítható, hogy csak a katonai stratégia készült el. A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium*

elkészítette a gazdasági-pénzügyi biztonsági stratégiát, de az elfogadásra nem került.” (Horváth, 2020).

Megállapítja továbbá: „Áttanulmányozva a témában készített értekezéseket, publikációkat, valamint a téma kutatása során az alábbi következtetésekre jutottam:

- A védelmi tartalékok fenntartásához, a készletek frissítéséhez és fejlesztéséhez – hasonlóan a védelmi szféra központi költségvetési finanszírozási helyzetéhez – a pénzügyi források nem kellően biztosítottak.
- A tartalékok jelenleg nem egységes ágazati felelősségi kör alá tartoznak, ezért javasolt lenne a tartalékok felülvizsgálatánál azt az elvet követni, hogy legyen azonos a tartalék ágazati besorolása, jellege és követelménytámasztója, egyértelmű a felelős tárca (pl. HM ÁC, BM ÁC stb.)
- A meglévő készletek folyamatos cseréje, illetve megújítása és esetlegesen új képességek támogatását lehetővé tevő készletek beszerzése, biztosítása egyfelől a forráshiányos költségvetés, másfelől a beszerzési szabályok bonyolultsága miatt csak időbeli csúszással, illetve csak hosszú átfutással biztosítható.
- Válsághelyzetben a kezdeti időszakot követően forrásbővülést jelenthet a külföldi segély, azonban ennek mértéke és rendelkezésre állási ideje reálisan nem tervezhető, azzal ténylegesen számolni nem lehet.
- Pályázati forrás igénybevételére a védelmi tartalékképzés területén csak korlátozott lehetőségek állnak rendelkezésre.
- Az üzleti szféra érdektelen, illetve csak pénzügyi ösztönzők megléte esetén hajlandó részt venni a védelmi tartalékolásban.
- Az ÁSZ megállapításából is következően az önkormányzatok ráfordításai marginálisak a készletezés végrehajtásában.” (Horváth, 2020).

Meggyőződésem, hogy Horváth Zoltán alapos elemzése és megállapításai teljesen helytállóak.

Mint cikkében írja, számos katonai, katasztrófavédelmi és rendőrségi raktár került felszámolásra a rendszerváltozást követően, s a bennük tárolt eszközök, felszerelések már nem állnak rendelkezésre, a létesítmények (objektumok) egy része még megvan, de nem hasznosul, más részét privatizálták, lebontották, átépítették, tehát nincs meg a kapacitás. Ezek egy részét magam is ismertem, a megállapítások teljesen helytállóak.

Ugyanígy elveszett az a gyakorlott humán erőforrás is, amivel ezeket a létesítményeket és a bennük folyó tevékenységet végezték, pótlásuk, kiképzésük hosszú időt venne igénybe.

Munkám során feladatom volt pár évtizeddel ezelőtt az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos létesítmények és tevékenységek őrzését ellátó fegyveres biztonsági őrsegek feletti felügyelet.

Ennek során a rendszerváltozást követő időszakban még speciális stratégiai raktárakban működő őrségek ellenőrzését is elvégeztem.

Ezekben a raktárakban olyan alapvető nyersanyagok, feldolgozott áruféleségek voltak, melyekből váratlan helyzet esetén hosszú időre biztosítható volt minden alapvető szükséglet, mely biztosította az állami feladatok végrehajtását, és a lakosság ellátását is. Ezt a feladatot akkor még nem kritikus infrastruktúraként nevesített Tartalékgazdálkodási Igazgatóság Nonprofit Kft. telephelyei látták el.

A telephelyeket fegyveres biztonsági őrséggel őrizték, a betárolt készleteket nagy mennyiségben időszakosan cserélték. A szállításokat költséghatékony módon, vasúti szállítással oldották meg, ahol ez lehetséges volt, így egyszerre nagy mennyiség be- és kiszállítása is biztosítható volt, lényegesen kevesebb személyzettel, mintha közúti szállításra rendezkedtek volna be.

A telephelyeket az állam üzemeltette, így pontosan tervezhető költségekkel lehetett működtetni. A Tartalékgazdálkodási Igazgatóság Nonprofit Kft. 2015-ben végelszámolás alá került egy problémás befektetési tevékenység következtében, telephelyei részben az enyészeté lettek, részben magánkézbe kerültek.

Vagyis a tartalékképzésre alkalmas létesítményei meg vannak Magyarországnak, csak a kormányzat látóköreből kikerülve, így nem is terveznek azokkal, így nem hasznosulhatnak.

Mi lenne a megoldás?

Nyilvánvalónak látszik, hogy a világválság elhúzódása alatt megtapasztaltak minden kormányzat számára azzal a tanulsággal jártak, hogy átértékelje az ilyen helyzetekre meglévő szabályozási rendszerét, a helyzet kezelésére rendelkezésre álló erőforrásait és szervezeti rendszerét.

Nem lehet kétséges, hogy ezen intézkedések javarészt már megtörténtek, hiszen csak hazánkban számos jogszabályi változtatásra került sor, és ennek következtében logisztikai és más gyakorlati tapasztalatokból származó változtatások történtek a végrehajtói tevékenység szabályozásában is.

A bizonytalan vagy időszakosan nehezen beszerezhető egyéni védőeszközök, vakcinák, fertőtlenítőszeres hazai gyártásának megteremtésére is intézkedések történtek hazánkban, vagyis a tapasztalatok a kívánatos irányba vitték el a kormányzati tevékenységet.

Már csak az van hátra, hogy a „kritikus infrastruktúra” fogalomrendszerébe bekerüljön a világválságok elleni védekezésre való felkészülés is. Hatalmas utat járt be ez a fogalom és a mögöttes elemző-értékelő munka, eljutva a terrorizmus elleni küzdelemtől addig, amire eredetileg vonatkozott, az ipari katasztrófáig.

Itt az ideje, hogy kiterjesszük értelmezési tartományát a világjárványokra is. Ha ez megtörtént, a szükséges tevékenységek között nemcsak a kórházak és közterületek rendjének biztosítása szerepel mint rendészeti tevékenység, hanem a tartalékgazdálkodás objektumai, létesítményei őrzésvédelmét is tervezni, szervezni, szabályozni és üzemeltetni kell.

Ennek az értelmezésnek a kidolgozásához, a publikációk és tankönyvek kiadásához, újraalkotásához is hozzá kell fogni mielőbb, hogy a politikai döntéseknek legyen biztos, tudományos alapja a normaalkotáshoz, a szervezeti rendszer átalakításához, az eddig elmulasztott intézkedések megtételéhez.

Felhasznált irodalom

- Bakos T. (2018). Létfontosságú rendszeremlékek megközelíthetősége, adott létfontosságú rendszeremlék megközelíthetőségi elemzése. *Műszaki Katonai Közlöny*, 28(1), 335–352.
- Bonnyai T. (2015). *A kritikus infrastruktúra védelem elemzése a lakosságfelkészítés tükrében*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Brown, A. K. (2006). *Critical Path: A Brief History of Critical Infrastructure Protection in the United States*. Spectrum Publishing Group, Inc.
- Horváth Z. (2020). A védelmi tartalékolás története, jogszabályi alapjai, tartalékok típusai és rendeltetése. *Katonai Logisztika*, 28(1-2), 284–318. <https://doi.org/10.30583/2020/1-2/284>
- Nagy R. (2011). *A kritikus infrastruktúra védelme elméleti és gyakorlati kérdéseinek vizsgálata*. Doktori értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.
- Puskás B. (2017). *A kritikus információs infrastruktúrák biztonságos üzemeltetésének vizsgálata hálózatelméleti megközelítésből, az embertechika-környezet relációjában*. Doktori értekezés. Óbudai Egyetem.
- Ronyecz L. (2018). Létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmével kapcsolatos kockázatelemzési módszertan szakirodalmának bemutatása. *Védelem Tudomány*, 3(3), 112–132.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Jogszabályváltozások a kritikus infrastruktúra védelemben*. <https://www.securinfo.hu/szabalyozasok/jogszabalyok/12033-jogszabalyvaltozasok-kritikus-infrastruktura-vedelemben.html>
- URL2: *Kritikus infrastruktúra védelme*. <https://www.securinfo.hu/termekek/letesitmenybiztonsag/4409-kritikus-infrastruktura-vedelme.html>
- URL3: *Mi a kritikus infrastruktúra*. <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgalatas/koronavirus/101520-mi-az-a-kritikus-infrastruktura>

URLA: *Critical Foundations Protecting America's Infrastructures The Report of the President's Commission on Critical Infrastructure Protection October 1997.* <https://www.hsdl.org/?view&did=986>

Alkalmazott jogszabályok

- 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat a Koronavírus Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról
1997. évi CLIV. törvény az Egészségügyről
1997. évi CLIX. törvény. a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezeti őrszolgálatról
2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről
- 2080/2008. (VI. 30.) Kormány határozat a Kritikus Infrastruktúra Védelem Nemzeti Programjáról
- A 2008. december 8-i 2008/114/EK tanácsi irányelv az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről
- Commission of the European Communities Brussels, 12.12.2006 COM(2006) 786 final communication from the commission on a European Programme for Critical Infrastructure Protection
- Communication from the commission on a European Programme for Critical Infrastructure Protection
- Európai Közösségek Bizottsága: Zöld könyv a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programról
- Európai Unió Bizottsága: A Bizottság közleménye a létfontosságú infrastruktúrák védelmére vonatkozó európai programról. European Union Committee, 2006.
- Homeland Security Presidential Directive 7: Critical Infrastructure Identification, Priorization, and Protection December 17, 2003.
- Public Law 107–56—Oct. 26, 2001 Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism (USA PATRIOT ACT) Act of 2001.
- The President's Commission on Critical Infrastructure Protection (PCCIP) was created by Executive Order 13010, signed by the President on July 15, 1996.
- THE WHITE HOUSE WASHINGTON May 22, 1998 PRESIDENTIAL DECISION DIRECTIVE/NSC-63.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó L. (2021). Az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység megítélésének átstrukturálódása a COVID–19 utáni helyzet tükrében. *Belügyi Szemle*, 70(SI3), 59–70. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.4>

Újszülöttgyilkosságok Németországban Egy nagyszabású tanulmány ismertetése

Infanticides in Germany Description of a large-scale study

Cseres Judit

pszichológus, mediátor
cseresjudit@gmail.com

Absztrakt

Cél: Jelen ismertetés az Észak-Rajna-Vesztfáliai Rendőr-főkapitányság kutatócsoportja által 2015-ben közzétett tanulmányt mutatja be, melyben a Németországban az 1990–2007 években ismertté vált újszülöttgyilkosságok (kettő kivételével) minden tartományból származó ügyiratainak kriminalisztikai-kriminológiai adatait elemezték matematikai statisztikai módszerekkel.

Módszertan: A német szerzők a kriminológiai jelenségtani megközelítésben a cselekmény, az elkövető és az áldozat jellemzőit elemzik, ezért a jelen ismertetés a német tanulmány minél részletesebb, tehát minél használhatóbb bemutatására törekszik.

Megállapítások: A német szerzők által létrehozott adatbázis elemzése igazolt valószínűségi adatokat nyújt az elkövető és az elkövetés jellemzői tekintetében.

Érték: Kevesen vállalkoznak arra, hogy egy országban, jelentős időtávban ismertté vált, az újszülöttek sérelmére elkövetett cselekmények teljes körét elemezzék kriminológiai-kriminalisztikai céllal. A német szerzők által létrehozott adatbázis elemzése alapján levont következtetések segítik a nyomozati munka optimalizálását, a nyomozás stratégiai tervezését és a taktikai elemek megválasztását. Érdekes tehát ezt a szempontot érvényesíteni a majd 40 éves időtávot felölelő magyar adatbázis további elemzéseiben is.

Kulcsszavak: újszülöttölés, kriminológia, adatelemzés

Abstract

Aim: This review presents the report of the research group at the police headquarters of North Rhine-Westphalia, published in 2015. The authors have

analysed forensics-criminology data from files of all known infanticides between 1990-2007 (two missing) in all states of Germany using statistical methods.

Methodology: The authors of the reviewed article present characteristics of the act, the perpetrator and the victim from the semantic viewpoint of criminology, thus this review aims follow their arguments as close as possible to make the review as useful as possible.

Findings: The database the authors have created provide well-founded data on probabilities to characterise both the perpetrator and the act.

Value: There are only few who attempt a forensics-criminology analysis of the whole universe of criminal acts against newborns over the span of a longer period. The conclusions drawn using the database and methods the authors created help strategic planning of the investigation as well as the choice of tactical elements. It is worth therefore considering a similar approach when analysing further the database of similar cases in Hungary, spanning almost 40 years.

Keywords: newborn killing, criminology, data analysis

Az újszülött megölése viszonylag ritka bűncselekmény, előfordulása szorosan összefügg a társadalmi, gazdasági és szociálpolitikai környezet alakulásával. A felvilágosodás filozófusai ezért is tekintették kulcsbűntettnek. Számos kutató osztozik ebben a nézetben, de országos adatok alapján elvégzett kutatásra kevesen vállalkoznak. Éppen ezért tekintem lényegesnek a Németországban megjelent kutatásáró tanulmány bemutatását.

Az Észak-Rajna-Vesztfáliai Rendőr-főkapitányság 2015-ben tette közzé azt az áttekintést, amelyben az újszülöttgyilkosságok országos, kettő kivételével minden tartományra kiterjedő kriminalisztikai-kriminológiai adatait elemezték. (*A Landeskriminalamt Nordrhein-Westfalen (2015): Neonatizid. Die Tötung von Neugeborenen. Düsseldorf: Landeskriminalamt NRW* címmel hivatkozható tanulmányra a továbbiakban – minthogy a részletes bemutató ismertetés műfajából ez következik – „az eredeti német tanulmány” szókapcsolattal utalok.) A – tudomásom szerint – csak nyilvános felületen megjelent tanulmányt figyelmeztetés előzi meg, ezzel is óvatosságra intve az esetkőre érzékenyeket. A tartományi főkapitányság kriminalisztikai-kriminológiai kutatásokat végző önálló szervezeti egysége ügyiratok feldolgozása alapján elemezte az esetkő adatait. (A kutatómunkát végző szervezeti egység ilyenként jegyzi a tanulmányt, az abban részt vevők nevét nem tüntetik fel. Így a jelen ismertetés a szerzők megnevezése helyett következetesen „a szerzők” vagy „a kutatócsoport” megjelölést használja.) Az ismertetés szerkezete követi a kutatásáró tanulmány

eredeti, a kutatócsoport gondolatmenetét tartalmazó felépítését. A kutatócsoport a nyomozást végző kollégák munkájának optimalizálását törekszik elősegíteni az elkövető és a cselekmény ismertetőjegyeinek elemzett, rendszerezett bemutatásával.

A német kutatócsoport zárótanulmányához olykor megjegyzéseket fűzök, ezek saját, több mint két évtized óta végzett és publikált kutatási megállapításaimból származnak, és a félreértések elkerülése érdekében lábjegyzetben közlöm.

A zárótanulmány bevezetése – a szerzők által áttanulmányozott és idézett bőséges szakirodalom megállapításaival is alátámasztva – hangsúlyozza az újszülötölés különös, sőt egyedülálló jellemzőit, egyúttal azok meghatározásait is megadva, hiszen az adatok a meghatározások által megrajzolt tartományból kerülnek ki (Alder & Polk, 2001; Resnick, 1970; Saimeh, 2006). A rendőrség tudomására jutott, élve megszületett (mert lélegzett), és a születését követő 24 órán belül életét veszítő újszülöttek ügyében lefolytatott nyomozások ügyiratait vizsgálták. Nem vizsgálták tehát azokat az eseteket, amelyekben feltételezhető a magzat már intrauterin (méhen belüli) szakaszban történt halála, sem azokat a születeket sem, amelyek a segély-, illetve segítő szolgálatok¹ oltalmában zajlottak le. Az elemzés közzététele időszakában még újnak számított a konfliktusterhesség védelméről (Schwangerschaftskonfliktgesetz) szóló önálló törvény². Így a jelen tanulmány az 1993 és 2007 között ismertté vált 194 eset ügyiratainak kriminalisztikai-kriminológiai adatait tartalmazza. Némi bizonytalanságot keltenek a hirtelen gyermekhalálok, ezek közül a vizsgálatba bevontakat a biztonsággal megállapított további ismertetőjegyek alapján különítették el. (Más szerzők majd minden vagy minden tartományra kiterjedő teljes esetkört, vagy meghatározott szempontból teljes reprezentativitást mutató esetkört elemeztek az 1980–1989-ig terjedő időszakban 211 eset szakértői véleményei alapján; az 1986–2009-ig terjedő időszak 91 nyomozati ügyirata alapján; az 1997–2006 közötti időszak 199 nyomozati iratanyaga, különösen az elkövetővel folytatott feltáró beszélgetések alapján.)

A kutatócsoport az ügyiratokban rögzített tények alapján törekszik eloszlalni némely, még a szakemberek, például nyomozók szemléletét is befolyásoló előítéletet, ezzel is segítve munkájuk optimalizálását. Ilyen például az, hogy az elkövető fiatal, szegény, hajadon és elsőszülő.

-
- 1 A Németországban 2000 óta működő *Terre des hommes* nemzetközi segélyszolgálat évi 300–500 közötti újszülött megtalálásáról számol be, őket a babamentő fülkében (Bäbyklappe) helyezik el.
 - 2 „Schwangerschaftskonfliktgesetz vom 27. Juli 1992 (BGBl. I S. 1398), das zuletzt durch Artikel 13a des Gesetzes vom 14. Dezember 2019 (BGBl. I S. 2789) geändert worden ist”. A törvény szövegéből nem derül ki, miben is áll a konfliktus lényege, ez feltehetően az előterjesztő indoklásában olvasható, azonban ez nem volt számomra hozzáférhető.

Az esetkör lényeges sajátágaiként kezelik, hogy bár az emberölés elkövetői többnyire férfiak, az újszülöttölés elkövetői kizárólag nők, a gyermeket világra hozó szülőanyák. Ezzel összefüggésben az emberölést felderítő nyomozás során általában számos vallomás jellemzi az áldozatot, ilyen vallomás újszülöttről igen csekély információtartalommal csak a szülőanyától származhat.

Az elemzők úgy vélik, hogy az iratanyagok kevéssé nyújtanak megbízható információkat a cselekmény motivációjáról, ezért inkább az általánosan jellemző tényadatokat tekintik munkájuk anyagának³.

Az újszülöttölés kutatási eredményeinek áttekintése csupán néhány évvel azelőttre teszi a téma iránti nemzetközi kutatói érdeklődés felébredését⁴. A megjelent kutatási beszámolók közül számos a szocio-demográfiai, illetve a pszichológiai-pszichiátriai szempontból megragadható jelenségeket írja le (Harris 1997; Moll, 2002; Kahana, Penner, Nachman & Hiss, 2005; Brockington, 2006; Bourget & Bradford, 1990; Briggs & Cutright, 1994; Adinkrah, 2000). Több közlemény tételei alapján jutnak arra, a talán nem is meglepő következtetésre, hogy az emberölés áldozatává válás valószínűsége az élet első 24 órájában a legnagyobb. Abban, hogy az újszülött életének kioltásában a szülőanya (igen ritkán a cselekmény egy szakaszában más közeli családtag jelenlétében) az elkövető, minden szerző egyetért. Az idézett, elemzett szakirodalomban felmerül a gyermekölés és az újszülött megölésének megkülönböztetése, illetve a hasonló jegyek megállapítása. Hasonlóságot állapítanak meg a pszichiátriai-pszichológiai megközelítést alkalmazó tanulmányok a saját gyermek megölésének általános ismérveiben az anya lelki sérülései tekintetében, amely sérülések hátterével sajátos módon „dolgozza fel terhessége tényét”, és kerül a szülés során önnön bűnösségtudatát mérséklő pszichopatológias állapotba.

A szakirodalom döntő többségben német és angol nyelvű publikációkat mutat be, de valamelyest foglalkozik a spanyol nyelvű, dél-amerikai helyzetről tudósító tanulmányokkal is (Marks & Kumar, 1993; Mendlowicz, Jean-Louis, Gekker & Rapaport, 1999; Cakar, Stankov, Gutevska & Pavlovski, 2003; Herman-Giddens, Smith, Mittal, Carlson & Butts, 2003; Putkonen, Collander, Weizmann-Henelius & Eronen, 2007; Putkonen, Weizmann-Henelius, Collander, Santtila & Eronen, 2007; Kauppi, Kumpulainen, Karkola, Vanamo & Merikanto, 2010; Beyer, Mack & Shelton, 2008; Shelton, Muirhead & Canning, 2010; Shelton, Corey, Donaldson & Dennison, 2011). A volt szocialista országok

3 Saját kutatásom arról győződött meg, hogy az élettörténeti adatok meglehetősen jól mutatják a cselekményhez vezető motívumokat (Cseres, 2000; 2021).

4 Ehelyütt ellenvéleményként kénytelen vagyok utalni például Raskó 1978-ban megjelent monográfiájára, valamint arra, hogy a kutatási eredmények szabad és rendszerszerű áramlása számunkra 21. századi vívmány.

szakirodalma – egy horvát és egy macedón tanulmányt leszámítva – nem jelenik meg az elemző bemutatásban.

A kutatás előkészületei sorában a szerzők fontosnak tartották az esetkör büntetőjogi szabályainak áttekintését, ebben – az esetkör különleges sajátosságaira tekintettel – főként a privilegizált tényállás némely német történeti előzményeire történik utalás. A kutatás időszakában érvényes európai helyzetet térképen ábrázolják, ezen jól látható, hogy Franciaország, Magyarország⁵, Németország, Spanyolország és Törökország jogrendszere (éppen) nem tartalmaz privilegizált tényállást.

A hangsúlyozottan kriminológiai-kriminálisztikai célú és természetű kutatás módszertani előkészítésében igen hasznosnak bizonyult a pilotprojekt, mert ennek eredményeként alakult ki az a 11 modul, amelyek mentén az adatokat gyűjtötték, elemezték és értelmezték (az eredeti német tanulmány 19. oldalán a 2. számú táblázatban⁶):

- 1.) „Nyomozás, büntetőeljárás – a cselekmény meghatározása és feltárása, az eljárások eredménye, a büntetés neme és időtartama, szakértői vélemények stb.
- 2.) Az elhelyezés és a feltalálás helyszíne – hely és időpont, a szállítás módja és távolsága, köztes és végleges elhelyezést stb.
- 3.) Az elhelyezés és a feltalálás módja – ruházat/csomagolás, takarás, egyéb mellékelt tárgyak stb.
- 4.) A gyermek jellemzői – nem, súly, méret, érettségi fok, a halál oka (szakértői vélemény versus az elkövető közlése).
- 5.) Az elkövető általános adatai – életkor, állampolgárság, iskolai és szakmai végzettség, családi állapot, szülések, lakáshelyzet stb.
- 6.) Az elkövető gyermek- és ifjúkora származási családjában, a szülők alkohol- és drogfogyasztása, testi, illetve szexuális bántalmazás stb.
- 7.) Családi helyzet az elkövetés időpontjában, és a partnerkapcsolat időtartama, saját születési családjához viszonya stb.
- 8.) A terhesség adatai – a terhesség rejtésének, eltitkolásának okai, mások ismerete, illetve gyanúja a terhességről stb.
- 9.) Az elkövető rendellenes magatartásformái – alkohol- vagy drogfogyasztás, pszichológiai betegségek, bűnelkövetés és büntetés stb.

5 Egy e tekintetben elmélyült jogtörténeti kutatás számos érdekességet találhat a magyar jogalkotás dilemmáiban a privilegizált tényállás beiktatásai és megszüntetési mozgalmas jogalkotási eseményei kapcsán.

6 Itt jegyzem meg, hogy a következő felsorolás az egyetlen, az eredeti tanulmányból vett szöveghűen lefordított idézet

- 10.) Nyomozás – megindulásának módja és a rendőri intézkedések eredményessége (nyomrögzítés, tanúkihallgatás stb.).
- 11.) Egyéb megállapítások – az anya pszichológiai szakvéleménye, az elkövetés feltételezett oka stb.”

Az adatok előállítására és feldolgozása módjának leírása számomra igen ismerős: az ügyiratok minél több megjegyzését érdemes rögzíteni, hogy azokból adatok keletkezzenek és statisztikai adatkezelő programmal feldolgozhatóvá váljanak.

Kutatási eredmények a német és a nemzetközi szakirodalomban

A német kutatócsoport vizsgálta az 1980 és 2007 közötti újszülöttölések gyakoriságát. A megadott időtávnak a hivatalos bűnügyi statisztika alapján megrajzolt diagramja szerint 1974-ben vált ismertté a legtöbb (70) és 1986-ban a legkevesebb (18) eset. A diagram külön is mutatja az elkövetők által megvalósított kísérletek számának alakulását, 1971-ben volt a legtöbb (10) és 1974-ben és 1986-ban a legkevesebb (0) ilyen eset. Sem a jelen kutatás, sem pedig az elérhető jogszabályi tételek nem jellemzik a kísérlet mibenlétét, tehát nem tudhatjuk, hogy az elkövetés cselekménysora nem valósult meg (például mert valaki rábukkant az éppen ügyködő szülőanyára), vagy az elkövetést az újszülött túlélte.⁷

Ebben az esetkörben is lényeges a látencia kérdése, a szerzők lábjegyzetben tisztázzák a változatokat. Az egyik változatban a feltalált áldozat elkövetője marad ismeretlen, a másik változatban inkább a közvélekedés feltételezései, de a piciny tetem elrejtésének könnyebbsége okán szakszerű becslés szerint is a cselekmény egésze marad rejtve. Mindent egybevetve 40:1 arányt közölnek az ismeretlen és az ismert cselekmények tekintetében⁸.

A német kutatócsoport az ügyiratokban fellelhető adatok alapján az elkövetési magatartás következő 11 jellemzőjét emeli ki (az eredeti tanulmány 25–39. oldalain):

7 Saját, negyven év eseteire kiterjedő kutatásom szerint az előzőre nem volt példa, a túlélésre szerencsére jó néhány.

8 Magam – a dolog természetéből adódóan – nem tudtam elmélyült elemzést végezni a nem ismert újszülöttölés kérdésében, azonban számos adat alapján arra a következtetésre jutottam, hogy valószínűsége meg sem közelíti az itt feltételezett arányt. Az utóbbi húsz év iratanyagában meglepő eredményeket találtam a rendszeres ügyészi felülvizsgálat következményeként, hiszen például az egyre korszerűbbé váló vizsgálati módszerek sok – akár 17 – év után is szóra bírnak korábban néma bűnjeleket, nyomokat.

1. A terhesség elfogadása

Az idézett kutatások jelentős hányada az újszülött megölését a terhesség elutasítása egy formájának tekinti, ezek a terhes nők jelentősen gyakrabban titkolják el terhességüket, mint azt más módon veszélyeztetnék. Az anya patológiás viszonyulását mutatja állapotához azzal, hogy a terhesség tényét távol tartja tudatától. A szülés váratlanul következik be, az ölés csupán a korábbi passzív magatartás folytatását (magára hagyás) vagy például az újszülött felsírását kísérő pánikreakciót jelenti. Egy 2002-ben átlagos női népesség körében elvégzett átfogó vizsgálatban úgy találták, hogy 455 terhes nőre jut egy olyan személy, aki terhességéről a 20. hétig nem is tudott. Összesen 2455 olyan terhességről számoltak be, amelyekben a terhességről a szülőanya a fájások kezdetétől szerzett tudomást⁹. Mások tudatosan, a környezet megtévesztésével titkolják terhességüket. Egyes szerzők bírálják a terhesség eltitkolásának ilyen megítélését, differenciált tipológiát javasolnak, ami mások szerint nem lehetséges, mert nem különíthető el egyértelműen a veszélyeztető eltitkolás és a nem-terhességről való rendíthetetlen meggyőződés, azt pedig végképp nehéz megállapítani – mondják –, hogy mindezek háttérben milyen pszichopatológiás folyamatok zajlottak. Jelen német tanulmány szerzői a szakirodalomban vázolt nehézségek ellenére mégis lényegesnek tartják a megkülönböztetést, mert úgy vélik, ez segít hozzá anya és magzata veszélyhelyzetének tudatosításához, a megelőzés lehetőségeinek kimunkálásához.

Az áttekintett szakirodalomban és a jelen német kutatásban is egybehangzó tapasztalat szól arról, hogy a terhesség előrehaladtával mutatkoznak a jellemző testi változások, ezeket a környezet szereplői gyakran szóvá is teszik¹⁰. Számos szerző arról számol be, hogy olykor orvosi vizsgálat során sem derül ki a terhesség.¹¹

A szerzők megalapozott feltételezése szerint a terhesség elutasításának módjai összefüggést mutatnak az elkövető és így az elkövetés sajátjaival. Úgy vélik, hogy büntetőjogi megközelítésben releváns a tett indulati cselekményként való megítélése¹², és a terhesség elutasítása a cselekmény előkészületeként értelmezhető.

9 Fontos lenne tudni, hogy ez a meglepően nagy létszámú női csoport hogyan került el az elkövetővé válást. Okkal feltételezem, hogy a szülés megindulásakor volt kihez fordulniuk segítségért, tehát társas kapcsolati rendszerük e tekintetben működőképes volt.

10 Saját kutatásomban is erre találtam leggyakrabban példát, de az ellenkezőjére is, mert például egy 8. hónapos várandóssal való személyes találkozásom során semmiféle jelét nem láttam állapotának, sőt az illető élénkpiros karcúsított kabátot viselt.

11 Erre saját vizsgálatomban is találtam adatokat, végtelen példaként egy emésztési probléma belgyógyászati kivizsgálását – amelyben rögzítették, hogy az illető nem terhes – követően még a rendelő mellék-helyiségében zajlott le a szülés.

12 Saját kutatási tapasztalataim ellentmondanak ennek a megítélésnek.

2. A szülés helye és körülményei

A német tanulmány elemzésének ezen alfejezete meglepő megállapítással indul: tekintettel az áldozat születése és halála között eltelt idő rövidségére, az eddigi kutatások nem tekintették feladatuknak a szülés és a tett helyszínének megkülönböztetését. A német tanulmány az ezredforduló környékén, de inkább utána közölt adatokat mutat be, ezek a szülés és/vagy az elkövetés színhelyeként 60–100%-os arányban magánteret, többnyire a szülőanya lakását jelölik meg, közterület 0–15%-os arányban jelenik meg. Tekintettel azonban arra, hogy a nyomozások túlnyomó többsége ismert gyanúsított ügyében zajlik, és szinte mindenkor eredményre vezetően, előfordulhat – mondják a szerzők –, hogy mindez az otthon, mint színhely arányának túlbecsüléséhez vezet. Az idézett szerzők szerint a szülés és elkövetés színhelye az esetek 50%-ában a fürdőszoba, olykor a szülés a WC-n ülve történik, így ez egyben az újszülött halálával is jár. Ugyancsak gyakori, hogy a szülés ágyban zajlik le. A szerzők szerint a cselekmény helyszínének és előkészületi fokának együttes értékelésében releváns más személyek közeli jelenléte¹³. E tekintetben az idézett szakirodalom szerzőinek egy csoportja szerint a szülő nők kb. 90%-a egyedül szült, és csak nagyon kevés esetben volt jelen a szülő nő anyja vagy az újszülött apja, és támogatta az elkövetést. Mások azonban közleményeikben arról írnak, hogy a lakásban a szülés időszakában többen is jelen voltak anélkül, hogy bármi jelét adták volna annak, hogy a szülésről/cselekményről tudomást szereztek (Beyer & Mack, Shelton, 2008). Mindezt a környezet érzéketlenségeként értelmezik az egyéni problémák iránt¹⁴.

3. Az ölés módja és a halál oka

A nyomozati iratokban és a szakértői véleményekben számos adat fellelhető a halál okáról. Ezekben leggyakrabban az áldozat fullasztását említik (Gheorghe, Banner, Hansen, Stolborg & Lynnerup, 2011; Haapasalo & Petäjä 1999; Herman-Giddens et al., 2003; Höynck, Zähringer & Behnsen, 2012; Krohn, Anders, Püschel & Schröder, 2011; Marcikic, Dumencic, Matuzalem, Marjanovic & Ugljarevic, 2003; Püschel, Hasselblatt & Labes 1988; Putkonen et al., 2007; Schöne, Peter & Bogerts, 2011; Shelton et al., 2011; Simiot, 2007; Thomsen, Bauermeister & Wille, 1992; Hempel, 2013; Höynck, Behnsen & Zähringer,

13 Saját, negyven éves időtávot felölölő kutatásomban ez csupán két alkalommal fordult elő.

14 Több ez, mint érzéketlenség, magam a végzetes titok-játszma helyzeteként értékeltem, a szülőanya pl. pontos információval szolgált arról, hogy a szomszédos helyiségben tartózkodó családtagok az éppen futó tévésorozat mely epizódját nézték.

2015). Leginkább jellemző az újszülött textíliába (törölköző, ruhadarab) csomagolása, ezzel egyúttal a légutak elzárása, esetenként őt még nyolttasakba is helyezve. Valamivel ritkább a tárgyjal (például öv) fojtás, valamint a vízbe fojtás (WC-lefolyó, kád). Lényegesen kisebb arányban fordul elő a mechanikus sérülés – például fejen – okozása. A kihülést halálokként eltérően értelmezik az idézett szerzők (Madea & Dettmeyer, 2007), többnyire a magára hagyás összetevőjeként. A szakirodalomban más halálokról nem találtak említést, ami pedig a német kutatócsoport szerint az újszülött teteme más módon való eltűnésének (például állat megeszi), és az amúgy is gyorsan előrehaladó oszlásának tudható be.

4. A holttest elrejtése és megtalálása

A német szerzők igen csekély számú utalást találtak a szakirodalomban az elkövetőnek a cselekmény során megtett útjáról, pedig környezeti hatás tételezhető fel akkor, ha a rejtés és a megtalálás helyszíne nem azonos. A szakirodalom szerzői szerint az elkövetők a holttest rejtését leggyakrabban a magántérben oldják meg (például ruhásszekrény, szennyeskosár). Olykor azonban személerakóhelyeken vagy félreeső utak mentén is találnak apró holttestet. Néhány tanulmány arra mutat, hogy egyre gyakrabban kerülnek elő áldozatok a szülőanya lakhelye közelében, erre pedig abból következtetnek, hogy az újszülöttet ruhadarabokba, nyolttaszatyorba csomagolva találják meg (Krohn et al., 2011; Herman-Giddens et al., 2003; Simiot, 2007; Hempel, 2013; Shelton et al., 2011). Igen ritkán fordul elő, hogy az újszülöttet megszoptatták, letisztogatták, esetleg a csomagba játékszert helyeztek volna.

5. Az elkövető jellemzői

Az áttekintett szakmunkákban a szerzők majd mindegyike foglalkozik az elkövetők életkorával, amelyet átlagosan alacsonynak, jellemzően húszévesnél fiatalabbnak találtak (Marks, 2001; Friedman, Horwitz & Resnick, 2005; Hempel, 2013). Mások, ugyan kisebb mintát elemezve, de találtak jóval idősebb elkövetőket a szülőképes kor határain belül. Az elkövetők életkorának átlagát számos szerző 21,7 évben állapította meg, ebben a tizenévesek túlréprezentált hányadával (Shelton et al., 2011; Höynck, Zähringer & Behnsen, 2012; Höynck, Behnsen & Zähringer, 2015). Ebben tehát azonosság mutatkozik a német és a nemzetközi, a régebbi és az újabb tanulmányok megállapításaiban, jóllehet az utóbbi évtizedekben jelentősen változott az elsőszülők életkora. Általában megállapítható azonban, hogy a közlemények egyikében sem található egyértelmű magyarázat

az elkövető életkora és tette összefüggésére. Ami viszont az elkövetők szülési előzményeit és bűnismétlését illeti, azt a szerzők természetes módon életkorhoz kapcsolódónak tekintik. Az áttekintett szakirodalomban azonban az elkövetők majd kétharmada igen fiatal, de a cselekményt megelőzően már több ízben viseltek terhességet, illetve élnek együtt élő gyermekükkel (Putkonen et al., 2007; Schöne, Peter & Bogerts, 2011; Hempel, 2013; Höynck, Zähringer & Behnsen, 2012; Höynck, Behnsen & Zähringer, 2015). A szerzők közül többen megjegyzik, hogy az elkövetőnek gyakran van további gyermeke, aki nem él vele egy háztartásban. A közleményekben ugyan felbukkan a kérdés, de mind ez ideig megválaszolatlanul, hogyan válik egy anya bűnismétlővé. Az idézett szerzők közül némelyek 2% (Shelton et al., 2011) és 18% (Schöne, Peter & Bogerts, 2011) között helyezik el a bűnismétlés gyakoriságát. Hiányoznak azok az elemzések, amelyek elkülönítenék az egyszeri tett és a bűnismétlés jelenségtani jellemzőit.

6. Állampolgárság és migrációs háttér

Az Egyesült Államokból és Németországból származnak azok a szórványos publikációk, amelyek az elkövetők állampolgárságát, migrációs hátterét vizsgálják. A Németországban megjelent tanulmányokban csak az állampolgárság adata szerepel, így a nem német állampolgárságú elkövetők a vizsgálat időszakában 7–13%-ot tesznek ki (Thomsen, Bauermeister & Wille, 1992; Püschel, Hasselblatt & Labes, 1988; Schöne, Peter & Bogerts, 2011; Höynck, Zähringer & Behnsen, 2012, Höynck, Behnsen & Zähringer, 2015). Úgy vélik, ezek az arányok nem jogosítanak fel etnikai alapú következtetések megfogalmazására.

7. Szocio-ökonómiai helyzet

Az elkövetők társadalmi-gazdasági helyzetét több szerző is vizsgálta, és úgy találták, hogy a középfokú végzettséggel rendelkezők követik el leggyakrabban a cselekményt (Höynck, Zähringer und Behnsen, 2012; (Höynck, Behnsen & Zähringer, 2015), felsőfokú végzettséggel rendelkezők igen ritkán (Hempel, 2013), és az elkövető anyák 15%-a alacsony végzettséggel sem rendelkezik. A munkanélküli anyák bűnelkövetési gyakorisága 0% (Krohn et al., 2011) és 50% (Schöne, Peter & Bogerts, 2011) között ingadozik. A német adatok nem igazolták vissza az amerikai szerzők általános elfogadott tételét, mely szerint az újszülöttjüket megölő anyák a legalsó társadalmi réteg tagjai (Friedman & Resnick, 2009; Porter & Gavin, 2010).

8. Családi helyzet és párkapcsolat

Az áttekintett német közlemények az egyedülálló elkövetők arányát 70–80%-ban jelölik meg (Thomsen, Bauermeister & Wille, 1992; Schöne, Peter & Bogerts, 2011; Höynck, Zähringer & Behnsen, 2012; Hempel, 2013; Höynck, Behnsen & Zähringer, 2015), s csak kevesen értelmezik az „egyedülálló” helyzet mibenlétét, hiszen az egyedül élő lehet hajadon, jogilag házas, de valójában különélő, elvált. Nem meglepő, hogy az idősebb elkövetők gyakrabban házasok, mint a fiatalabbak (Putkonen et al., 2007; Beyer, Mack & Shelton, 2008). Lényeges kérdés, hogy az elkövető a tett időpontjában párkapcsolatban élt-e, s hogy ez a párkapcsolat stabil vagy éppen látszólagos volt-e. Egy finn tanulmányból kiderül, hogy a szülés, a cselekmény időszakában az apák 88%-a már nincs jelen, többen éppen a terhesség időszakában távoznak a kapcsolatból (Putkonen et al., 2007). Annak ellenére, hogy e tekintetben a kutatók szűkös adatmennyiséggel dolgoznak, mégis jól látszik, hogy az elkövető párkapcsolati gondokkal küzd.

9. Gyermekkor, lelki sérülések

Az elkövetők gyermekkorával foglalkozó kriminológiai szakirodalom általában igen gazdag, azonban az újszülöttölést elkövetőké igen szűkszavú. Az erről szórványos adatokat közlő beszámolókból kiderül, hogy az elkövetők 27–40%-a nem vagy nem mindkét vér szerinti szülője mellett nőtt fel (Höynck, Behnsen & Zähringer, 2012; 2015). Gyermekkori szexuális zaklatásra az elkövetők 13–19%-a esetében derült fény. Az ügyiratok nem tartalmaznak olyan megbízható adatokat, amelyek alapján a gyermekkori bántalmazások, fenyegetések felmérhetők lennének. Így nem állapítható meg, hogy a későbbi elkövető átélte-e és milyen mértékben áldozattá válási élményt, amely más bűncselekményekben igazoltan előzménye és oka az elkövetésnek. Számos közlemény a már említett terhességelfogadási krízis kapcsán az elkövetőknél a tett időpontjában megállapított pszichológiai-pszichiátriai sérülésekről számol be, mégpedig meglepően magas, gyakran 50%-os arányban. Lévéen azonban ezen megállapítások kizárólagos forrása a szakértői vélemény, nem tudható, hogy a sérülések mutatkoztak-e már korábban is, de az sem, hogy akinél ilyen megállapítást nem tesz a szakértő, annak nincs is ilyen tünete, továbbá a pszichiátriai szakértő által nem vizsgált elkövető esetében ilyen jellegű zavarok fennálltak-e (Putkonen et al., 2007; Shelton, Muirhead & Canning, 2010; Schöne, Peter & Bogerts, 2011; Höynck & Zähringer, 2012; Hempel, 2013; Höynck, Behnsen & Zähringer, 2015). A szerzők következtetése szerint a kutatók alábecsülik a kóros személyiségállapot gyakoriságát. Nincsenek megbízható adatok az elkövetők

kriminális aktivitásának általános helyzetével kapcsolatban sem, szórványos közlemények számolnak be korábbi (erőszakos) cselekmények büntetéséről.

10. Az áldozat sajátosságai

Az elmaradott, illetve fejlődő országokban végzett kutatások gyakori feltételezése szerint inkább a leány újszülöttek válnak áldozattá (George, 1997; Marleau, Dubé & Léveillé, 2004), hiszen a fiúk mint jövőbeni munkaerők értékesebbek. A nyugati és a fejlett iparral rendelkező országokban ez az elv már nem érvényesül, az elkövetés és az áldozat (újszülött) neme között nem mutatkozik összefüggés. Az esetek túlnyomó többségében az anya nem is tudja, milyen nemű újszülöttet hozott világra. A nemzetközi kutatásokban 43–63% között állapítják meg az újszülött nemét (Kauppi et al., 2010; Herman-Giddens et al., 2003), német kutatók fiú áldozatot 48%-ban, leányt pedig 50%-ban találtak (Höyneck, Zähringer & Behnsen, 2012; 2015). Esetenként az újszülött születési érettsége és súlya már nem állapítható meg, de a közlemények egybehangzóan döntően érett újszülöttekről adnak hírt (a 37. hét előtt születettek 10%-nál kevesebben vannak).

11. A cselekmény bűnüldözési és büntetőjogi következményei

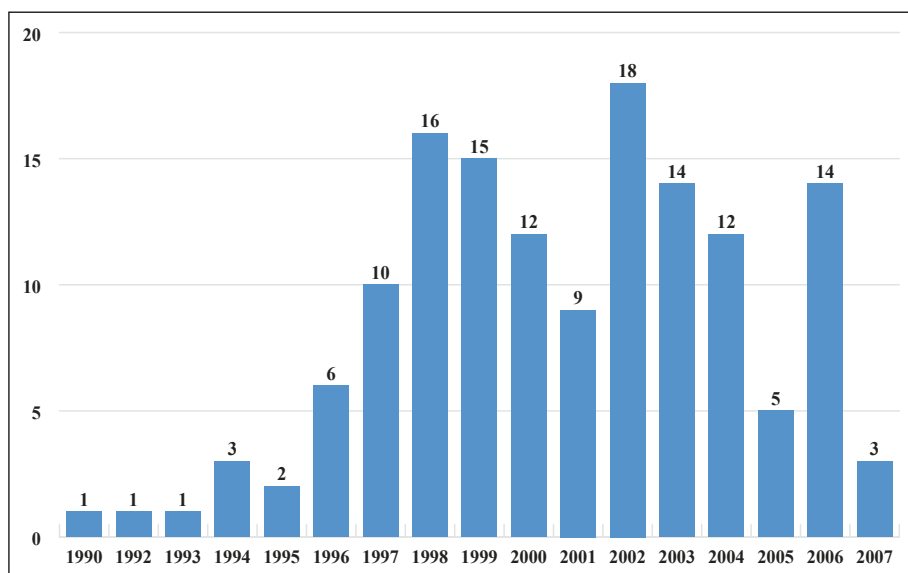
A kutatások többnyire ismert elkövetők jogerős ítéletig nyomon követhető ügyeit elemzik, a most ismertetett német kutatás azonban az ismeretlenes ügyek sajátosságainak feltárására is törekszik. A szakirodalomban többnyire 63% és 73% közé becsülik az ismertté vált elkövetők arányát (Püschel, Hasselblatt & Labes, 1988; Marcikic et al., 2003; Bozankaya, 2010; Höyneck, Zähringer & Behnsen, 2012), ritkán fordul elő ennél magasabb, például 89%-os arány (Putkonen et al., 2007). Ami a büntetőjogi következményeket illeti, ezek alapvető eltérést mutatnak aszerint, hogy a vádemelés és az ítélethozatal privilegizált tényállás vagy az emberölés alap- vagy különös esete szabályait követi-e. Németországban éppen a kutatás időszakának elején szűnt meg a privilegizált tényállás, így néhány esetet kezeltek ennek alapján, a többséget kiskorú sérelmére elkövetett emberölés súlyos eseteként (német Btk. 213. §), emberölés (német Btk. 212. §), lényegesen ritkábban gondatlan emberölés vagy halált okozó testi sértés tényállással dolgoztak fel (Bozankaya, 2010; Schöne, Peter & Bogerts, 2011; Höyneck, Zähringer & Behnsen, 2012; Höyneck, Behnsen & Zähringer, 2015). Azokban az esetekben alkalmazták az „újszülött kitétel” tényállását (német Btk. 221. §), amelyekben az áldozat túlélte a cselekményt. A privilegizált tényállást alkalmazó országokban az ítélezési gyakorlat a felfüggesztett szabadságelvonás

jelentős gyakoriságát mutatja (Marks & Kumar, 1993; Marcikic et al., 2003; Putkonen et al., 2007). Az utóbbi évek német közleményei szerint az esetek 63–70%-ában végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés ítélete született (Höynck, Zähringer & Behnsen, 2012; Schöne et al., 2011).

Az elkövetés jelenségtani megállapításai

Az újszülött megölésének különleges helyzetéből fakadóan különleges a cselekmény információinak helyzete is, megszerzésüktől egészen az alkalmazható eredményekig eltérnek más cselekmények adataitól. Éppen a cselekmény sajátosságai folytán azonban már számos alkalommal nyújtottak hatékony segítséget az országukból hozzájuk forduló kollégáknak¹⁵.

1. számú ábra: A cselekmény előfordulási gyakorisága

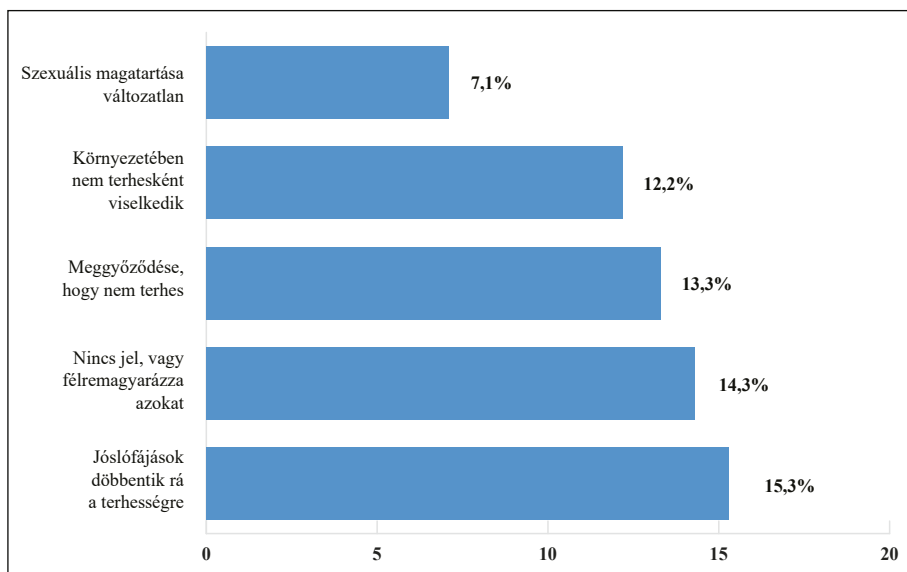

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 25. oldalán közölt 4. számú diagram.

Az 1. számú ábra a Németországban a kutatás időszakában (1990–2007) feltalált és többszörös próbákkal igazoltan újszülöttölés cselekményének évenkénti előfordulását mutatja.

15 Ebben az állításban hangsúlyos, hogy távoli tartományokban dolgozó kollégák is igényeltek segítséget.

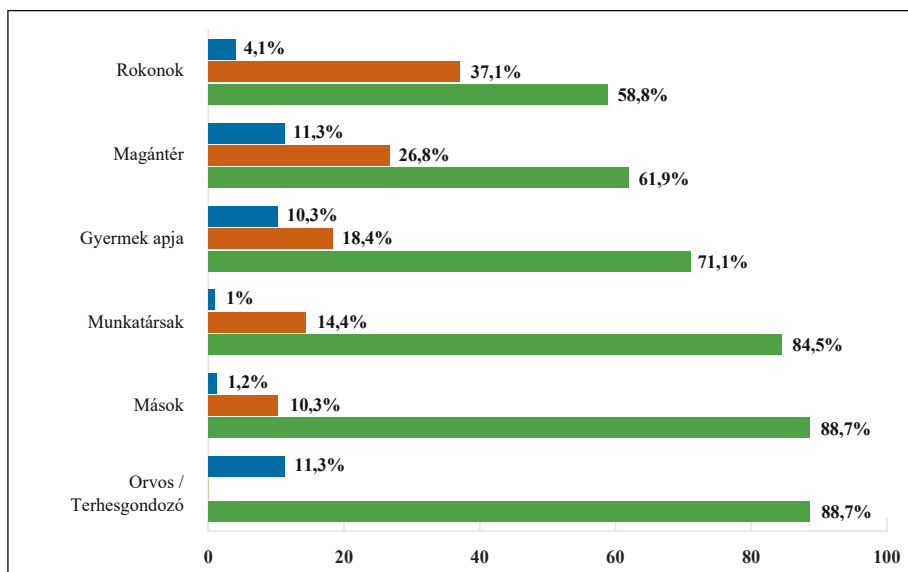
2. számú ábra: A terhesség tényének feldolgozása

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 26. oldalán közölt 5. számú diagram.

A 2. számú ábra a terhesség elutasításának módozatait, mint a cselekmény közvetlen kiváltó okának arányait mutatja. A szerzők különbséget tesznek a terhesség tényének elfojtása és eltitkolása között, ez utóbbinak lényegesen nagyobb arányban történő előfordulását találták. Meglepően magas arányban (15,3%) az elkövető a szülési fájdalmakat érezve döbbsent rá terhes állapotára, ugyan-csak sokan (14,3%) a megjelenő külső testi változásokat egyéb okokkal magyarázzák, ha a helyzet úgy hozza, meggyőződéssel állítják (12,2%), hogy nem várandósok. A társas környezet 12,2%-ától érkezett kijelentés arról, hogy nem gyanították a terhességet, s az elkövetők 7,1%-a nem változtatja szexuális magatartását. A szerzők további elemzés feladatának tekintik annak megállapítását, hogy a környezet szereplői körében milyen mértékben sikeres valóban az eltitkolás kísérlete.

3. számú ábra: A környezet tudomása a veszélyeztető okról

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 26. oldalán közölt 6. számú diagram.

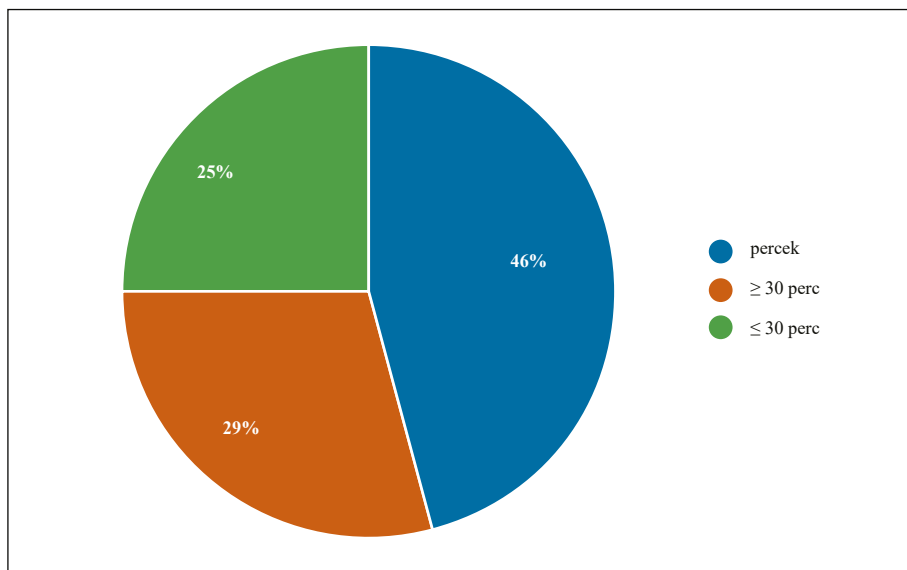
1. számú táblázat: A szülés helyszíne

Az anya lakása	85,3% (87)
fürdőszoba/WC	54,9% (56)
hálószoba	14,7% (15)
nappali	1% (1)
erkély	1% (1)
konyha	1% (1)
pince	1% (1)
ugyanitt más helyszínen	7,8% (8)
Nem nyilvános más helyszínen	7,8 % (8)
munkahelyi WC	2,9% (3)
más lakás WC-je	2% (2)
szomszéd telek	1% (1)
Közterület	6,9% (7)
nyilvános WC	4,9% (5)
vízpart	1% (1)
aluljáró	1% (1)

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 27. oldalán közölt 4. számú táblázat.

A német tanulmány szerzői megállapítják, hogy a szülések döntő többsége a szülőanya magánterében történik, ezt pedig a terhesség patológiás feldolgozásával hozzák szoros összefüggésbe. Annak ellenére, hogy a magánhelyszíneken többnyire mások is tartózkodnak, döntő többségük nem szerez tudomást a szülésről, ami – a szerzők szerint – váratlanul indult, az anyát felkészületlenül érte. Továbbá úgy vélik, hogy a közterületen lezajlott szülés és ölés kevésbé rejthető, ezt tekintik a csekély esetszám magyarázatának.

4. számú ábra: Az áldozat élettartama

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 28. oldalán közölt 7. számú diagram.

Az igazságügyi orvosszakértő 116 esetben állapította meg az újszülött áldozat élettartamát. Az újszülöttek közül legtöbben (53) csupán percekig éltek, minden negyedik (29) 30 percnél hosszabban, de 24 órát nem meghaladóan vesztette életét, 34 újszülöttnél pedig fél órán belül következett be a halál.

Az anyák többsége vallomásából az derül ki, hogy a szülést nyomban követte az ölési cselekmény. A szülés helyzetében az anya nem becsüli pontosan az eltelt idő tartamát.

2. számú táblázat: Az áldozat halálának közvetlen oka

A halál oka	Orvosszakértő	Anya
	szerint	
Fojtás, ebből	69,5% (66)	65,9% (56)
a légzőnyílás elzárása	37,9% (25)	39,3% (22)
fullasztás	31,8% (21)	33,9% (19)
(vízbe)fojtás	22,7% (15)	19,6% (11)
belélegzés	7,6% (5)	7,1% (4)
Ütés tompa tárggyal	15,8% (15)	2,4% (2)
Kihülés ellátatlanság miatt	8,4% (8)	8,2% (7)
Sebesítés éles tárggyal	6,3% (6)	5,9% (5)
Perinatális halál	0,0%	1,2% (1)
Halvaszületés	0,0%	16,5% (14)
Összesen	100% (95)	100% (85)

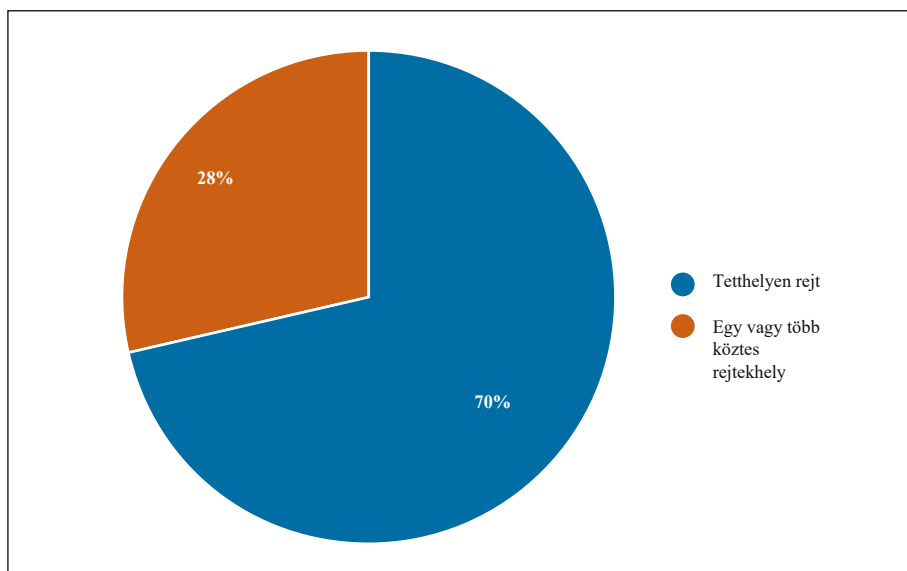
Forrás: Az ismertetett német tanulmány 29. oldalán közölt 6. számú táblázat.

A német kutatók megállapítják, hogy az ölési cselekmény döntően a szülést követi. Az újszülött halálát leggyakrabban fulladás okozza a légzőutak elzárásával. Majd minden második esetben (44,2%) az újszülött bántalmazása történik (fojtás, sérülés okozása tompa vagy éles tárggyal). Ez ellentmond azoknak a kutatási eredményeknek, amelyek ilyen bántalmazások szórványos előfordulását állapítják meg.

Jóllehet a szakirodalom gyakran említi az anya áldozata iránti érzelmeit, a jelen német kutatásban ilyesmire nem találtak utalásokat. A kutatók úgy vélik, hogy az áldozat véres ruhadarabokba, nejlonszatyorba, illetve szemeteszákba csomagolása vagy teljesen pucéran elrejtése bármilyen érzelmi kötődés ellen szól. A holttest közelben való elrejtése talán mutat kötődést – az anya nem képes elszakadni újszülöttjétől –, ezért például szekrényben rejti el, de az ilyen értelmezés távolról sem egyértelmű. A német szerzők szerint figyelmet érdemel azonban, hogy az elemzett esetek csupán 9,7%-ában (13 eset) történt valamiféle gondoskodás (mosdatás, öltöztetés, pólyázás). Számos esetben a cselekmény helyszínén történik a rejtés, de minden harmadik esetben az elkövető megváltoztatja a rejtés helyét, és minden ötödik esetben úgy, hogy a környezet elől még inkább elrejtje. Ezekben az esetekben a rejtés helyszíne azonban lényegesen nem változik¹⁶.

16 Magam nem egyszer találtam olyan esetet, amelyben a szülés és a tett helyszínén marad az újszülött rejtés nélkül, és itt is találják meg. A szerzők ilyen helyzetet nem említnek.

5. számú ábra: Rejtések száma

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 30. oldalán közölt 9. számú diagram.

A szerzők 101 esetből kaptak információkat arról, hogyan szállították az áldozatot a feltalálás helyszínére. Az esetek többségében (88,1% – 89 eset) nem használtak szállítóeszközt, személygépkocsit nyolc esetben (7,9%), kerékpárt¹⁷ három esetben (3,0%) és tömegközlekedést egy esetben vettek igénybe. A rejtés utolsó – és egyben a feltalálás – helyszínét az anya választja. Leggyakrabban (40,3% – 58 eset) a szabadban helyezi el, fűben, szénában, talajüregben. Ugyancsak gyakori (20,1% – 29 eset) az újszülött tetemének hulladék közé helyezése, kukába, utcai szemeteszékbe. Sokan (24,3% – 35 eset) tárolásra szolgáló helyekre rejtik (hűtőszekrény, bútor, pince, padlás, autó csomagtartója). Olykor az anya által megválasztott utolsó rejtési helyszín is változik, például a szeméttárolók ürítése, a tartalom szeméttelre szállítása folytán, vagy ha állat találja meg a kis tetemet. Egy anya elégette halott újszülöttjét, egy másik pedig egy forgalmas úttesten helyezte el.

A német szerzők kriminológiai-érzelmi és nyilván kriminalisztikai szempontból is figyelmet fordítanak a kis tetem gondozottságára és csomagolására. Mindezt egybevetve 26 esetben (18,3%) találtak a nyomozás tekintetében releváns

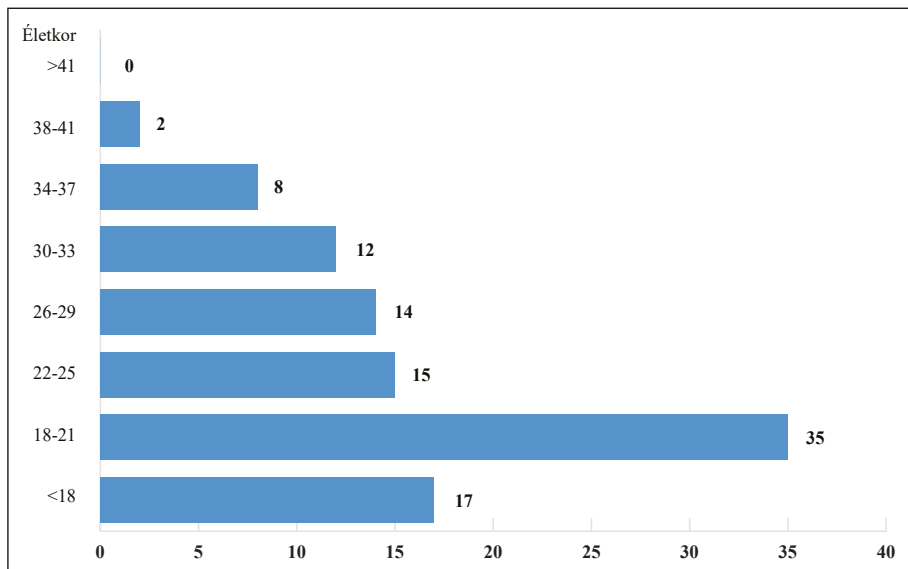
17 Erős kételyem van a tekintetben, hogy a szülőanya maga kerékpározott volna a szülést követő órákban, napokban, itt – nézetem szerint – inkább az utólagos cselekményben segítőt tételezhetünk fel.

anyagokat, főként a véres textíliák (13 eset, 9,2%) és/vagy a cselekmény eszközei (6 eset, 4,2%) voltak ilyenek.

Az elkövető jellemzői

Életkor

6. számú ábra: *Esetszám életkor szerint*

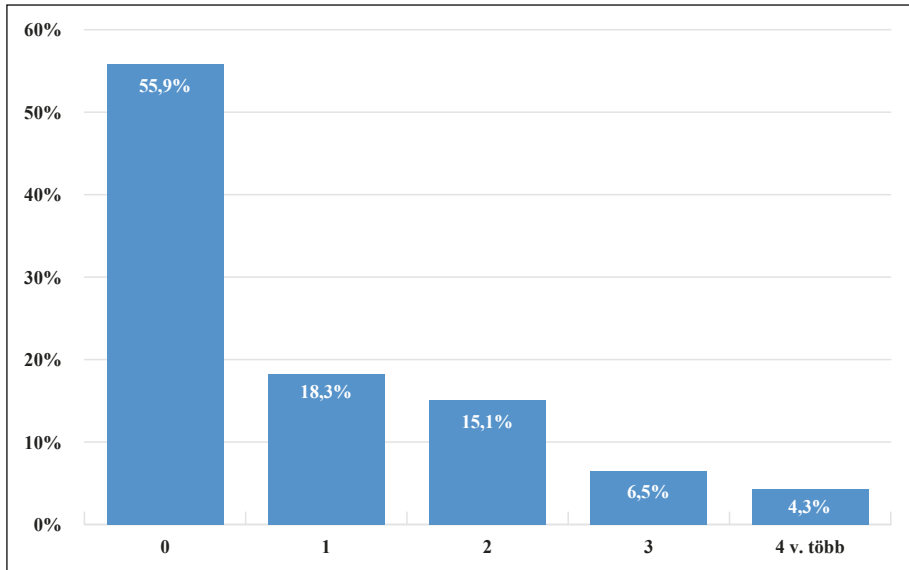

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 32. oldalán közölt 10. számú diagram alapján.

A német szerzők megállapítják, hogy az újszülöttjüket megölő anyák 18–21 éves korukban követik el leggyakrabban a cselekményt, és általában fiatalabban, mint a teljes női népesség kormegoszlása, ebben a 30–33 éves anyák vannak legtöbben. A legfiatalabb elkövető 13 éves, a legidősebb pedig 40 éves.

Szülési tapasztalat és bűnismétlés

7. számú ábra: Az elkövetők élő gyermekeinek megoszlása

Forrás: Az ismertett német tanulmány 38. oldalán közölt 11. számú diagram.

Az elkövetők több mint fele (52 fő) első élve született gyermekét ölte meg, 17 anya egy-egy gyermeket szült már, 14-en kettőt, 6-an hármat és 4-en négyet vagy többet. Főként a sokgyermekes (három vagy több) anyák esetében jellemző, hogy nem minden gyermekük él velük közös háztartásban. Hat anya összesen 13 gyermeke él máshol, egyiküket örökbe fogadták, másikat már saját önálló háztartásában él, a többiek nevelőszülőknél vagy nevelőotthonban.

A cselekményt megelőző időszakban lezajlott terhességmegszakításokról és halvaszülésekről csak szórványos, esetleges adatokat rögzítenek az ügyiratok, ezek tehát következtetésre nem alkalmasak. Bűnismétlésről azonban rendelkeznek adatokkal, 94 anya közül hat fő már követett el korábban is újszülöttgyilkosságot, két fő két ízben és ugyancsak két fő három alkalommal.

Társadalmi-gazdasági helyzet

Iskolázottság, legmagasabb befejezett végzettség

3. számú táblázat: Iskolázottság

	Összes elkövető	Nagykorú elkövető	Teljes női népesség
Általános iskola	32,2% (29)	36,1% (26)	27,4% (123)
Középsiskola	32,2% (29)	32,2% (29)	39,7% (178)
Szakképzett/érettségi	8,9% (8)	11,1% (8)	30,3% (135)
Iskolázatlan/még tanuló	24,4% (22)	15,3% (11)	2,5% (12)
Összesen	99,9% (90)	100,0% (72)	99,9% (448)

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 35. oldalán közölt 8. táblázat (az átlagos női népesség tekintetében (n = 448, ALLBUS 1980–2010).

A német szerzők – utalva korábbi megállapításukra, mely szerint az elkövetők anyaként is fiatalabbak, mint az átlagnépesség hasonló helyzetű tagjai – a 2. számú táblázattal azt mutatják be, hogy iskolázottságuk is következetesen alacsonyabb, különösen igaz ez az iskolázatlanságot és a befejezetlen tanulmányokat illetően.

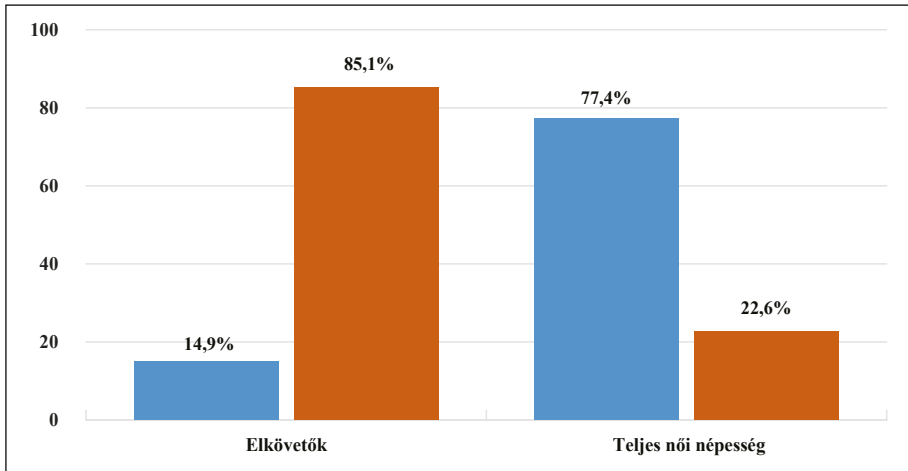
4. számú táblázat: Foglalkoztatottság

	Összes elkövető	Nagykorú elkövető	Anyák a teljes női népességben
Főállásban alkalmazott	30,0% (30)	36,6% (30)	36,6% (30)
Nincs munkaviszonya, ebből	70,0% (70)	63,4% (52)	82,2% (369)
- munkanélküli	21,4% (15)	27,0% (14)	1,9% (7)
- háztartásbeli	17,1% (12)	23,1% (12)	68,0% (251)
- képzésben	54,3% (38)	40,4% (21)	2,4% (9)
- egyéb	7,1% (5)	9,6% (5)	27,6% (102)
Összesen	100,0% (100)	100,0% (82)	100,0% (449)

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 36. oldalán közölt 9. számú táblázat (ALLBUS 1980–2010).

A német szerzők megállapítják, hogy az elkövetők legjelentősebb csoportja (54,3%, 38 fő) nem áll munkaviszonyban, mert éppen képzésben vesz részt, közülük kerül ki a nagykorú elkövetők legnépesebb csoportja is (40,4%, 21 fő). Jelentősen eltér mindez a teljes női népesség körében tapasztalt helyzettől, ők alig jelennek meg a képzésben és a munkanélküli ellátásban, túlnyomó többségük (68%, 251 fő) háziasszonyként, családayaként tevékenykedik. Úgy vélik, ezt a strukturálisnak tűnő különbséget mégis megfontoltan kell kezelni.

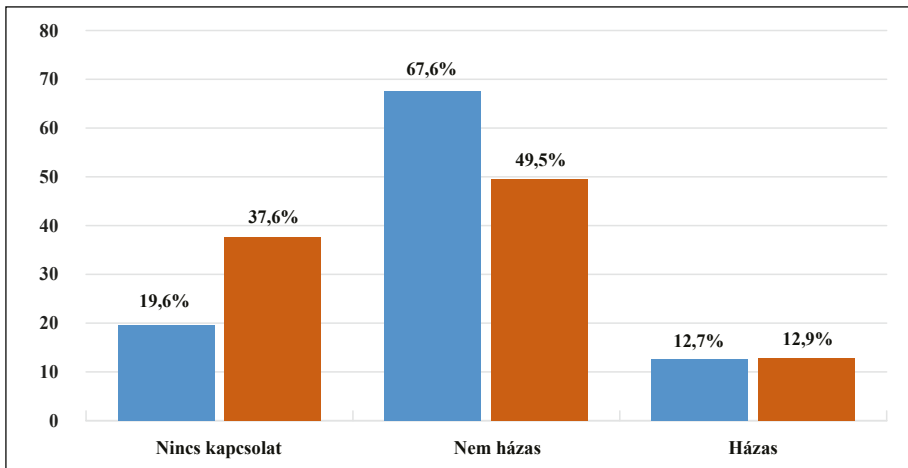
8. számú ábra: Családi helyzet

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 37. oldalán közölt 13. számú diagram (Statistisches Bundesamt 1995–2009, n= 11 173 683).

Kitűnik a nem házas elkövetők döntően magas aránya a teljes női népességben tapasztalt helyzethez viszonyítva, bár ebben – állapítják meg a német szerzők – a nem házas szülő nők aránya a mérési időszak végére megduplázódott.

9. számú ábra: Párkapcsolatok alakulása

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 35. oldalán közölt 14. számú diagram.

A német szerzőkkel együtt megállapíthatjuk, hogy a házasság a tett elkövetése után is fennmarad, a nem házások körében viszont változások tapasztalhatók. A „nem házas” állapot egybegyűjti az élettársi kapcsolatban élőket, de mindazon kapcsolati változásokat is, amelyek ebben a kritikus helyzetben gyengítik a terhes nő döntési erejét, hiszen az élettárs, barát könnyebben szabadul meg bármilyen teherterételtől.

Megterhelő gyermekkori élmények, pszichológiai zavarok

A rendellenes magatartás, különösen pedig az újszülöttölés okai között mindenkor említés történik a megterhelő gyermekkori élményekről, gyakran bántalmazásról. A német kutatók úgy vélik, az iratanyagok megfelelő bizonyítékot szolgáltatnak erről a szakirodalomban is gyakran hangsúlyozott összefüggésről. A kutatóknak nem állt módjukban ezeket az összefüggéseket más, összehasonlításra alkalmas csoportok jellemzőivel összevetni, valamint a vallomások igazságtartalmát vizsgálni. Ami az ügyiratokban fellelhető adatokat illeti, gyermekkorában (16 éves korukig) az elkövetők 42,4%-a (39 fő) veszítette el legalább egyik szülőjét válás vagy elhalálozás miatt. Minden harmadik elkövető 31,4% (27 fő) függő (alkohol, drog, játék vagy gyógyszer) szülő mellett nevelkedett. 12,8%-uk (11 fő) élt át erőszakot, 8,1%-uk (7 fő) vált szexuális bántalmazás áldozatává. A szakértői vélemények 55,3%-ban (47 eset) jellemzik ezeket az elkövetőket stresszreakcióval, enyhe intelligenciacsökkenéssel és alkalmazkodási nehézségekkel. Csupán kilenc ügyirat nem tartalmaz ilyen utalást, szakvéleményt.

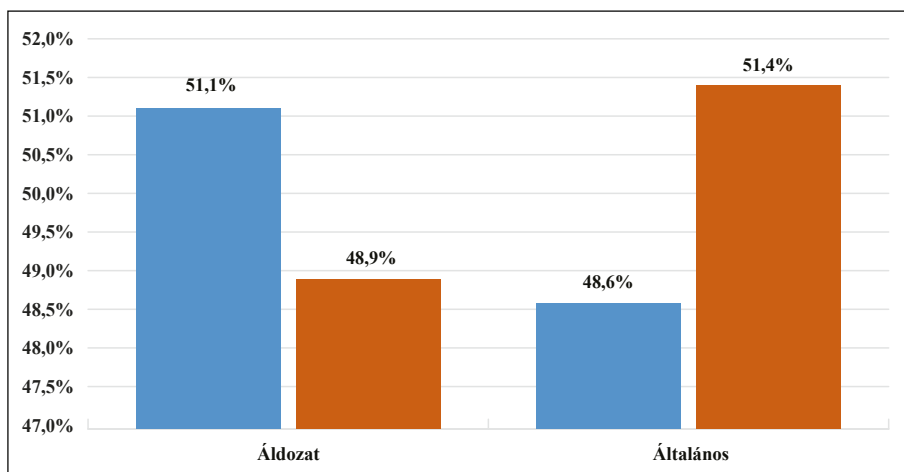
Kriminális érintettség

Az elkövetők 94,5%-a (86 fő) újszülöttölés tekintetében elsőbűntényes, 12,1%-ukat (11 fő) ítélték már el valamilyen cselekmény (lopás, csalás, a kábító hatású anyagokról szóló törvény megsértése) miatt.

Az áldozat jellemzői

Az újszülött neme tekintetében a német szerzők megállapítása megegyezik a saját kutatásomban szerzett tapasztalatokkal: a szülőanyák többsége a szülés-rejtés kényszerhelyzetében meg sem állapítja újszülöttje nemét. Kevesen azért tudják, ez csak tovább rontja amúgy is zaklatott lelkiállapotukat.

10. számú ábra: Az áldozat neme

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 39. oldalán közölt 16. számú diagram.

A német tanulmány szerzői szerint a koraszülés oly mértékben elenyésző az elkövetők körében, hogy statisztikailag nem is éri el a hibahatárt. Az újszülött méretei nemhogy megegyeznek az átlagnépesség adataival, de a kisebb testméretű (2,2%) és súlyú (0%) gyermekek aránya lényegesen alacsonyabb az áldozatok körében.

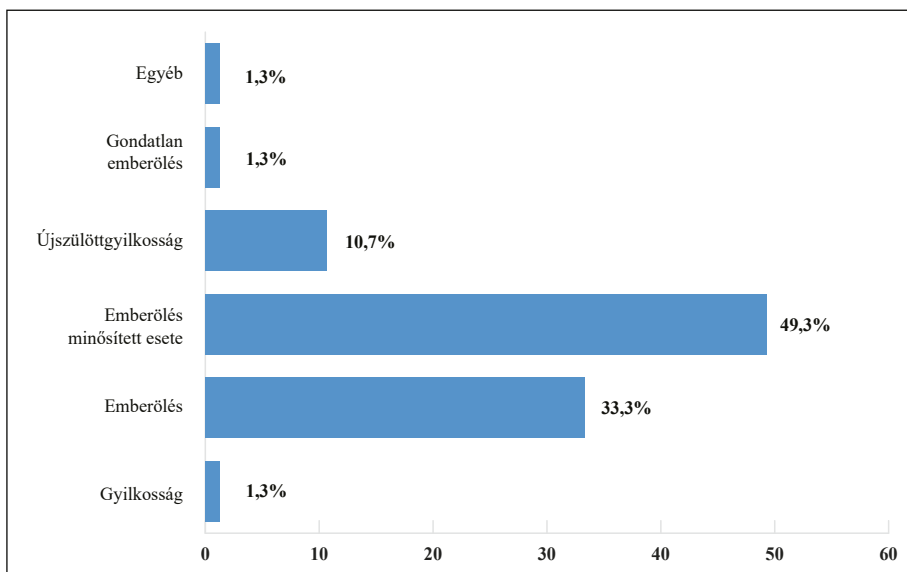
Felderítés

A német kutatók úgy vélik, hogy az esetkör ismeretében a nyomozás nem általában gyanúsított, hanem a szülőanya felkutatására indul. Jóllehet az újszülöttölés az emberölések 7,1%-át jelenti, a fel nem derített esetek aránya lényegesen magasabb 29,2%-os (az emberölés összefoglaló esetében ez 8,4%). Az újszülöttölés tágabb meghatározásának megfelelő 144 esetből 102 alkalommal (70,8%) derült fény az elkövető anyja kilétére. A szabadban megtalált újszülöttek esetében a nyomozás – ha feltételezhető, hogy a hely közel esik az anyja lakása, illetve a szülés helyszínéhez – eredményessége 54,4%-ra (31 eset) csökken. Még a másutt, távolabb elhelyezett tetem (például szeméttároló) esetében is lehetséges az anyja megtalálása (ismertté vált ilyen esetek 50%-a, 14 eset).

A cselekmény minősítése függvénye annak is, hogy a büntető jogszabályok sorában szerepel-e az újszülöttölés privilegizált tényállása. Az elsőbűntényes anyák döntő többségét elítélték (75 fő, 88,2%).

Az eljárás megszüntetésére nyolc esetben került sor, két esetben büntetőséget kizáró ok merült fel, három esetben pedig az ügyiratban bemutatott bizonyítékok nem bizonyultak egyértelműnek.

11. számú ábra: *A cselekmény minősítése az ítéletben*

Forrás: Az ismertetett német tanulmány 42. oldalán közölt 20. számú diagram.

Az elkövetés kriminalisztikai célú elemzési eredményei

Ebben a fejezetben a szerzők a Németország egészéből gyűjtött ügyiratok elemzett összefüggéseivel közvetlenül kívánnak segítséget nyújtani a nyomozás munkálataihoz. Tekintettel az esetkör időben és térben ritkásan eloszló előfordulására, megesik, hogy egy nyomozó teljes rendőri karrierje során nem találkozik újszülöttöléssel. Ha igen, akkor nyilván konzultál egy ebben már tapasztalatot szerzett kollégával. A német rendőrségi kutatócsoport jelen tanulmánya már a nyomozás stratégiai és taktikai tervezésében is segítséget, nagyobb biztonságot jelent, mert térben és időben minden ismertté vált eset összefüggéseit rendelkezésre bocsátja. Kezdve például a szabadban megtalált áldozat ügyében indult eljárással, mint a legcsekélyebb eredményt ígérő feladattal, amelynek minél hatékonyabb megoldását segítő, szemléletes módon mutatják be a lehetséges összefüggéseket (az anya jellemzői; az ölés módja; csomagolás;

rejtés; az áldozat mellett talált egyéb tárgyak és nyomok; a rejtés helyszínének jellemzői; a feltalálás helyszínének jellemzői, valamint a nyomozás során alkalmazott intézkedések). A kutatás adatbázisa alapján természetesen a magántérben, közterületen megtalált áldozatok ügyében is ismertetik a leginkább jellemző együttjárásokat, ezekből profilként rajzolódnak ki az anya és a cselekmény nagy valószínűségű vonásai, lehetőségei.

Jelen beszámoló a német átfogó tanulmány alapadatai és az alapvető általános összefüggések bemutatását vállalhatta abban a reményben, hogy mód nyílik a folytatásra, azaz a rendőri munkát közvetlenül támogató kriminalisztikai eredmények ismertetésére is.

Felhasznált irodalom

Az ismertetett német tanulmányban felhasznált szakirodalom (válogatás)

- Adinkrah, M. (2000). Maternal infanticides in Fiji. *Child Abuse & Neglect*, 24(12), 1543–1555. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00208-8](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00208-8)
- Alder, C. & Polk, K. (2001). *Neonaticide. Child victims of homicide*. Cambridge University Press.
- Beyer, K., Mack, S. M. & Shelton, J. L. (2008). Investigative analysis of neonaticide - an exploratory study. *Criminal Justice and Behavior*, 35(4), 522–535. <https://doi.org/10.1177/0093854807313410>
- Bourget, D. & Bradford, J. M. (1990). Homicidal parents. *The Canadian Journal of Psychiatry / La Revue Canadienne De Psychiatrie*, 35(3), 233–238. <https://doi.org/10.1177/070674379003500306>
- Briggs, C. M. & Cutright, P. (1994). Structural and cultural determinants of child homicide: A cross-national analysis. *Violence and Victims*, 9(1), 3–16. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.9.1.3>
- Brockington, I. (2006). Early postpartum syncope, delirium and stupor. *Archives of Womens Mental Health*, 9(6), 347–348. <https://doi.org/10.1007/s00737-006-0155-7>
- Cakar, Z., Stankov, A., Gutevska, A. & Pavlovski, G. (2003). Neonaticidium in republic of Macedonia: Forensicomedical aspects. *Forensic Science International*, 136, 218–218.
- George, S. M. (1997). Female infanticide in Tamil Nadu, India: From recognition back to denial. *Reproductive Health Matters*, 10, 124–132. [https://doi.org/10.1016/S0968-8080\(97\)90093-8](https://doi.org/10.1016/S0968-8080(97)90093-8)
- Gheorghe, A., Banner, J., Hansen, S. H., Stolborg, U. & Lynnerup, N. (2011). Abandonment of newborn infants: A Danish forensic medical survey 1997-2008. *Forensic Science, Medicine, and Pathology*, 7(4), 317–321. <https://doi.org/10.1007/s12024-011-9253-6>
- Haapasalo, J. & Petäjä, S. (1999). Mothers who killed or attempted to kill their child: Life circumstances, childhood abuse, and types of killing. *Violence and Victims*, 14(3), 219–239. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.14.3.219>

- Harris, L. S. (1997). A killing of baby doe. *Journal of Forensic Sciences*, 42(6), 1180–1182. <https://doi.org/10.1520/JFS14282J>
- Hempel, D. (2013). *Tötungsdelikte an Neugeborenen 1997 bis 2007 in vier deutschen Regionen. Eine Analyse der Risikofaktoren der Kindesmütter.*
- Herman-Giddens, M. E., Smith, J. B., Mittal, M., Carlson, M. & Butts, J. D. (2003). Newborns killed, or left to die by a parent - A population-based study. *Jama-Journal of the American Medical Association*, 289(11), 1425–1429. <https://doi.org/10.1001/jama.289.11.1425>
- Höynck, T., Zähringer, U. & Behnsen, M. (2012). *Neonazid: Expertise im Rahmen des Projekts „Anonyme Geburt und Babyklappen in Deutschland – Fallzahlen, Angebote, Kontexte“.* Deutsches Jugendinstitut.
- Höynck, T., Behnsen M. & Zähringer, U. (2015). *Tötungsdelikte an Kindern unter 6 Jahren. Eine kriminologische Untersuchung anhand von Strafverfahrensakten (1997 – 2006).* Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-07587-3>
- Kahana, T., Penner, M., Nachman, R. & Hiss, J. (2005). Multidisciplinary forensic approach - investigation of a neonaticide and alleged concomitant rape. *Journal of Clinical Forensic Medicine*, 12(3), 143–148. <https://doi.org/10.1016/j.jcfm.2004.11.002>
- Kauppi, A., Kumpulainen, K., Karkola, K., Vanamo, T. & Merikanto, J. (2010). Maternal and paternal filicides: A retrospective review of filicides in Finland. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 38(2), 229–238.
- Krohn, J., Anders, S., Püschel, K. & Schröder, A. S. (2011). Tötung von Neugeborenen - Neonaticide in Hamburg von 1998 bis 2008. *Archiv für Kriminologie*, 227(5-6), 174–180.
- Madea, B. & Dettmeyer, R. (2007). *Basiswissen Rechtsmedizin.* Springer.
- Marks, M. N. & Kumar, R. (1993). Infanticide in England and Wales. *Medicine Science and the Law*, 33(4), 329–339. <https://doi.org/10.1177/002580249303300411>
- Mendlowicz, M. V., Jean-Louis G., Gekker, M. & Rapaport, M. H. (1999). Neonaticide in the city of Rio de Janeiro: Forensic and psycholegal perspectives. *Journal of Forensic Sciences*, 44(4), 741–745. <https://doi.org/10.1520/JFS14547J>
- Marcikic, M., Dumencic, B., Matuzalem, E., Marjanovic, K. & Ugljarevic, M. (2003). Neonaticide and infanticide in the east Croatia Osijek county. *Forensic Science International*, 136, 254–254.
- Marleau, J. D., Dubé, M. & Leveillé, S. (2004). Neonaticidal mothers: Are more boys killed? *Medicine Science and the Law*, 44(4), 311–316. <https://doi.org/10.1258/rsmmsl.44.4.311>
- Moll, E. C. (2002). In defense of TJ's mother: Neonaticide and the implications for counselors. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 41, 150–158. <https://doi.org/10.1002/j.2164-490X.2002.tb00138.x>
- Putkonen, H., Collander, J., Weizmann-Henelius, G. & Eronen, M. (2007). Legal outcomes of all suspected neonaticides in Finland 1980-2000. *International Journal of Law and Psychiatry*, 30(3), 248–254. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2007.03.008>

- Putkonen, H., Weizmann-Henelius, G., Collander, J., Santtila, P. & Eronen, M. (2007). Neonaticides may be more preventable and heterogeneous than previously thought - neonaticides in Finland 1980-2000. *Archives of Womens Mental Health*, 10(1), 15–23. <https://doi.org/10.1007/s00737-006-0161-9>
- Püschel, K., Hasselblatt, G., Labes, H. (1988). Kindesmörderinnen: Meist geistig unreif: Eine Analyse unter kriminologischen Aspekten. *Kriminalistik*, 42(10), 525–528.
- Resnick, P. J. (1970). Murder of newborn – a psychiatric review of neonaticide. *American Journal of Psychiatry*, 126(10), 1414–1420. <https://doi.org/10.1176/ajp.126.10.1414>
- Saimen, N. (2006). Medea und Gretchen - Mütter, die töten. In Saimen, N. (Ed.), *Gesellschaft mit beschränkter Haftung. Maßregelvollzug als soziale Verpflichtung* (pp. 277–290). Psychiatrie-Verlag.
- Schöne, M., Peter, E. & Bogerts, B. (2011). Neonatizid - eine Analyse der psychischen, sozialen und biographischen Charakteristika der Täterinnen. *Kriminalistik*, 10, 640.
- Shelton, J. L. E., Muirhead, Y. & Canning, K. E. (2010). Ambivalence toward mothers who kill: An examination of 45 U.S. cases of maternal neonaticide. *Behavioral Sciences & the Law*, 28(6), 812–831. <https://doi.org/10.1002/bsl.937>
- Shelton, J. L., Corey, T., Donaldson, W. H. & Dennison, E. H. (2011). Neonaticide: A comprehensive review of investigative and pathologic aspects of 55 cases. *Journal of Family Violence*, 26(4), 263–276. <https://doi.org/10.1007/s10896-011-9362-8>
- Simiot, J. (2007). *Neonatizid - Neugeborenentötung: Sind es stets die jungen Mütter mit geringer Bildung?* Eine Betrachtung mit Ableitungen für die polizeiliche Ermittlungstätigkeit. Unveröffentlichte Diplomarbeit, Fachhochschule für öffentliche Verwaltung und Rechtspflege MecklenburgVorpommern
- Thomsen, H., Bauermeister, M. & Wille, R. (1992). Zur Kindstötung unter der Geburt - eine Verbundstudie über die Jahre 1980-1989. *Rechtsmedizin*, 2, 135–142.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Cseres J. (2021). Újszülöttgyilkosságok Németországban. Egy nagyszabású tanulmány ismertetése. *Belügyi Szemle*, 70(SI3), 71–98. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.5>

A rendőri pálya vonzóvá tételének lehetőségei

Options to Attract the Police Career

Farkas Johanna

Dr. PhD, egyetemi docens
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
farkas.johanna@uni-nke.hu

Malkócs Tamás

főosztályvezető
K&H Bank
tamas.malkocs@kh.hu

Absztrakt

Cél: A rendőrségre stabil célok, értékrendek és szabályrendszer jellemző. Sajátos szervezeti kultúrával rendelkezik, melyhez egyre nagyobb kihívás megtalálni azt a populációt, aki szocializálódni tud a speciális milióbe, és rendőri identitást szeretne kialakítani. A rendőrségi utánpótlás két fontos szegmensét tekintjük át tanulmányunkban. A toborzás, a beválás és a személyi állomány megtartását befolyásoló generációs és motivációs aspektusokat. A nemzetközi szakirodalom alapján ismertetjük a generációs különbségek hatásait, illetve a motivációs háttérre vonatkozó pilot kutatás eredményeit mutatjuk be. Célunk volt, hogy feltárjuk a rendőri állomány szervezet iránti elköteleződését, valamint a háttérben meghúzódó mögöttes tartalmakat.

Módszertan: Az összeállított kérdőívünket legalább 1–2 éve rendészeti diplomát szerzett rendőrtisztek (n=101 fő) töltötték ki. A kérdések a rendőrség megtartó erejére, valamint a külső és belső motivációs faktorokra vonatkoztak.

Megállapítások: Az eredmények szerint a pályán maradás legfőbb oka elsődlegesen az anyagi kényszer, valamint a hivatástudat. A munkamotivációs faktorok közül kiemelkedő a kihívás és sikerélmény, valamint a pozitív erkölcsi státusz megélése. Hosszú távon az anyagi vonatkozások, a nyugdíjkorhatár csökkenése, valamint az előrelépési lehetőségek kiemelt motivációs faktorok.

Érték: Ugyan az empirikus eredmények nem alkalmasak messzemenő következtetések levonására, viszont lehetőséget adnak a kérdéskör mélyebb átgondolására.

Kulcsszavak: Z generáció, toborzás, rendőrség, motiváció

Abstract

Aim: The police have stable goals, values and rules. It has a specific organisational culture, for which it is increasingly challenging to find a population that can socialise in this specific milieu and develop a police identity. Two important segments of police training are considered in our study. Generational and motivational aspects affecting recruitment, on-boarding and staff retention. Drawing on the international literature, we describe the effects of generational differences and present the results of pilot research on motivational background. Our aim was to explore the commitment of police personnel to the organisation and the underlying meaning behind it.

Methodology: Our questionnaire was completed by police officers (n=101) who have at least 1-2 years of law enforcement experience. Questions were asked on the retention strength of the police and on external and internal motivational factors.

Findings: The results show that the main reasons for staying in the profession are financial constraints and a sense of vocation. Among the work motivation factors, the sense of challenge and achievement, and the experience of positive moral status stand out. In the long term, the financial aspect, the reduction of the retirement age and the opportunities for promotion are key motivational factors.

Value: Although the empirical results do not allow us to draw far-reaching conclusions, they do provide an opportunity for deeper reflection.

Keywords: Generation Z, recruitment, police, motivation

*A toborzás és megtartás sokszor
inkább művészet, mint tudomány!*
(RAND, 2010)

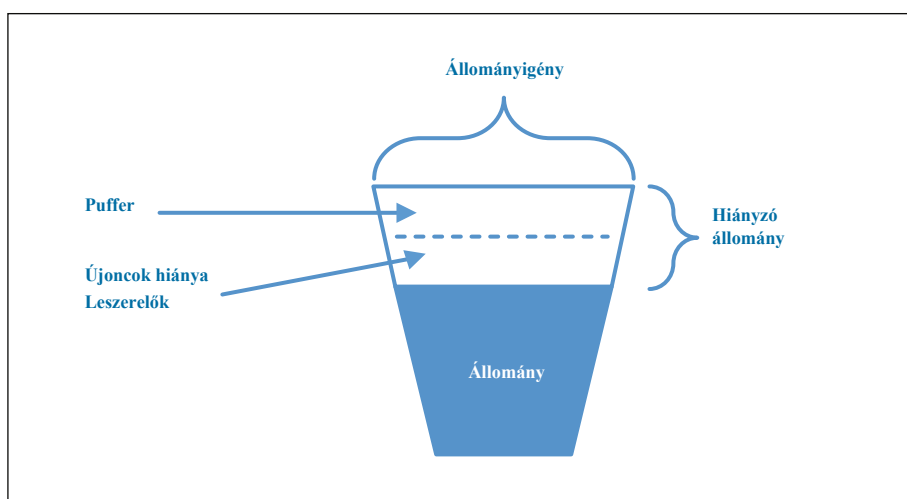
Bevezetés

Számos kutatás foglalkozott a múltban és a jelenben is a különböző generációkat jellemző személyiségkarakterisztikái, az értékek és az etika mentén jelentkező kérdésekkel (Campbell et al., 2015). A munkaattitűdre vonatkozó reprezentatív hazai kutatási adatokkal egyelőre nem tudunk szolgálni, ezért nemzetközi kutatásokra hagyatkozunk. Az elmúlt közel száz év alatt nemzetközi szinten megvalósuló generációs vizsgálatok egyik sarkalatos eredménye, hogy jóllehet lényeges eltérések nem tapasztalhatók az egyes generációk között, mégis nagy jelentősége van azon apró eltéréseknek is, amelyek például a munkához való

hozzállás kapcsán jelentkeznek. Ezeket az el nem hanyagolható különbségeket vesszük górcső alá és vizsgáljuk meg a rendőrség állományának megtartása, megújítása és a közelgő generációváltás tekintetében (Farkas & Sallai, 2021).

A munkaerőpiacon aktuálisan megjelenő legfiatalabb korosztály, a Z generáció (iGeneration) munkához fűződő viszonya eltérést mutat az aktívan dolgozó X és Y generáció munkavállalási szokásaihoz képest. Alapvetésünk, hogy a rendőrség stabil céljaihoz, értékrendjéhez és szabályrendszeréhez mérten kell megtalálni azt a populációt, amelyik most és a jövőben is szocializálódni tud a rendőrség speciális miliójébe, rendőri identitást szeretne és tud is kialakítani, amely önmagában a megtartás és az utánpótlás kulcsa. A rendőri létszámhiány nem magyar sajátosság, szerte a világon küzdenek a jelenséggel, amelyet a vödör metaforával szoktak szemléltetni (1. számú ábra) (Langhman, 2017).

1. számú ábra: A vödör metafora

Forrás: Wilson et al. (2010) alapján a szerzők saját szerkesztése.

Eszerint a vödör teljes tartalma maga az állományigény, amely a feltöltött állományra és a hiányzó állományra oszlik. A hiányzó állomány viszont az újjoncok hiányából, a leszerelőkéből, valamint az állományhoz kapcsolódó pufferből tevődik össze, amely leginkább a politikailag determinált akarat megvalósulása. (Politikai szándékok, döntések befolyásolják a rendőri állomány számát, illetve feltöltöttségét). Ennek megfelelően egy rövid- és egy hosszútávú cél is megfogalmazódik, hiszen önmagában a rendőri pályára kerülés még nem nevezhető a szervezet szempontjából sikernek, a pályán meg is kell tartani a sokszor

kemény veríték árán képzett szakembereket. Ez utóbbi azért is kiemelt jelentőségű, mert a gazdasági racionalitást előtérbe helyezve – és az általános szakmai vélekedést elfogadva – egy új kolléga felvételének költsége az éves fizetésének 1–2-szerese. Ebbe beletartozik a távozó – már demotivált – kolléga 3–6 hónapos improduktív időszakának költsége, a kiválasztás-felvétel adminisztratív folyamatainak költsége, és az új munkaerő 1–6 hónapos betanulási időszaka, amely alatt a produktivitás ugyan folyamatosan növekszik, de nem éri el a gyakorlott munkatárs szintjét. Hazai relációban kiemeljük Beregnyei véleményét, aki szerint „[...] *a tiszthelyettesi állomány utánpótlása az, amely számszerűsíthetően nagyobb gondot jelent – hiszen a leszerelők létszáma meghaladja a jelentkezők létszámát, s azt még nem is vettük számításba, hogy a szervezettől több éves, néha évtizedes szakmai tapasztalattal távozók tudása és gyakorlata nem pótolható pusztán a létszám meglétével.*” (Beregnyei, 2019).

Generációs különbségek feltárása

A korábbi évekhez viszonyítva a rendőri hivatást választók alacsonyabb száma, de a leszerelők magasabb száma sem indokolja, hogy kizárólag egy nemzedék munkaattitűdjében keressük az okokat. Az állomány létszámának csökkenése komplex jelenség, a globalizáció következményei is befolyásolják (pl. emberi jogok és szabadságvágy erősödése). Az egyes generációkba tartozó rendőrök differenciálását fontosnak tartjuk, mert eltérő hiedelemrendszerrel (gondolkodási attitűddel), érzelmvilággal és viselkedési repertoárral rendelkeznek. Emiatt különbözik a rendőrség szervezeti kultúrájához való hozzáállásuk; a rendőri munkával kapcsolatos vágyuk, elvárásuk; nem utolsó sorban, másként, más módszerekkel lehet őket motiválni (McCafferty, 2003).

A négy generáció

Jelenleg négy generáció érintett a rendőrség aktív állományában, akiket nagy vonalakban a következő jellemzők mentén mutatunk be a munkaattitűd és a szervezethez való viszonyulás szempontjából.

- 1.) Baby boomers (1943–1965 között születettek). Nagyon magas értékekkel bíró nemzedék. Nagy részüknek volt katonai tapasztalata, ezért a rendvédelmi feladatellátás nem áll messze tőlük (Lindquist, 2008), jellemző rájuk a szervezethez/vezetőhöz/értékrendhez való hűség és lojalitás. Legtöbbje már nyugdíjas, de vannak, akik jelenleg is aktív állományban vannak,

főként vezetők (McCafferty, 2003). A többi generációhoz viszonyítva számukra a legmeghatározóbb a munka. A munka és a magánélet között a választóvonal könnyedén átjárható, ezért nehezen választják el a munkát a magánélettől, sokszor az a család rovására prioritást élvez (Gursoy et al., 2013). Amennyiben rendőri vezető pozíciót látnak el, komoly értékteremtő-értékátadó funkcióval bírnak.

- 2.) X generáció (1965–1980 között születettek). Legnagyobbrészt ez a generáció képviselteti magát a rendőrség kötelékében. Az USA-ban például a fiatalabb nemzedék hiánya miatt ebből a generációból próbálják feltölteni az állományt, mivel a klasszikus (családi és rendőrségi-szervezeti) értékek mentén szocializálódtak és identifikálódtak. Stabil értékrendet képviselnek, azonban az anyagi vonatkozású problémák felülírhatják – nem az elhivatottságukat –, hanem a rendőrségnél maradásukat. Őket elveszíteni a legfájdalmasabb, mert komoly szakmai tapasztalattal rendelkeznek, és példát mutatnak a fiataloknak.
- 3.) Y generáció (Millennials; 1981–1994). A még fiatalabb nemzedék tagjai dinamikusabbak a korábbi generációkhoz képest, ezért terhelhetők. Azonban ez a dinamizmus azt a veszélyt is magában rejt, hogy mobilabbak, azaz a rendőrséghez való kevésbé rögzült kötődés miatt hamarabb elhagyhatják a szervezetet. Általában véve kooperatívak, önálló gondolkodásúak és a technológiai fejlődés iránt fogékonyak. Nagy igényük van a komfortos, nyugodt munkakörnyezetre, amit a rendőrség a feladatellátás jellegénél fogva nem minden esetben tud nyújtani, sok esetben ez is okozhat pályaelhagyást. A fizetés, mint szempont pedig azért kiemelt fontosságú számukra, mert életük azon szakaszában vannak, amikor a családjuk anyagi biztonságát szükséges megteremteniük.
- 4.) Z generáció (1995 után születettek). Tagjai nem éltek internet nélküli világban, ezért ők a digitális vagy Zipper (magyarul: kapcsolgató) generáció. A Z generáció előtérbe helyezi az önmegvalósítást, emiatt nem szeretik, ha megmondják nekik, hogy mit csináljanak. A munkahelyükhöz kevésbé kötődnek, sokkal inkább saját érdekeik mentén szervezik életüket. Esetükben a klasszikus büntető-elismerő motiválási módok nem hatékonyak, belső motiváció révén a leghatékonyabbak. Számukra a siker és az azzal kapcsolatos azonnali visszacsatolás fontos. Rövid idő alatt akarnak szemmel látható sikereket elérni, kevésbé gondolkodnak hosszú távon, emiatt jelentősen kelle a pedagógiai/nevelési kultúrájukhoz alkalmazkodni az idősebb nemzedéknek.

Generációs különbségek vizsgálata

Ahhoz, hogy a rendőri pályával kapcsolatosan megszólítsuk az 1996 után született fiatalokat, illetve hogy az idősebbeket megtartsuk, meg kell értenünk az érzelmi világukat, a gondolkodásukat és az ezekre épülő viselkedésüket. Ennek érdekében felhasználtuk a Millennial Branding¹ és a Randstad US² reprezentatív kutatássorozatát. Schawbel online kutatását³, amely a Z generáció munkával kapcsolatos elvárásaira, valamint az Y generáció aktuális munkatapasztalatainak az összehasonlítására fókuszál (Schawbel, 2014:a), továbbá Duron (2018) kutatási tapasztalatait. Gursoy és munkatársai (2013) által végzett kutatás eredményeit alapul véve, öt fő területre, a tulajdonképpeni „kompetenciákra” fókuszálva mutatjuk be a generációk jellegzetességeit, kiemelt hangsúlyt helyezve a Z generáció jellegzetességeire:

- Munkaattitűd és a szervezethez való viszonyulás;
- Munkavégzés jellege, helye;
- Készségek (figyelemkoncentráció, kommunikációs, technológiai);
- Erőfeszítés, motiváció, fejlődési igény;
- Fizetési igények.

Munkaattitűd és a szervezethez való viszonyulás

Az X generáció nagy előnye, hogy fegyelmezettek és türelmesek a munkahelyi viszonylatokban, megvan bennük a megfelelő lojalitás a szervezethez, amiben szocializálódtak, ezért példaképpül szolgálhatnak a fiatalabb nemzedék számára. Komolyan veszik a munkájukat, keményen dolgoznak, de képesek akár kívülállóként is szemlélni saját helyzetüket. Feladatvégzésükben pontosak, kiszámíthatók, a monotóniatűrésük kiváló, és fontos számukra a szervezethez való érzelmi viszony. Az informatikai eszközöket készség szinten használják. Egyéb készségeiket több területen is kamatoztatni tudják, ezért szélesebb körben van rálátásuk a munkafolyamatokra, ami a munkavégzés gördülékenységét eredményezi. Igénylik a rugalmas munkaidőbeosztást, de nem olyan fontos szempont számukra, mint a fiatalabb nemzedékeknek.

1 Bostonban székelő, generációk közötti kutatásokra specializálódott tanácsadó vállalat.

2 Világszerte – Magyarországon is jelen lévő munkaerőpiaci cég – az USA-ban a harmadik legnagyobb HR szolgáltató és személyzeti vállalat.

3 Összesen 2021 főt kérdezett meg online kérdőívben keresztül, a populáció 10 országból került ki arányosan: Egyesült Államok, Brazília, Kanada, Kína, Németország, India, Dél-Afrika, Svédország, Törökország, Egyesült Királyság. Sajnálatos módon közép-kelet európai ország nincs reprezentálva, ezért messzemenő következtetések levonására nem tartjuk alkalmasnak, csupán támpontok megfogalmazásához.

Az Y generáció tagjainak is jelentős munkatapasztalata van, szeretik a kihívásokat, a versenyhelyzetet, és előszeretettel vállalnak olyan feladatokat, amelyekben megmutathatják magukat, hogy a ranglétrán előre jussanak. Komfortosan igazodnak el az IT eszközök világában, jellemzőbb rájuk a több területen való tájékozottság, és nagyobb igényük van a rugalmas munkaidőre. A korábbi generációkhoz képest fellazultabb a munkafegyelmük, szeretnek kritikai hangvétel mellett kérdéseket megfogalmazni és sokszor fontos számukra a munka értelmessége.

A Z generáció tagjai leginkább a munkafegyelem terén mutatnak eltérést a korábbi generációkhoz képest. A dinamizmus, a rugalmasság és az optimizmus nagyfokú náluk, ezáltal kreatívabbak. Mivel a személyes kapcsolatoknak nagyobb szerepe van, ezért a csapatmunkában végzett feladat előnyükre válik. A Z generáció magáról azt gondolja, hogy 37% híján van a fókuszált figyelem készségének, 32% gondolja, hogy saját érdekeik vezérlik őket. Schawbel (2014b) 2978 fővel (álláskeresővel és HR szakemberrel) készített online kutatásának eredményei szerint, az úgynevezett kulturális illeszkedés (cultural fit) faktor volt az álláskereső szempontjából a legfontosabb. A munkaadó részéről a három legfontosabb kívánalom:

- a pozitív attitűd (84%);
- a kommunikációs készségek (83%);
- a csapatmunka (74%).

A szervezetek egyre inkább a személyiséget, az álláskereső pedig a személyiségükhöz értékrendben illeszkedő szervezetet keresik. Ennek fényében még fontosabbá válik az adott munkakör és személy illeszkedése, valamint a beválása.

A munkavégzés jellege, helye

Az X generáció legszívesebben a megszokott munkakörnyezetben szeret dolgozni, szereti a kiszámítható, biztos feladatokat. Fontos számára a kollegialitás, a csapatban történő munkavégzés, az együttműködés és az összetartozás.

Az Y generáció előnyben részesíti a távmunkát, online munkavégzést, amelynek az az oka, hogy nem erős náluk a szervezeti szocializáció, ami maga után vonja a személyes kapcsolatok jelentőségének a csökkenését. Így kellőképpen távolról is tudják szemlélni a rendőrséget.

A Z generáció tagjai jobban igénylik a személyes kapcsolatokat és a rugalmas munkarendet, ami a rendőrség szempontjából nagy kihívás lehet, bár például a készenléti szolgálat ellátása szempontjából pozitívum a rugalmasságuk.

Készségek

Az X generációs rendőr legjobban a saját tapasztalatain keresztül tanul, és szeret azonnali és személyes visszacsatolást kapni (Charrier, 2000). Figyelemkoncentrációja kiváló és megfelelő kommunikációs készségekkel is rendelkezik.

Az Y generáció tagjai, ahogy Duron (2018) kimutatta, hatékonyabban alkalmazzák az IT eszközöket idősebb társaikkal szemben, jobban tudnak több dologra egy időben fókuszálni és a kommunikációs készségük is jó.

A Z generáció legfőbb jellegzetessége abból ered, hogy az internet világa vette körül születése óta. Mégis számukra a személyes kapcsolattartás nagyon fontos, bár ez nem feltétlen minden esetben interperszonális közegben realizálódik. Emiatt a munkahelyválasztásukban döntő szerepet játszhatnak a személyes emberi kapcsolatok, ami a rendőrség szempontjából egy kiaknázható lehetőség. Mivel készség szintjén alkalmazzák az informatikai szolgáltatásokat, ezért feltételezhető, hogy újabb informatikai módszerek bevezetésekor az ismereteikre, tudásukra és érdeklődésükre alapozva könnyebben betaníthatók. Figyelmüket képesek több feladat mentén megosztani, ami nem jelenti azt, hogy ne tudnának elmélyülten összpontosítani, csupán kevesebb ideig tart a fókuszálásuk. A magas szintű problémamegoldás képessége mindig is elsődleges szerepet kap a rendőri feladatellátásban. Az önálló gondolkodás és az őszinte, konstruktív kritika megfogalmazása nagyarányú, az ugyanilyen visszajelzés elvárás. A rendőrség számára ez külön kihívást fog jelenteni. Mivel személyiségközpontúak, ezért a vezető részéről való törődés központi eleme lehet a megtartásnak. Ha érzik, hogy fontosak, ha számít a véleményük, akkor hatást gyakorolhatnak környezetükre, ami alapvető igényük. Egyik legnagyobb veszély abban rejlik, hogy gyorsan váltanak, mert individualisták, versengő szemléletűek és kevésbé mélyülnek el egy munkafolyamatban, ami maga után vonja a fluktuáció veszélyét. Mivel döntőbb fontosságú számukra a munkakörnyezet szubjektív/érzelmi jellege, illetve az interperszonális kapcsolatok is kiemeltebbek, ezért a közös élményre alapulva lehetne bővíteni az állományt. A rugalmas munkavégzésre való nyitottság kétélű fegyver. Egyrészt a rendészeti feladatellátáshoz való rugalmas viszonyt jelenti, másrészt viszont a másodállásokra való nyitottságot is magában rejt. ⁴

4 A Független Rendőri Szakszervezet honlapján olvasható, hogy a rendőrség állományából összesen 3592 embernek volt egyéb munkavégzésre engedélye 2018-ban. Mivel a hivatalos állomány létszám 39 207 fő volt, így az állomány kevesebb, mint 10%-a vállalt hivatalosan másodállást.

Erőfeszítés, motiváció, fejlődési igény

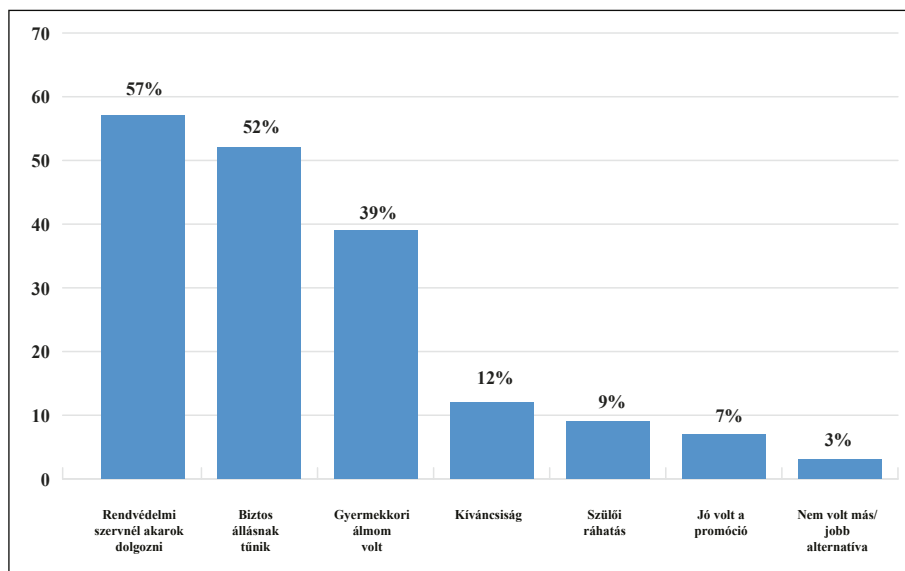
Leginkább az X generációra jellemző, hogy komoly erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy a munka terén eredményt érjen el. Az egyéniség kibontakozása viszont a Z generáció számára a legfontosabb, nagyrésztük (60%) valamilyen hatást szeretne gyakorolni a világra (Schawbel, 2014c). Inkább olyan munkát szeretnének vállalni, ami lehetőséget ad a személyes fejlődésükre, és mindezt annak fényében, hogy valamivel több mint fele (54%-a) gondolja úgy, hogy multifunkcionális. A Z generáció 17%-a szeretne saját vállalkozást indítani, szemben az Y generációval, ahol csupán 11% gondolja úgy, hogy a saját lábára áll (Schawbel, 2014a). A Z generáció tipikusan (72%) a saját maga főnöke szeretne lenni. Ez a fajta attitűd úgy is megjelenhet, hogy a Z generációs munkavállalók a korábban megalkotott vívmányokat nem feltétlenül a megfelelő tisztelettel kezelik. Ez befolyásolhatja a kockázatvállalási hajlamot, illetve a munkahelyen megjelenő, munkavállalók közötti rivalizációt is. Az egyénközpontúság maga után vonja a versengő attitűdöt is, amely értékrend adott esetben szembemehet a szervezeti célokkal, értékekkel. A Z generációba tartozóknak nagyon erős a vágya, hogy az ötleteiket, javaslataikat elmondhassák (61%), szemben az Y generációval (56%), bár nekik viszont az önálló munkavégzés vágya erőteljesebb (58%), szemben a Z generációval (46%). Szintén hasonló eredményt hozott Schawbel (2014b) másik kutatása is, abban 65% nyilatkozott arról, hogy saját vállalkozást szeretne, amely attitűd csökkenő tendenciát mutat a generációk öregedésével.

Az Y generáció inkább vágyik további képzettség megszerzésére (71%) a Z generációhoz képest, akinek csupán 64%-a. A Z generáció tagjai számára olyannyira természetesek az okoseszközök és internetes tartalmak használata, hogy szinte nem-tudatosan képzik magukat. Mindez nagy lehetőséget rejt, hiszen képesek kell legyenek minél rövidebb idő alatt átképezni magukat az

éppen aktuális trendeknek megfelelően. Alapvetően önmagukat szeretnék képezni saját maguk érdekében, nem a szervezetet erősíteni új tudásukkal. A Z generációt elsősorban a fejlődési lehetőségek (34%) érdeklik, ezt követi a pénz (27%), majd a munka hasznossága, jelentősége (23%). Mivel a Z generáció 42%-a érzi úgy, hogy a szociális média hatást gyakorol a mentális

jóllétére, és 39% gondolja úgy, hogy az önértékelésére is, ezért az e téren való motiválás szintén hatékony eszköz lehet. Az Y generációba tartozókat elsősorban a pénz motiválja (38%), ezt követi a fejlődési lehetőség (30%), majd a munka értelmessége (15%). Mindkét csoport számára legkevésbé a jó főnök (7%), illetve a szervezet fejlődőképessége (6%) a meghatározó (Schawbel, 2014a).

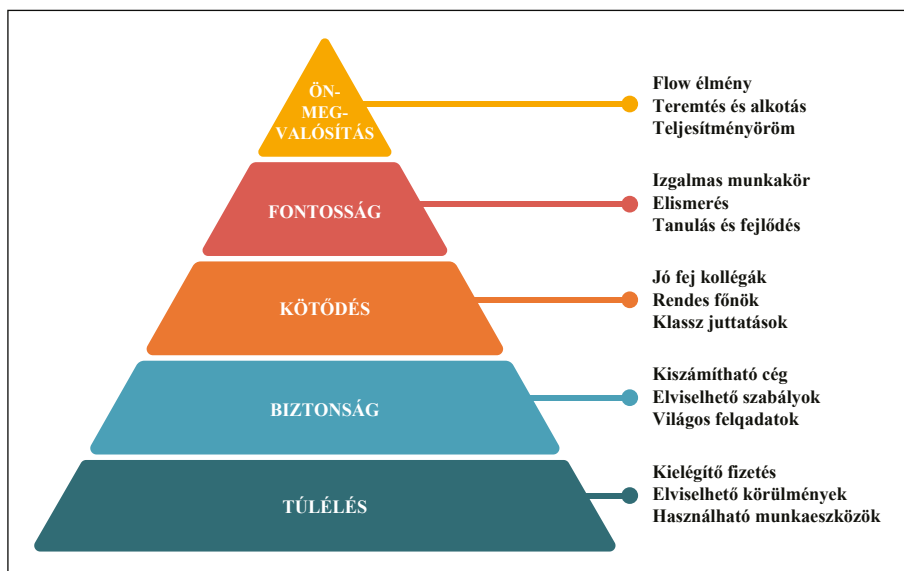
2. számú ábra: Az NKE RTK-ra jelentkezés motivációi

Forrás: Erdős (2019).

A hazai viszonylatokba való betekintéshez járul hozzá Erdős (2019) kutatása, amely a Nemzeti Közszerületi Egyetem Rendészettudományi Kar (továbbiakban: NKE RTK) tisztjelölti állományának tagjai körében valósult meg. Kérdésére, mi szerint „Miért jelentkezett a Rendészettudományi Karra?” a válaszok az 2. számú ábra szerint alakultak. Ezek tükrében elgondolkodtató, hogyan értelmezhető a motiváció, főként azért, mert 17,9% válaszolta azt, hogy mostani tudásával másképp döntene. Tehát a válaszadók körében 10 megkérdezettből nagyjából 2 fő nem motivált a rendőri pályára, és ezzel a mentalitással végzi a tanulmányait. Az állománymegtartás és -utánpótlás szempontjából az lenne igazán kedvező, ha nem a „túlélés”, hanem legalább a „kötődés” szintjére lehetne felhozni a tisztjelölteket (3. számú ábra).

3. számú ábra: Munkahelyi Maslow piramis

Forrás: Szekrényi (2019).

Véleményünk és a témában folytatott kutatásaink szerint a Z generáció esetében a fontosság és önmegvalósítás kategóriák még kiemeltebb szerepet fognak kapni. Ezért is kell nagyobb figyelmet fordítani a jövőben nemcsak a toborzásukra, hanem a megtartásukra is.

Fizetési igények

Az X generációnak múltja van, emiatt a fiatalabb generációkhoz képest magasabb fizetést vár el. Mivel a családi háttérben a gyerekek felnevelése, taníttatása komoly költségként jelentkezhet, az anyagi biztonság egy fontos szempont. Az Y generáció tagjai nem rendelkeznek ennyi tapasztalattal, de helyén kezelik magukat a fizetési igények terén. Amennyiben ambíciózusabb személyről beszélünk, úgy nagyobb fizetési igényt jelölhet meg, annyit, mint a nagyobb munkatapasztalattal rendelkezők.

1. számú táblázat: A generációk alapjellemzői

Területek, jellegzetességek	Babyboomers	X generáció	Y generáció	Z generáció
Munkaattitűd és szervezethez való viszonyulás	hűség, lojalitás munka = hivatás sokszor prioritást élvez	hűség, lojalitás munka = hivatás	dinamikusak kooperatívak önálló gondolkodás	dinamizmus rugalmasság kreativitás csapatmunka alacsony fokú elkötelezettség
Munkavégzés jellege, helye	feladat = parancs, értettem feltétel nélkül elfogadják az adott feltételeket	feladatok elvégzése, de megkérdőjelezése egyéni igényeiket háttérbe szorítják	terhelhetőek komfortos, nyugodt, kiszámítható munkakörnyezeti igény	rugalmas munkarend személyes kapcsolatok
Készségek	nehezen sajátítják el a technológiai újításokat	elsajátítják a technológiai újításokat	fogékonyak a technológiai újítások iránt	rendkívül fogékonyak a technológiai újítások iránt alacsony figyelmi fókusz
Alkalmazkodás	maximális	normakövető	normákat megkérdőjelező	konvencióktól eltérő
Erőfeszítés, motiváció, fejlődési igény	késleltetés szervezet igényei külső motiváció	késleltetés szervezet igényei külső motiváció	szervezet és saját igények külső és belső motiváció	azonnali eredmény, visszacsatolás kockázatvállaló önmegvalósítás fejlődési igény belső motiváció
Fizetési igények	reális	reális	reális	magas

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Leginkább a Z generációnak van igénye magasabb fizetésért dolgozni, ami jelentős faktora lehet a rendőri pályára való csábításnak. Elgondolkodtató, hogy a Z generációba tartozó tipikus fiatal mennyire illeszkedik egy hierarchikus rendszerbe? Mivel esetükben felértékelődnek a személyes kapcsolatok, ezért a rendőrség csapatban végzett tevékenységei vonzóak lehetnek a fiatalok számára. A rendőrség egyik legfőbb tartópillére maga a humán erő, amelynek az erős kohézióját, a valahova tartozás élményét jelentősen meghatározza.

A rendőri szakma vonzósága leginkább a következő tényezők mentén fogalmazódhat meg:

- a közösségben végzett munka;
- a szociális kapcsolatokban történő egymásra utaltság: számítanak az emberre, az ember is számíthat másokra;
- a társadalom szempontjából hasznos munkavégzés;
- a változatos tevékenység végzése.

A könnyebb áttekinthetőség érdekében a Z generáció és a rendőrség viszonyát SWOT-analízis keretei között foglaljuk össze, felhasználva és kiegészítve Tegyei (2018) táblázatát (2. számú táblázat).

2. számú táblázat: A Z generáció és a rendőrség

	<i>Pozitívum</i>	<i>Fejlesztendő területek</i>
<i>Belső tényezők</i>	Erősségek (S)	Gyengeségek (W)
	Rendőrség: <ul style="list-style-type: none"> • Munka érdekessége, izgalma • Csapatszellem • Stabilitás • Egyértelmű társadalmi cél és hasznosság Egyén: <ul style="list-style-type: none"> • Dinamizmus • Rugalmasság 	Rendőrség: <ul style="list-style-type: none"> • Szervezet infrastrukturális jellemzői • Ergonómia és komfort • Egyensúly munka és magánélet között Egyén: <ul style="list-style-type: none"> • Konstruktív kritizálás • Figyelmi fókuszképességek
<i>Külső tényezők</i>	Lehetőségek (O)	Fenyegetettségek (T)
	Rendőrség: <ul style="list-style-type: none"> • Marketingstratégia (toborzás) • Média-megjelenés • Mentori rendszer megléte (személyes kapcsolatok erősítése) • Gyakorlat-orientált oktatás • Külföldi munkakapcsolatok megléte és lehetősége a szervezet keretein belül • Teljesítmény Értékelő Rendszeren keresztüli egyéni értékelés és ezen keresztül motiválás 	Rendőrség: <ul style="list-style-type: none"> • Fizetés • Bürokrácia • Kiszámíthatatlan terhelés • Szolgáltatás-szervezés • Munkarend • Alacsonyabb létszám • Verseny a munkaerőért • Utánpótlás problémái • Példaképek/mentorok hiánya

Forrás: Tegyei (2018) alapján a szerzők saját szerkesztése.

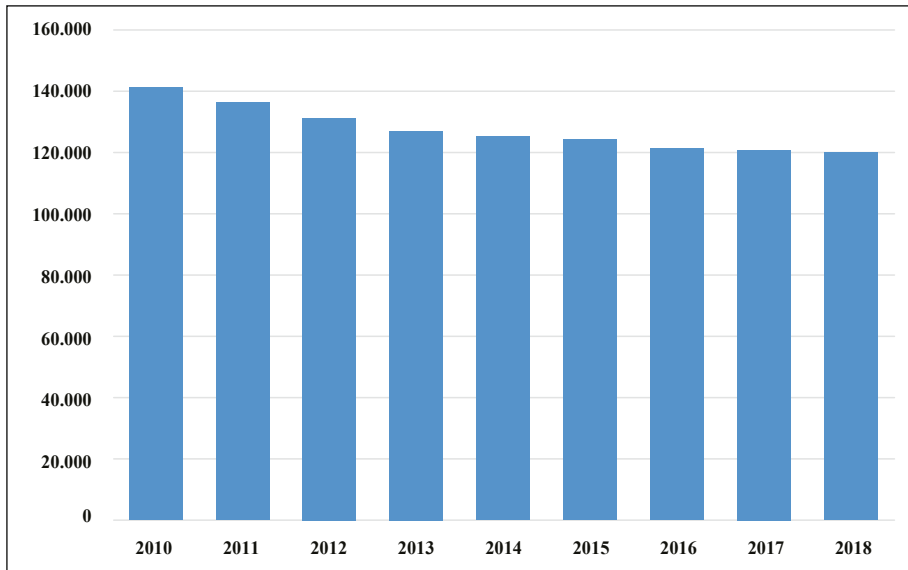
A létszámhiány okai

Más országok is küzdenek létszámhiánnyal. A BBC egyik jelentős cikkében szintén ismertette a Belügyminisztérium által kimutatott angliai és wales-i rendőrök létszámadatait⁵, mely egyértelmű csökkenést mutat. WOSKA (2006) a kaliforniai Golden Gate Egyetem professzora sem köntörfalaz, egész konkrétan a közszolgálati szektor kríziséről ír. 2006-os létszámadatakra vonatkozó statisztika fényében mutatja be, hogy megközelítően 80%-os volt a hivatásos létszám feltöltöttsége, azaz 20%-os hiánnyal számolt a közszférában. Ez nagy horderejű probléma az USA-ban, olyannyira, hogy az ún. COPS Hiring Programra a Kongresszus 1 milliárd dollárt különített el az igazságszolgáltatás pozíciójának segítése céljából. Továbbá elfogadott egy 8.3 milliárd dollárról

5 A brit Belügyminisztérium a honlapján minden év március 31-ei dátumhoz igazítva nyilvánossá teszi a létszámadatokat excel táblázatban, melyben a leszerelés oka is megtalálható. Home Office (2019): *National Statistics: Police workforce open data tables.*

szóló csomagot is, ami több mint 39,000 hivatásos rendőr pozícióját biztosította (Wilson, 2010). Azonban úgy tűnik ezzel a horribilis összeggel 10 év alatt sem oldották meg a létszámhiányt, mert Langhman 2017-ben ugyan úgy a komoly méreteket öltő rendőrhiányról számol be (Langhman, 2017).

4. számú ábra: Angliai és walesi rendőrök létszámadatai (minden év március 31-ei állása szerint)

Forrás: U.K. Home Office hiv: SCHRAER (2019).

A populáció csökkenése mellett pszichológiai szempontból három fő területre csoportosíthatók a létszámhiány okai:

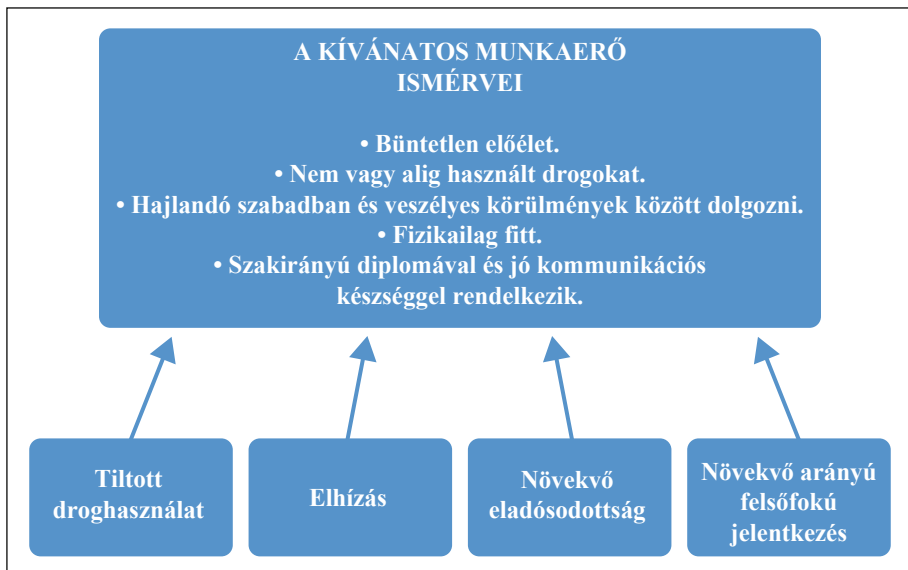
- Az alkalmasság kérdése.
- A társadalmi és anyagi megbecsülés.
- A munka jellege.

A rendőri pályát választó populáció csökkenése és a jelentkezők alkalmassága

A demográfiai mutatók (KSH, 2019a) szerint csökken hazánk lakossága, ezért kevesebb létszámból lehet verbuválni a jelentkezőket, illetve a piac versenyképesebb jövedelmeket kínál a közszolgálati szférán kívül. A demográfiai trendek

befolyásolják a hivatásos pályát választók számát, ugyanis a feddhetetlen előéletet és egészséges életvitelt az állampolgárok egyre kisebb száma tudja felmutatni (5. számú ábra).

5. számú ábra: A kívánatos munkaerő ismérvei és a jelentkezők számát befolyásoló tényezői

Forrás: Raymond et al. (2005) alapján a szerzők saját szerkesztése.

Megnőtt az illegális drogot használók száma, a túlsúlyosok száma, akik nem tudják teljesíteni a fizikai felvételi minimumkövetelményeket, sokak rendelkeznek nagymértékű tartozással, illetve egyre nagyobb arányú a felsőoktatásban résztvevők száma a korábbi évekhez képest. Az sem elhanyagolható szempont, hogy egyéb rendvédelmi szervek (pl. honvédség, Terrorelhárító Központ, Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Paksi Atomerőmű, titkosszolgálatok stb.) részéről is van igény a hivatásosokra (6. számú ábra), ami komoly versenyhelyzetet generál a rendszeren belül, hiszen bizonyos területek vonzóbb munkafeltételekkel, fizetéssel tudnak szolgálni.

6. számú ábra: A potenciálisan megfelelő jelölteket megkörményező egyéb szervek

Forrás: Raymond et al. (2005) alapján a szerzők saját szerkesztése.

Az USA-ban a rendőrség munkáját segítő ügynökség (RAND) egyik kutatása a jelentkezők körében végzett interjúk eredményei alapján kimutatta, hogy a megkérdezettek felét elrettentette a bonyolult alkalmasságvizsgálat (Raymond et al., 2005). Magyar viszonylatban Erdős (2019) végzett kutatást az NKE RTK hallgatói körében, hogy készülnek-e egyáltalán a pszichikai alkalmassági vizsgálatra. A 117 válaszadóból (akik alkalmasak lettek, mert tisztjelölti státuszban vannak) 12% válaszolt igennel, és a következő teszteket jelölték meg: Raven teszt, kompetencia alapú tesztek, IQ tesztek, Piemont teszt, interneten talált gyorsasági és figyelem tesztek, önismereti tesztek. Ezekről a válaszadók 44,4%-a úgy nyilatkozott, hogy könnyű volt hozzáférniük, ami további munkapszichológiai kérdéseket vet fel (KSH, 2019b).

Társadalmi és anyagi megbecsülés

Egyesült államokbeli rendőrségi szakértők szerint az USA-ban a rendőrségnek mindig is viszonylag könnyű dolga volt, mert vonzó munkakörnyezetet, előrelépési lehetőséget, biztos jövedelmet és nyugdíjat tudott biztosítani a jelentkezők számára. Ezzel szemben a létszámhiány okaként azt jelölik meg, hogy ezek a tényezők már letűnőben vannak (Langhman, 2017). Egy Kaliforniában

végzett kutatás szerint a megkérdezett rendőrök 93%-a nyilatkozott úgy, hogy a rendőri pályaválasztásuk legkritikusabb szempontja számukra a fizetés, illetve a nyugdíjbavonulási kilátások voltak (Castaneda, 2010). Európa országaiban is komoly hagyománya volt és van a rendőrök anyagi motiválásának, a hazai vonatkozásokban a rendvédelmi szervek mellett még a Független Rendőr Szakszervezet foglalkozik mélyrehatóbban a kérdéssel.

A munka jellege

Egyes médiumok a rendőrségi létszámhiány okaként a közrendőrök anyagi elismerésének hiányán túl az utcán végzett munka során tapasztalt félelmüket emelik ki. Nemzetközi viszonylatban is magas a hivatalos személy elleni erőszakos esetek száma. Az elhalálozás nyilvánvalóan egy szélsőséges helyzet, de a komoly sérülések és a poszttraumás stressz rémképe is elrettentő lehet a szolgálatban álló és az erre a feladatra készülő hivatásosok számára (Farkas, 2022).

Empirikus adatok

A vizsgált populáció a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar levelezős hallgatóiból tevődött össze, akik aktuálisan hallgatók, vagy 1–2 éve végeztek rendészeti igazgatási, valamint rendészeti vezető szakon. A kérdőívet kitöltő 101 fő közül 28% nő, az átlag életkor 33 év volt. Az állománykategóriára, beosztási szintre, szakterületre külön nem kérdeztünk rá, egységes populációnak tekintettük a hallgatói állományt. A minta alacsony száma nem tette lehetővé a végrehajtói állomány és vezetői állomány véleményének összevetését, harmadrészt a különböző szakterületek (rendészeti, bünygyi, stb.) különbségeinek kimutatását sem. Az összeállított kérdőívben hét kérdéskört különítettünk el, illetve lehetőséget adtunk a témával kapcsolatos gondolatok szabad kifejtésére. A motivátorokat random jelleggel soroltuk fel, illetve az állításokat 1-től (egyáltalán nem) 6-ig (teljes mértékben) terjedő skálán válaszolhatták meg. A kérdőívek kitöltése a kerdoivem.hu rendszeren keresztül valósult meg, garantálva az anonimitást. Hangsúlyozzuk, hogy az eredmények értékelése során mindvégig szem előtt tartottuk a kutatás nem-reprezentatív voltát, és az adatokat ennek megfelelően kezeltük. A hallgatók által megadott faktorokból szerkesztett eredményeket⁶ a következők mentén mutatjuk be, amelyek kisebb hányadát teszik ki a kutatás eredményeinek:

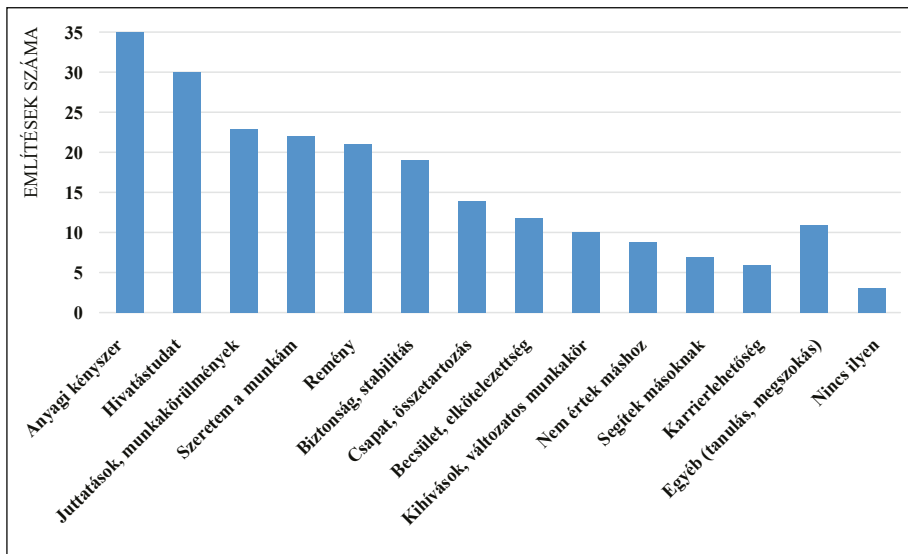
6 Az adattáblák a szerzőknél elérhetők.

- Megtartó motivátorok.
- Munkamotivációs faktorok.
- Hosszútávú motivációs faktorok.

Megtartó motivátorok

Arra a kérdésre, hogy *Mi az a három dolog, ami a rendőrségnél tart egyértelműen az anyagi kényszer (35 fő) csúcsosodott ki, amelyet a hivatástudat (30 fő) követett (7. számú ábra). Nagyjából hasonló fontosságú szempont a juttatások, munkakörülmények (23 fő), szeretem a munkám (22 fő), megjelenik továbbá valamilyen pozitív érzet/remény (21 fő) megfogalmazása is. A biztonság, stabilitás és kiszámíthatóság – amelyek amúgy a rendőri pálya úgynevezett klaszterikus értékei voltak, az 5. helyre szorult. Csupán a 7. és 8. helyen áll az összetartozás (14 fő), a becsület, elkötelezettség, hazaszeretet (12 fő) kérdésköre, amelyek markánsan rendőri értékeknek számítanak. Elgondolkodtató, hogy 9 fő azt is fontosnak tartotta, hogy ehhez a szakmához ért, ezért valamelyest kiszolgáltatott helyzetben van, és csupán csak 6 fő gondolta, hogy a karrier lehetősége benne van a szakmájában.*

7. számú ábra: Megtartó motivátorok és gyakoriságuk

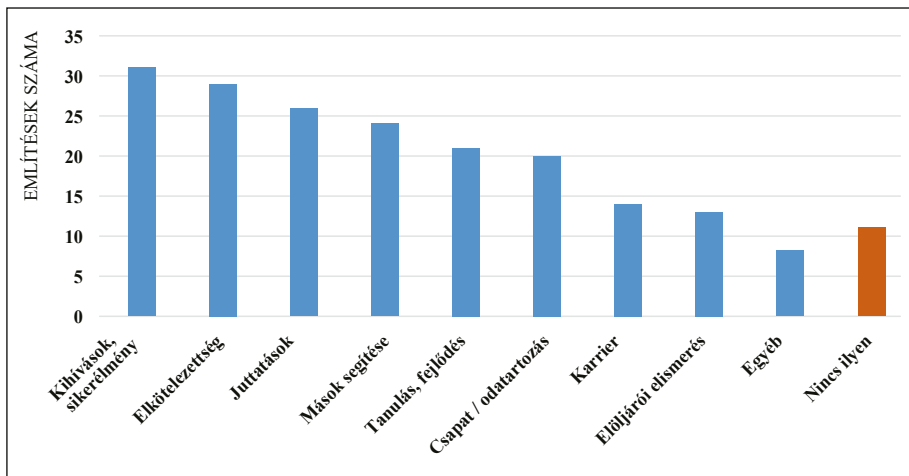

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Munkamotivációs faktorok

Arra a kérdésre, hogy *Mi az a három dolog, ami leginkább motiválja a munkájában*, az első két helyen a rendőri értékekkel való szerves viszony mutatkozik meg (8. számú ábra). A rendészeti feladatellátás jellegéből fakadóan számos kihívás és sikerélmény területét a válaszadók egyharmada (31 fő) emelte ki, ami a rendőri pályamotivációt erősíti. A pozitív erkölcsi státusz, beleértve a hivatástudatot és az elkötelezettséget is, szintén a válaszadók majdnem egyharmada (29 fő) válaszolta. Ezek azok a motivátorok, amelyek csupán erkölcsi mércével mérhetők, de értékük felbecsülhetetlen. A rendőrök majdnem egyharmadánál megjelenik a juttatások (stabil fizetés és juttatások, kedvező munkaidő, beleértve a nyugdíjat is) fontos szerepe. Ami külön kiemelendő, hogy 11 fő úgy vélte nem motiválja semmi a munkájában.

8. számú ábra: Munkamotivációs faktorok és gyakoriságuk

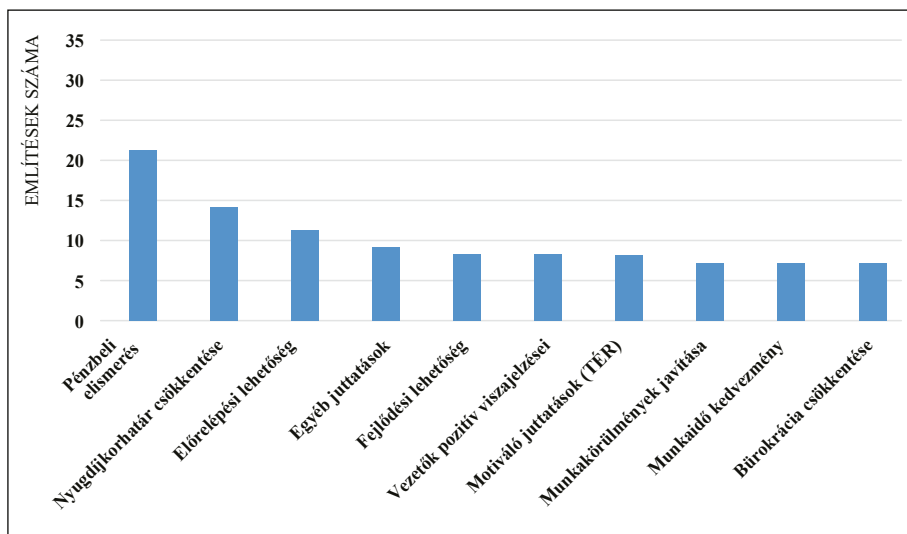
Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Hosszútávú motivációs faktorok

Arra voltunk kíváncsiak, hogy hosszú távon a rendőrség mivel motiválja a rendőröket (9. számú ábra). Az első helyen a legfontosabb, a tizedik helyen a legkevésbé fontos motiváló tényező jelent meg. Az eredmények fényében leginkább pénzbeli elismerést szeretnének a rendőrök, másodsorban a nyugdíjkorhatár

csökkentését, harmadrészt pedig az előrelépési lehetőséget. Az egyéb juttatások között kiemelt jelentőséggel bírnak a lakhatási- és otthonteremtési támogatás, cafeteria. A fejlődési lehetőség alapvetően a továbbtanulást fedi le, míg a bürokrácia csökkentése az értelmetlen adminisztratív feladatok csökkentését jelenti.

9. számú ábra: Hosszútávú motivációs faktorok

Forrás: A szerzők saját szerkesztése.

Javaslatok

Javaslat 1: Statisztikai adatok gyűjtése, feldolgozása tudományos igénnyel, mely egy koncepció mentén halad ezáltal, lehetővé téve a jövőbeni kutatások esetén az eredmények összevetését.

Cél: a kritikus, beavatkozási, lehetséges fejlesztési pontok kimutatása.

Feltételezett eredmény: az adatokból kapott eredmények döntéshozókhöz eljuttatása a humánstratégia továbbfejlesztését segíti elő.

Konkrét javaslatok:

- Célcsoportos, kérdőíves reprezentatív felmérés, fókuszcsoportos kutatás (kiemelten a Z generáció körében, de beleértve az X és Y generációt is)
- Dolgozói elégedettség felmérés a kritikus pontok kimutatásához, mely feltételezhetően indirekt formában hozzájárul a megtartáshoz (általános szervezetpszichológiai tapasztalat, hogy önmagában az állomány állapotának

felmérése (megkérdezése egy adott témáról) már a szervezeti kultúra javulását eredményezi.

- Szakterületenkénti (rendészeti, bűnügyi, humán stb.) statisztikai adatgyűjtés és feldolgozás (összehasonlítva más rendészeti szervezettel, valamint szocio-demográfiai viszonyaival). Ezen belül: a fegyelmi eljárások statisztikája kiemelt fontosságú: az évekre vonatkozó arányosítással információt kapnánk a különböző generációk fegyelmi ügyeiről.
- A rendészeti szakgimnáziumokba történő jelentkezés, az alkalmasságvizsgálati eredmények, leszerelések statisztikájának összeállítása.
- NKE RTK-ra történő jelentkezés, az alkalmasságvizsgálati eredmények, kiképzések, leszerelések statisztikájának összeállítása.
- Leszerelési okok szempontrendszerének összeállítása, mely alapján nyert eredményeket a jövőben fel lehetne használni a humán stratégia tervezéséhez.
- Leszereléssel kapcsolatos statisztika összeállítása, mely kitér az okokra. Feltételezhetően kimutatásra kerülne, hogy mely generáció, szakterület, megye stb. a legveszélyeztetettebb. A fluktuáció okainak a feltárása lehetőséget teremtene az állománytábla tervezéséhez.
- Kilépés, nyugdíjazás, szolgálati idő.
- Hiányzó állomány kimutatása (ez jelenleg is megtörténik).
- Szervezeti kultúra kutatás országos szinten történő megvalósítása, melynek hatásaként felszínre kerülnének az állományt jellemző attitűdök és motivációk, a rendőrséggel kapcsolatos elvárások stb.
- Infrastruktúra kutatás.
- Rendfokozat összetétel és annak hatása a szervezetre. Nemcsak a bér-elosztás miatt, hanem a feladatellátás szempontjából is informatív lehet.
- Generációk jellegzetességeinek (például motiváció, elégedettség, jövőorientáltság) összevetése. Kiemelt szerepet szánunk a Z generáció hierarchikus rendszerekben történő szocializálódásának kutatására.

Javaslat 2: Emberierőforrás-stratégia átgondolása, továbbfejlesztése az állománymegtartás és toborzás tükrében.

Cél: A teljes rendőri állomány minőségének javítása új felvételekkel és a jelen állomány sikeres megtartásával.

Feltételezett eredmény: költséghatékony humánerőforrás-gazdálkodás országos szinten

Konkrét javaslatok: annak érdekében, hogy az állomány megfelelően feltöltött legyen, négy területen javasolt a toborzási, illetve megtartási stratégiát átgondolni.

- 1) Toborzási stratégia.
- 2) Z generáció toborzási statisztika.
- 3) Egyéb állománypótlási lehetőségek bevezetése.
- 4) Megtartási stratégia.

Javaslatok 2.1: A toborzási stratégia kialakításához

- a) Rendőrségi marketing és PR stratégia az értékek, tevékenységek és eredmények mentén: a rendőrség ösztársadalmi megítélését is javíthatná, ezáltal segítve a toborzást (és a megtartást is) – nem olyan gyenge és nem olyan múlandó, mint a korábbi Facebook kampány. Ezek részei lehetnek: marketing anyagok, cikkek, megjelenések, melyek a rendőrség pozitív oldalát mutatják be; internetes toborzó kampányok; területi marketing kampányok; készpénz bónusz ajánlásért az állomány tagjainak. A rendőrség tevékenységének a pozitív eredményein keresztül a szakma presztízsének növelése valósulhat meg. Az agresszív marketing bevonzaná a pályakezdőket. Az NKE RTK tisztjelölti állománya körében végzett kutatás alapján (Erdős, 2019) 29,9%-át befolyásolta az egyetem bármely reklámja, nyílt napja, Educatio Kiállításon való részvétele, tehát a marketing eszközök működnek.
- b) A rendőrségi „állás portál” legmodernebb számítástechnikával és megjelenéssel történő kialakítása, napi szintű karbantartása és kezelése kulcsfontosságúvá válik a jövőben. Az oldal promóciója más internetes fórumokon az a) pont szerint szintén igen jelentős tényező. 0-24 órában közösségi oldalon történő toborzás.
- c) A kiválasztási folyamat hatékonyabbá tétele: internetes leírás, minta tesztek bevezetését javasoljuk. Ezen túl az adott korosztálynak és munkakörnek megfelelő kiválasztási folyamat alkalmazása, a toborzó osztály megerősítése, a kiválasztás közben kiesett/visszalépett jelöltek elemzése és a kiválasztási osztály munkatársainak cél meghatározása és anyagi ösztönzése nélkül nem tud megvalósulni hatékony toborzás.
- d) A BRFK mintájára Toborzó osztály felállítása, toborzótisztek továbbképzése: a nagyobb rendészeti szerveknél az USA-ban toborzóirodák működnek, akik a szervezetet vonzóvá teszik a jelentkezők előtt. A kutatások azt bizonyítják, hogy az egyik leghatékonyabb toborzási mód, ha a rendőr a családjában vagy a baráti körében ajánlja a munkáját.
- e) Kompetenciaalapú kiválasztáshoz kapcsolódó munkakörök hozzárendelése: annak érdekében, hogy hosszú távon a rendőr és munkakör illeszkedése megvalósuljon, olyan embert kell adott feladatra kiválasztani, melyben személyisége ki tud teljesedni. Ez hosszú távon a megelégedettségét okozza és az így kiválasztott személyek beválási mutatói is sokkal ígéretesebbek.

Javaslatok 2.2: Z generáció toborzásához

- a) Gyakorlatorientált(abb) oktatás a rendőrségi középfokú és felsőoktatásban.
- b) Rendőrök által vezetett játékos, iskolai előkészítő programok megvalósítását javasoljuk erre kiképzett/felkészített rendőrökkel (például testnevelés, osztályfőnöki órán a hivatás bemutatása).
- c) Feltétlenül fontos egy „Állomány bevezetési/beilleszkedési program” (mentori program) kidolgozása, a meglévő erősítése, mely a hosszútávú szolgálatot alapozza meg.
- d) Szolgálati hely választási lehetőség bevezetése a Z generáció későbbi megtartásának egyik kulcsa lesz.
- e) Rugalmas munkakörváltás lehetőségének megteremtése; Társosztályok együttműködési lehetőségeinek kihasználása a következő nemzedék egyik kiemelt igénye lesz.
- f) Bevétásvizsgálatok meghatározott időközönkénti végzése.
- g) „Z generáció-specifikus” munkakörök meghatározása (például internetes nyomozás) és az erre történő szelekció.
- h) Felkészülés a Z generáció megváltozott karakterisztikájára és ennek előkészítése (majd 10 év múlva bevezetése) az állományba. Ilyenek például a vezetők felkészítése a következő generáció más technikákkal történő vezetésére vagy a munkakörök kereteinek átgondolása a mindennapi állományi feladatok fényében.
- i) Rész munkaidős foglalkoztatás lehetőségének végiggondolása.

Összefoglalás

Összegzésként megállapítjuk, hogy ha és ahol indokolt, olyan államoktól kell példákat átvenni, amelyek hasonló problémákkal küzdöttek és hatékonyan megoldották azokat. Természetesen a magyar sajátosságokra szükséges az intézkedések átültetése. Elgondolkodtató példa, hogy az USA-ban a rendőrség külső szakértőirodát bíz meg rendszeresen, hogy az aktuális kérdésekkel kapcsolatban kutatássorozatot eszközöljenek. A kutatások eredményeinek konklúzióit, tanulságait a rendőrtisztek képzésében, a továbbképzésekben, valamint a munkahelyi jólét terén építették be, ezzel ha nem is megoldva a rendőrhány kérdését, de az elfogadható határon kezelve azt. Véljük és hangsúlyozzuk, hogy hazánkban is a hatékonyság záloga nem lehet más, csak az örök megújulás a rendőrség klasszikus értékei mentén.

Felhasznált irodalom

- Beregnyei J. (2019). *A rendvédelmi szervek végrehajtó állományának utánpótlása és a korosztályi jellemzők. Belügyi Szemle, 67(9), 97–120.* <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.9.6>
- Campbell, W., Campbell, S., Siedor, L. & Twenge, J. (2015). Generational Differences are real and useful. *Industrial and Organizational Psychology, 8(3), 324–331.*
- Castaneda, W. L. & Ridgeway, G. (2010). *Today's Police and Sheriff Recruits: Insights from the Newest Members of America's Law Enforcement Community.* Rand.
- Charrier, K. (2000). *Marketing Strategies for Attracting and Retaining Generation X Police Officers. Police Chief, 12, 45–51.*
- Duron, A. B. S. (2018). *Generational differences among police officers.*
- Erdős Á. (2019). *A kiválasztási eljárás.* Diplomamunka. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Farkas J. (2022). Psychological consequences of PTSD. In Bodnár L. & Heizler Gy. (Eds.), *2nd Fire Engineering & Disaster Management Prerecorded International Scientific Conference. Védelem online* (pp. 67–71). Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Farkas J. & Horváth J. (2020). *Szervezeti kultúrák és kutatásuk.* Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Farkas J. - Sallai J. (2021): 21st Century Challenges and Solutions in the Light of History. *Security Horizons, 2(4), 273–279.*
- Gursoy, D., Geng-Qing Chi, C. & Karadag, E. (2013). *Generational differences in work values and attitudes among frontline and service contact employees. International Journal of Hospitality Management, 32, 40–48.*
- KSH (2019a). *Népesség összesen.* https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tps00001.html
- KSH (2019b). *A teljes munkaidőben alkalmazásban álló köztisztviselők és közalkalmazottak havi bruttó átlagkeresete a költségvetési intézményekben.* https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qli012.html
- Langhman, B. (2017). *Millennials and Improving Recruitment in Law Enforcement.* Police Chief. <https://www.policiechiefmagazine.org/millennials-and-improving-recruitment/>
- Lindquist, T. (2008). *Recruiting the New Millennium Generation: The New CPA.* The CPA Journal. <https://www.questia.com/magazine/1P3-1543521101/recruiting-the-millennium-generation-the-new-cpa>
- McCafferty, F. L. (2003). The Challenge of Selecting Tomorrow's Police Officers from Generations X and Y. *Journal of American Academy of Psychiatry Law, 31, 78–88.*
- Szekrényi P. (2019). *ERP blog.* <http://blog.amtech.hu/blog/page/2/>
- Raymond, B., Hickman, R. L., Miller, L. & Wong, J. S. (2005). *Police Personnel Challenges After September 11: Anticipated Expanded Duties and a Changing Labor Pool.* Rand.
- Schawbel, D. (2014a). *Gen Y and Gen Z Global Workplace Expectations Study.*
- Schawbel, D. (2014b). *The Multi-Generational Job Search Study.*
- Schawbel, D. (2014c). *The High School Carrers.*
- Tegyey A. (2018). *A „Z generáció címke” – Jogos félelmek vagy lehetőség a megújulásra. Rendőrségi Tanulmányok, 3, 81–97.*

RAND (2010). *Police Recruitment and Retention for the New Millennium*.
<https://www.policiechiefmagazine.org/police-officer-recruitment-a-public-sector/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Farkas J. & Malkócs T. (2021). A rendőri pálya vonzóvá tételének lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 70(S13), 99–123. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.6>

Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: esettanulmány Skóciáról

The selection of police in Europe in consideration of the attributes
of the organization and the education: the case study of Scotland

Mogyoródi Gergely

mb. főosztályvezető, doktorandusz, rendőr őrnagy
Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ Bűnügyi Együttműködési Főosztály
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
mogyorodig@nebek.police.hu

Absztrakt

Cél: A publikáció célja, hogy áttekintést nyújtson a skót rendőrség felvételi rendszeréről, kiegészítése az Egyesült Királyság rendőri erőinek bemeneti követelményeivel foglalkozó hazai publikációkat.

Módszertan: A kutatás a vonatkozó szakirodalom feldolgozásával valósult meg.

Megállapítások: A kutatás révén feltárássra kerültek a skót rendőrség toborzásának hangsúlyos területei, a kiválaszthatósági feltételek, valamint az alkalmasságvizsgálati kritériumok, s ezek összességével átfogó rendszerkép jött létre.

Érték: A publikáció legfőbb értéke, hogy bővíti a témával foglalkozó hazai szakirodalom ismeretrendszerét, emellett az adatok összehasonlító elemzéshez és további kutatáshoz is felhasználhatók.

Kulcsszavak: a skót rendőrség, szervezeti jellemzők, toborzás, kiválasztás, alkalmassági kritériumok

Abstract

Aim: The aim of this article is to provide an overview of the selection of the Scottish Police and to complete the previous publications related to the entry requirements of UK police forces.

Methodology: The research was performed by elaborating the relevant literature.

Findings: The research identified the major areas of the recruitment, the eligibility criteria and the entry requirements of Scottish Police. The article provides a detailed overview about the selection procedure of police in Scotland.

Value: The article expands the knowledge of Hungarian literature related to police reinforcement, appropriate for comparative analysis and for further researches.

Keywords: The Police of Scotland, organizational marks, recruitment, selection, eligibility criteria

Bevezetés

A tanulmány egy publikációsorozat¹ részét képezi, amelyben a kutatás tárgya és annak kérdései teljes mértékben megegyeznek. Ezek összefoglalva a következők. A magyar és a nemzetközi szakirodalom a humánfunkciókkal, ezen belül a személyzet kiválasztásával részletesen foglalkozik. Ebbe tartozik a közszolgálatban, illetve a rendőrségen dolgozók szelekciója. A különböző kutatások, függően az adott tudományterületet érintő kérdésköröktől, meghatározott aspektusok szerint vizsgálják és elemzik a témakört. Ezek közül – a teljesség igénye nélkül – példaként említhetők a képzéssel kapcsolatban Főríz munkásságai (2011a; 2011b; 2011c; 2011d; 2011e), az alkalmassági vizsgálatok vonatkozásában pedig Csatai (2010) vagy akár Malét-Szabó (2013). Jellemzően külföldi folyóiratokban jelentek meg egy-egy ország bemeneti követelményeit, alkalmassági vizsgálatait vagy akár a teljes eljárást leíró és összehasonlító tanulmányok, lásd Inzunza (2016) vagy Bäck, Vallès és Padyab (2017), azonban idehaza kisebb számban, mára nem naprakész minőségben állnak rendelkezésre tudományos és szakmai jellegű művek, például Révai (2010). A publikációsorozat ez utóbbi okán, hiánypótlásként összegzi az egyes európai országok rendőrségeinek a kiválasztási procedúráját. A kutatások rendszerszintűek, beletartoznak a személyi és képesítési követelmények, az alkalmassági vizsgálatok, valamint az eljárás menetének ismertetése is. Ennek tükrében – a teljesség igénye nélkül – a cikk olyan kérdésekre keres választ, mint: Melyek az adott külföldi rendőrség személyi követelményei? A bemenethez milyen képesítési követelmények

1 A tanulmányok egy doktori disszertáció részét képezik majd, ahol az ismertetett rendszerek együttes elemzésére kerül sor. A cikkekben elsősorban a kutatási kérdések megválaszolására, valamint a rendszeradatok feldolgozására kerül sor. Az Egyesült Királyság rendőrségei közül az angliaiáról és walesiéről a Magyar Rendészetben (Mogyoródi, 2016a), míg az észak-íréről a Belügyi Szemle – Ordinem Facere folyóiratban (Mogyoródi, 2018) jelentek meg írásaim. Ezek mellett a Magyar Rendészetben az ír (Mogyoródi, 2016b), továbbá cseh és a máltai rendszer közlése pedig a Belügyi Szemlében (Mogyoródi, 2019) történt meg.

szükségesek? Milyen alkalmassági vizsgálatokat alkalmaznak? Ezek hogyan, milyen eljárásrend szerint épülnek egymásra a rendszeren belül? Milyen képzésre történik a kiválasztás?

A kutatási módszer leírása általában külön címet kap, azonban jelen esetben csak a nyílt és a szakirodalmi források feldolgozására került sor, ezen belül is főleg a skót kormány és a skót rendőrség által üzemeltetett weboldalakra, így a módszer vonatkozásában különösebb részletezés nem szükséges. A források használata azzal magyarázható, hogy ezeken a felületeken a rendszerrel jellemző adatok transzparensten és elektronikusan, angol nyelven hozzáférhetők, emiatt interjú vagy kérdőív alkalmazására nem volt szükség (sem lehetőség). Az adatgyűjtés 2019 februárjában történt, ezért az itt leírtak az ennek megfelelő állapotokat tükrözik.

A tanulmány szerkezete a következők szerint épül fel. Először Skócia földrajzi és népességadatait², valamint a rendőrségük történetét, szervezeti és állománysajátosságait tekintem át. Ezután kerül sor a képzési rendszerrel, valamint a bemeneti követelményekkel kapcsolatos ismertek, majd pedig az alkalmassági kritériumok vázolására. A tanulmányt végül a megállapítások összegzésével zárom. A fentiekben már utaltam arra, hogy a kutatás a rendszerre vonatkozó alapvető ismereteket vizsgálta, ami az információk összegzése során rendezőelv volt. A követelmények között a pszichológiai alkalmassági vizsgálatnak hangsúlyos szerepe van, ezért a tanulmány mellékletében ez teljes részletességgel kerül bemutatásra. Az ott történő szerepeltetést az indokolta, hogy ezzel a megoldással az információk átláthatósága könnyebben biztosítható volt, emellett a szövegben nem okozott aránytalan méretű címetet.

Skócia és a skót rendőrség

Skócia az Egyesült Királyság északi részén fekvő ország, amelynek a területe 28 168 négyzetmérföld, azaz 80 077 négyzetkilométer, fővárosa Edinburgh ([URL13](#)). A Skót Statisztikai Hivatal honlapján 2018. augusztus 1-jén publikált 2017-es népességadatok szerint a lakosság száma 5 424 800 volt ([URL23](#))³. Az

2 Ezek a tényezők közvetetten befolyásolják a rendőrség szervezetét, társadalmi rendeltetését, ezáltal pedig az állományt és annak kiválasztást.

3 Ugyanitt megjegyzik azt is, habár a népességnövekedés lelassult, ez a lélekszám volt a valaha mért legmagasabb. A skót kormány weboldalán Ethnic Group Demographics címmel közzétett 2011-es census eredményei szerint ([URL1](#); [URL2](#)) a lakosságnak csak a négy százaléka (211 000 fő) tartozik etnikai kisebbséghez, amelynek a jelentős része (141 000 fő) ázsiai. A magukat fehérnek vallók között a legnagyobb számban (61 000 fő) lengyel bevándorlók találhatók. Annak ellenére, hogy a kisebbség aránya alacsonynak tekinthető a korábbi, 2001-es felméréshez képest a számuk megduplázódott.

itt közzétett elemzés arról is beszámol, hogy 2026-ra ez a szám – főleg a nemzetközi migrációs folyamatok miatt – (feltételezhetően) 5,58 millióra növekszik. Az utóbbi társadalmi jelenséggel, az egyedüllét általános jelenséggé válásával, a beszélt nyelvek variációjával (országszerte 140 nyelv), valamint a társadalmi rétegek közötti szakadék tágulásával és a demens személyek számának emelkedésével a *Skót Rendőrség Stratégiai Terve* (URL22) is számol. A skót rendőrség (angol nyelven: Police Service of Scotland, illetve kelta nyelven: Seirbheis Phoilis na h-Alba) honlapja (URL13) szerint a szervezet 2013 óta centrális modellben működik. Korábban decentralizáltan – ahogy Angliában és Walesben is – nyolc különálló rendőri egység funkcionált⁴, azonban 2011-ben az erőforrások racionalizálása érdekében törvényjavaslatot nyújtottak be, amit 2012-ben a rendőrségről és a tűzoltóság reformjáról szóló törvényként (továbbiakban: rendőrségi törvény – (URL29) a skót parlament úgy fogadott el, hogy az intézkedés társadalmi támogatottsága tíz százalék alatti volt (Fyfy, 2015). A honlapjukon található bemutatkozás szerint a jelenlegi szervezeti felépítés a skót rendőrséget 13 helyi körzetre osztja, amelyek mellett különböző, szolgálatspecifikus feladatokat ellátó egységek dolgoznak, például a terrorelhárítási vagy a szervezetenüldözés elleni szervek.⁵

Skócia rendőrségének fenntartásáért, folyamatos fejlesztéséért a Skót Rendőrségi Hivatal (Scottish Police Authority, röviden: SPA) felel, amelynek a rendőrfőkapitány beszámolási kötelezettséggel tartozik (URL21).⁶

A skót kormány weboldala a hivatásos állomány létszámáról (URL12) azt közölte, hogy 2018. december 31-én a számuk 17 175 fő volt. Ez az egy évvel korábbi adathoz képest 81 fővel több. Az itt közzétett grafikon kimutatása alapján, míg 2007-ben 16 234 rendőr volt, addig 2009 második negyedévére a létszám 17 200-ra nőtt, ami napjainkig kisebb eltérésekkel hasonló maradt. Az állomány duzzasztása a Skót Nemzeti Politikai Párt⁷ intézkedéseinek köszönhető. Kormányra kerülésükkor 1000 fős növelést és ennek megtartását vállalták (URL3).

A rendőrségi törvény (2. fejezet 11. cikk) rendelkezik a különböző beosztásokról is (URL30). Eszerint a szervezet vezetője a rendőrfőkapitány, akinek a munkáját a parancsnoki gárda⁸ segíti (URL10), amely a négy főkapitány-helyettesből,

4 A nyolc decentralizált rendőrségből álló szervezeti felépítés 1975 óta állt fenn. A rendőri egységek száma, különböző megfontolásokból folyamatosan csökkent. Míg 1850-ben Skóciában körülbelül 90, addigra száz évvel később ennek a fele, 1970-re pedig már csak 22 különböző egység látta el a körzeti feladatokat (Fyfy, 2015).

5 Az általános szervezeti feladatokkal kapcsolatban lásd a közrendőrökre vonatkozó 12. lábjegyzetet.

6 Skóciában az irányítási és ellenőrzési feladatokat tehát nem minisztériumi szinten látják el, hanem a rendőrség kvázi független szervezetként működve, egy különálló testület felé tartozik beszámolási kötelezettséggel, amely szerv emellett ellátja a fejlesztési irányok meghatározását és kivitelezését is.

7 A párt honlapján írt információk szerint 2007 óta folyamatosan kormánypárt.

8 Eredeti nyelven: executive team.

a kilenc segédparancsokból (területi szervek vezetői), valamint a négy igazgatóból áll.⁹ Utóbbiak nem hivatásos állományúak.

A beosztási skála a magasabbtól az alacsonyabb felé haladva a következők szerint épül fel: rendőrfőkapitány, főkapitány-helyettes, segédparancsnok, főfelügyelő, felügyelő, fővizsgáló, őrmester és közrendőr (URL25).¹⁰

A hivatásos állomány mellett a polgári alkalmazottak¹¹ is a skót rendőrség részét képezik, míg munkájukat a felesküdt polgárőrök¹² segítik.

A skót rendőrség képzési rendszere

A skót rendőrség honlapján közzétett információk szerint (URL18) a közrendőrök képzése moduláris rendszerű, amelyben az elméleti és gyakorlati ismeretek oktatása felváltva, több helyszínen zajlik: a skót rendőrség oktatási és toborzási központjaiban, a Tulliallan-i Skót Rendőr Akadémián (továbbiakban: Akadémia), illetve a hallgató leendő szolgálati helyén. A kiképzés hossza két év.

Az Akadémián 11 héten keresztül tartó első modul¹³ hat almodulból áll, ezek név szerint és sorrendben a következők: a rendőrség és a közösség; a bizonyíték; a bűncselekmény; az általános rendőrségi feladatok; a közlekedésrendészet; az íráskészségek.

A tananyagok jogszabályi, személyi biztonsági, elsősegélynyújtási ismereteket is tartalmaznak, illetve nagy hangsúlyt fektetnek az erőnléti felkészítésre is. A hallgatók értékelése vizsgákkal és gyakorlati feladatokkal történik, emellett két fizikai alkalmassági vizsgálaton is meg kell felelniük.

A második modult öt-hét napon keresztül a körzeti egységeknél folytatják, ahol a vonatkozó informatikai szakismeretek elsajátítására koncentrálnak.

A harmadik, úgynevezett műveleti modult egy közrendőr (oktató/mentor) segítségével, helyszíni gyakorlatokon keresztül kell végrehajtani. A hallgató értékelését a mentor és az illetékes őrmester végzi.

9 A beosztásokat aktuálisan betöltő személyek a rendőrség honlapján megtalálhatók.

10 A közrendőrök feladata a törvényes élet és vagyonvédelem, a közbiztonság megőrzése, a bűnmegelőzés és a bűnelkövetők észlelése, továbbá, hogy meghatározott területen hatékonyan járőrözzön és a felmerülő problémákra reagáljon. Viselkedjen a közösség részeként, ápoljon és tartson fenn udvarias viszonyt, legyen elkötelezett az egyének biztonsága iránt. Minden körülmény között nyújtson minőségi szolgáltatást (URL9).

11 Különböző szervezeti funkciókat ellátó, nem hivatásos állomány, akiknek a létszáma a 2018. december 31-i adatok szerint 5399 volt (URL32). A teljes létszám ennek megfelelően 22 574 főből állt.

12 A felesküdt polgárőrök, angol nyelven *special constable*, azok a személyek, akik a rendőrök munkáját önkéntes alapon segítik, részt vesznek a rendfenntartásban és a bűncselekmények megelőzésében (URL31).

13 A képzés bevezető szakasza, amelyben az első és a hetedik héten kell fizikai alkalmassági vizsgálaton átesnie a hallgatóknak.

A helyszíni oktatás során elsajátított ismeretekről beszámolót kell készíteni, ami szintén az értékelés részét képezi. Ebben a modulban a hallgatóknak online képzéseket is teljesíteniük kell.

A negyedik modul tulajdonképpen a végső értékelés. A hallgatóknak három alkalommal kell a körzeti továbbképzési központokban megjelenniük (oktatásra és vizsgázásra).

A képzés 44. hetében csak fizikai alkalmassági vizsgálat van, a 60. és 92. héten elméleti és fizikai alkalmassági vizsgákra is sor kerül.¹⁴

A toborzás és a jelentkezés¹⁵

Ahogy fent is olvasható volt, 2007 és 2009 között a decentralizált skót rendőrségek létszáma körülbelül 1000 fővel nőtt, azóta pedig kisebb-nagyobb mértékben stagnál. Emellett más, jelentős toborzási kampány megvalósulásával kapcsolatos adatot a kutatás során nem találtam.

Még a centrális szervezet létrehozása előtt, 2011-ben a BBC weboldalán (Canny, 2011) megjelent cikk arról számolt be, hogy a skót rendőrség egyre többet használja az elektronikus platformokat a lakossággal való kapcsolattartáshoz, ideértve a toborzást is. Jelenleg is több ismert közösségi média és videómegosztó oldalon (Facebook, Twitter vagy YouTube) is képviseltetik magukat, de a kiválasztási eljárással kapcsolatban a legtöbb és legrészletesebb információ a saját weboldalukon érhető el.

Az angol és walesi rendőrségnél látott, a pályaalkalmasság eldöntését segítő önellenőrző kérdőívet ebben a rendszerben nem használják, emellett a toborzást és a kiválasztást is saját erőből, nem külső gazdasági társaságra bízva hajtják végre.

Ehhez a részhez kapcsolódóan, egyben visszautalva a fentiekben írt létszám- elvárásokra is, a www.independent.co.uk weboldalon *Police Scotland considers changing fitness tests under plans to encourage new recruits*¹⁶ címmel (Green, 2015) közölt cikk arról számolt be, hogy a kormánypárt rendőrségi létszám- elvárásának (17 234 rendőr) a szervezet nem képes eleget tenni, ezért a szigorú

14 Amennyiben a hallgató sikertelenül teljesíti a vizsgálatot, hat hét elteltével ismételt megpróbálhatja. Két sikertelen vizsgálat alkalmatlanságot jelent.

15 A tanulmány kizárólag a közrendőrök (URL20) jelentkezését, toborzását és kiválasztását vizsgálja, más beosztási és állománykategóriákkal nem foglalkozik. Az ide vonatkozó információkat a skót rendőrség honlapján található jelentkezési útmutató (URL5), valamint a gyakran ismételt kérdések (URL17) alapján tanulmányoztam.

16 Magyarul: A skót rendőrség a fizikai alkalmassági vizsgálatának megváltoztatását fontolgatja, hogy bátorítsa a jelentkezőket.

fizikai követelmények enyhítésén, valamint olyan bemeneti követelmények (például a tetoválásokkal kapcsolatos elvárások, tartózkodásra vonatkozó szabályok) átalakítását vizsgálják, amelytől a kiválasztható személyek számának növekedését várják.¹⁷

A skót rendőrségre történő jelentkezéshez egy formanyomtatványt kell kitölteni, amit kézzel vagy elektronikus módon kitöltve, a toborzásért felelős egységnek¹⁸ e-mailben kell elküldeni.¹⁹ Az adatlappal a jelentkező motivációját²⁰, szakmai elvárásait, előzetes tapasztalatait és a felkészültségét (mit tett a jelentkező annak érdekében, hogy rendőr lehessen) vizsgálják, amit csak abban az esetben tekintenek érvényesnek, ha valamennyi kérdést megválaszolnak. A jelentkezési lapon túl még egy formanyomtatványt és egy kérdőívet is ki kell tölteni. Az előbbi a pályázók esélyegyenlőségét és az állomány diverzitását méri²¹, az utóbbi pedig a tervezett szolgálati helyre vonatkozik.²²

A kiválasztási eljárás részei és az eljárás menete²³

A www.askthepolice.co.uk weboldal (URL24), valamint a kiválasztásról szóló tájékoztató (URL6) szerint a folyamat hossza az egyéni teljesítmény függvényében változhat, de általában hat-kilenc hétig tart. Az eljárás alatt alkalmazott vizsgálatokat és azok sorrendjét a következő ábra mutatja.

17 A reformok megvalósításával kapcsolatban információt a kutatás során nem találtam.

18 A nyugati és keleti parancsokság illetékességi területén, valamint a Skócián kívül lakók jelentkezési kérelmét a Kelet Kilbride-i, míg Fife és az északi parancsokság illetékességében élőkét az Aberdeen-i Toborzási Központ végzi.

19 Alapvetően elektronikus úton kell jelentkezni, de a szükséges dokumentumok alternatív megoldásként postai úton eljuttathatók a Kelet-Kilbride-i Toborzási Központnak is.

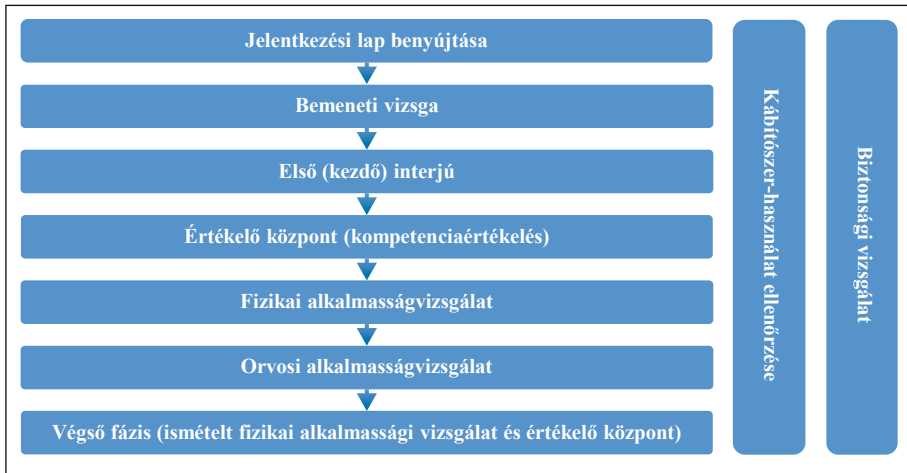
20 A motivációról legalább 150, de 200 szót meg nem haladó fogalmazást kell készíteni.

21 A formanyomtatvány kitöltésének a jelentkezés elbírálása szempontjából nincsen jelentősége. A lapon koresoporról, nemről (ideértve a transzneműséget is), fogyatékoságról, szexuális beállítottságról, válásról és hitről, etnikai hovatartozásról lehet nyilatkozni (URL15). Az adatok kezelése az Európai Unió adatvédelmi szabályai (GDPR) szerint történik.

22 A lapon kerületi egységek vannak felsorolva, amelyek mellett egytől háromig terjedő preferenciaértékek adhatók meg (URL16).

23 Az idevonatkozó információk feldolgozásához a skót rendőrség honlapján a kiválasztásról közzétett tájékoztatót használtam fel (URL6 és URL11).

1. számú ábra: Az eljárás menetéről

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A fentiekén túl a jelentkezési lappal vizsgálják a személyi és képesítési követelmények meglétét, emiatt nem minden jelentkezőt hívnak be a bemeneti vizsgára (Standard Entrance Test, röviden: SET), ami matematikai, nyelvi és információkezelési feladatokból áll.²⁴

Amennyiben a SET-en a pályázó megfelel, akkor a kiválasztás következő szakaszára, a kezdő interjúra invitálják, ahol két helyi toborzó vagy egy helyi rendőr és egy toborzó vannak jelen, akik az alábbiakat vizsgálják: kommunikáció, személyes hatékonyság, csapatmunka, a társadalmi sokféleség tisztelete, önismeret, szolgálatkészségi és szolgálati ismeretek²⁵, valamint az etikai kódex ismerete.²⁶

Ezt a szakaszt követi az egynapos értékelő központ (assessment centre), ami három gyakorlati feladtból és egy interjúból áll, a közrendőri beosztáshoz szükséges képességek és tulajdonságok vizsgálatára. Mindkét szakaszban feltérképezik a kommunikációs, a személyi hatékonysági és az önismereti kompetenciákat.

24 A tesztek tehát három lapból állnak és háromféle verziójuk van. Összesen három alkalommal lehet megpróbálni, de valamennyi részteszten meg kell felelni. A felkészüléshez a skót rendőrség ingyenesen elérhető tesztfeladatokat állított össze. Megjegyzés: a tanulási nehézségekkel (például diszlexiával) rendelkezők a toborzásért felelős egységnél külön tanácsadásban részesülnek.

25 Látható, hogy már ebben a szakaszban is vizsgálják a szükséges kompetenciákat.

26 A felvételi eljárás menetéről szóló tájékoztató itt külön felhívja a pályázók figyelmét az interjúra való felkészülésre, különösen a próbaidős rendőrök szerepének megtanulására, amit a honlapjukon elhelyezett anyagokból, illetve a helyi rendőrségeknél végzett személyes elbeszélgetésekkel lehet elsajátítani.

Az előbbi – a felsoroltak mellett – a csapatmunkát, a megoldási képességeket és a társadalmi sokféleség tiszteletét, az utóbbi pedig a szakismeretet, az irányítási és a más szervekkel való kapcsolattartási kompetenciákat vizsgálja.

Amennyiben a jelentkező értékelő központban nyújtott teljesítménye megfelelő, a fizikai alkalmassági vizsgálatra (eredeti nyelven: Multi Stage Fitness Test) bocsátják, ami egy (állóképességi) ingafutás. Ezt követően az eredményes hallgatóknak az orvosi alkalmassági vizsgálaton kell részt venniük ([URL14](#)). Az eljárás része továbbá a kábítószer-használat ellenőrzése, amit a kinevezés előtt kell végrehajtani.

A biztonsági és vagyoni helyzet vizsgálatára az értékelő központot követően kerül sor. Az előbbi a szakmai elvárásoknak való megfelelést, a társadalmi integritást és a jelentkező becsületességét ellenőrzi, amelyhez széles körben végeznek adattári ellenőrzést, illetve hajtanak végre környezettanulmányt (a közeli hozzátartozók bűnügyi tevékenységére). Részté képezi emellett a pénzügyi átvilágítás is, amelynek a célja elsősorban a korrupció megelőzése, a közrendőr befolyásolhatóságának (például túlzott adósságok vagy gazdasági érdekeltségek miatt) elkerülése.

A biztonsági kérdőívek kitöltésére és leadására csak az értékelő központ sikeres elvégzését követően, míg az ellenőrzés lefolytatására az eljárás későbbi szakaszaiban kerül sor.

A kiválasztási eljárás során a kinevezés előtt ismételten ellenőrzik a fizikai állapotot, illetve az értékelő központban még egyszer megvizsgálják a kommunikációra, a személyi hatékonyságra, a csapatmunkára, a társadalmi sokféleség tiszteletére, az önismeretre és a problémamegoldásra vonatkozó képességeket.

Személyi feltételek és az alkalmasságvizsgálatok

A skót rendőrség honlapja tételesen felsorolja a közrendőrré válás követelményeit ([URL8](#)).²⁷ Az elsődleges személyi feltételek közé az állampolgárság tartozik.

Eszerint skót rendőr lehet, aki brit, az Európai Gazdasági Térség országainak és Svájcnak állampolgára, valamint az Egyesült Királyság területén munka és tartózkodási joggal rendelkezik. Rajtuk kívül jelentkezhetnek még a brit nemzetközösség²⁸ és más ország állampolgárai is, akik korlátozás nélkül, szabadon

27 A személyi feltételek melletti elvárások közé a következőket sorolják: a közrendőr társadalmi szerepének és kötelességeinek tudomásulvétele, a kulcsfontosságú területeken (képzési program, fizikai felkészültség, életvitel) a szükséges tudásszint bizonyítása, a fedhetetlenség, kifogástalan életvitel, valamint a becsületesség. Ezeket a skót rendőrség szolgálati szabályzata foglalja magába ([URL30](#)).

28 Ennek jelenleg 53 ország a tagja ([URL28](#)).

élhetnek az Egyesült Királyságban. Utóbbiak vonatkozásában a személyi biztonsági ellenőrzések elvégzéséhez igazolni kell a tartózkodás jogát, illetve azt, hogy a tartózkodás legalább három éve megkezdődött.²⁹

A jelentkezés alsó korhatára 17,5 év, azonban a közrendőri kinevezéshez a 18. életév betöltése szükséges. Felső korhatár nincsen, de az elbíráláskor figyelembe veszik, hogy ebből a beosztásból az alkalmazottakat rendszerint 60 évesen nyugdíjazzzák, ami a kétéves próbaidő kitöltését nem befolyásolhatja.

A pályázati feltételek közé tartozik továbbá a jelentkező fizikai és orvosi alkalmassága is, amely vizsgálatokról külön, a tanulmány további részében írok. Követelményként határozzák meg a megfelelő személyiséget és a közrendőrtől elvárt kompetenciákat ([URL7](#); [URL19](#)).³⁰

Emellett a biztonsági (és a vagyoni helyzet) vizsgálat pozitív eredménye is a személyi feltételek részét képezi.

A tetoválás a szolgálati viszony létesítésének akadálya lehet. Minden esetben egyedileg vizsgálják annak helyét, kiterjedését, jellegét és jelentését. Azok a tetoválások, amelyek arcon helyezkednek el, szégyent hoznának a rendőrség szervezetére vagy aláásnák annak szerepét, provokálóan hatnak, valamely társadalmi csoportra nézve sértők, illetve durva, szexista, rasszista, homofób jellegűek, további mérlegelés nélkül alkalmatlanságot jelentenek.

Ahogy egyes tetoválások, úgy a büntetett előélet sem jelent önmagában kizáró okot, mindig egyénileg bírálják el a szolgálati viszony létesítésének lehetőségét.

A skót rendőrség kompetenciaalapú értékelése ([URL19](#)), és egyben a pszichológiai alkalmassági vizsgálata az úgynevezett STAR eljárás³¹, amely során a pályázóknak strukturált interjúkérdésekre olyan szituációkat kell kifejteniük³², amiket korábban már átéltek. Ez az interjú első fázisa.

A következő szakaszban az adott élethelyzet megoldásának elképzeléseit, lehetőségeit ismertetik, majd a harmadik részben a tényleges végrehajtást kell kifejteni.

A feladat a szituáció lezárásának bemutatásával zárul, ahol a tapasztalatokra, a tanult és fejlesztett képességekre is kitérnek.

A fizikai alkalmassági vizsgálat³³, ahogy a fentiekben már utaltam rá, egy ingafutás, amelyen egy előre meghatározott ritmus alapján kell a jelentkezőknek

29 Az igazolás az útlevel másolatának csatolásával történik.

30 Az elvárt kompetenciákkal kapcsolatban lásd a tanulmány mellékletében található részletes leírást (fordítást).

31 STAR egy mozaik szó, amely a következőkből áll össze: Situation (szituáció), Task (feladat), Action (cselekvés), Result (eredmény).

32 Az értékelés központjában a megfelelő kontextusba helyezés, a tömör, lényegre törő és informatív fogalmazás áll.

33 A fizikai alkalmassági vizsgálatra való felkészüléshez külön útmutató áll rendelkezésre ([URL4](#)).

15 métert lefutniuk. Alkalmasság az lesz, aki a futás során az 5.4-es értéket eléri, de a feladat alatt a lehető legtöbbször kell adott ritmusra, szünetidőn belül teljesíteni.³⁴ Férfiak és nők esetében a követelmények egyeznek, az értékelés során minden korosztályt eltérés nélkül, egyformán ítélik meg.

Az egészségügyi alkalmassági vizsgálatra³⁵ a kiválasztási eljárás végső szakaszában kerül sor, ami a 18/2004-es rendőrségi körlevélben foglaltak szerint (Guidelines on Medical Standards for Police Recruitment, magyarul: a rendőrségi toborzás egészségügyi követelményeinek irányelvei; [URL27](#)) zajlik. Az irányelv táblázatba foglalva tartalmazza az alkalmasságot befolyásoló betegségeket (például szív és érrendszeri, légzés stb.), azonban az orvosok itt csak az alkalmasság valószínűségéről (valószínűleg megfelel, vélhetően nem felel meg) döntenek.

A toborzási tájékoztató külön felhívja a figyelmet a testtömegindex értéknek (18 és 30 közötti), valamint a látásra vonatkozó nemzeti követelményeknek ([URL26](#)) való megfelelésre is (amelyek a rendőrségi törvény mellékletében kerültek meghatározásra).³⁶

Összegzés

A skót rendőrség az angolszász rendőrségek jellemzőit hordozza a képzés és a kiválasztás területén.

A vizsgált kérdésekre válaszolva elmondható, hogy a bemeneti feltételek ebben a rendszerben is a személyi, képzési és alkalmassági követelmények köré csoportosulnak.

Kiemelendő, hogy a pszichológiai vizsgálatok nem klinikai jellegűek, hanem a rendőri munkához szükséges kompetenciákat térképezik fel.

Látható az is, hogy a skót rendőrség létszámának szinten tartása (a politikai szinten elvárt minimum) érdekében a szakma által meghatározott bemeneti követelmények csökkentésére, átalakítására különböző elképzelések merültek fel.

34 Eleinte lassabb, majd fokozatosan gyorsul a hangjelzések tempója. Az idő előtti érkezéseket, tehát a gyorsabb teljesítést büntetik.

35 A 2010-es esélyegyenlőségi törvény alapján a fogyatékossgal élőknek, amennyiben megfelelnek az alapvető követelményeknek, lehetőséget biztosítanak a felvételi elbeszélgetésre.

36 A kiválasztási tájékoztató javaslata szerint, a csalódások elkerülése érdekében, a jelentkezés előtt érdemes optikussal konzultálni.

Felhasznált irodalom

- Bäck, T., Vallès, L. & Padyab, M. (2017). Police students' perceptions of professional competences: a comparative study of Catalonia and Sweden. *Police Practice and Research*, 18(5), 478–491. <https://doi.org/10.1080/15614263.2017.1288121>
- Canny, E. (2011). *Social media becoming more popular with Scottish police*. www.bbc.com/news/uk-scotland-15066518
- Csatai T. (2010). A rendőrré válás és szolgálatellátás alatti pályaaalkalmassági követelmények alakulása az 1800-as évektől napjainkig. *Belügyi Szemle*, 58(7–8), 84–109.
- Fórizs S. (2011a). Rendőrtiszt képzés Berlinben. *Magyar Rendészet*, 11(4), 43–52.
- Fórizs S. (2011b). A Cseh Rendőr Akadémia. *Magyar Rendészet*, 11(3), 43–52.
- Fórizs S. (2011c). *A rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtiszt-képzésében*. Konferenciaelőadás-absztrakt. *Rendvédelem Történeti Hírlevél*, 20(35–36), 86–87.
- Fórizs S. (2011d). A Szlovák Köztársaság rendőrtisztai főiskolája. *Magyar Rendészet*, 11(1), 103–108.
- Fórizs S. (2011e). Az osztrák rendőrtiszt-képzés. *Magyar Rendészet*, 11(2), 105–112.
- Green, C. (2015). *Police Scotland considers changing fitness tests under plans to encourage new recruits*. www.independent.co.uk/news/uk/crime/police-scotland-considers-changing-fitness-tests-under-plans-to-encourage-new-recruits-a6763941.html
- Inzunza, M. (2016). Selection practitioners' views on recruitment criteria for the profile of police officers: A comparison between two police organizations. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 45, 103–119. <https://doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2015.12.001>
- Malét-Szabó E. (2013). A belügyi vezetési-kiválasztási rendszer tudományos megalapozása, avagy egy belügyi kutatás első eredményei. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról* (pp. 141–149). Pécsi Határőr Tudományos Közlemények 14. Magyar Hadtudományi Társaság.
- Mogyoródi G. (2016a). Anglia és Wales hivatásos rendőri állományának kiválasztási eljárása és annak összevetése a hazai követelményekkel. *Magyar Rendészet*, 16(6), 93–108.
- Mogyoródi G. (2016b). Az An Garda Síochána (az ír rendőrség) képzési és állománykiválasztási rendszere. *Magyar Rendészet*, 16(5), 123–137.
- Mogyoródi G. (2018). Észak-Írország hivatásos állományú rendőreinek alkalmassági követelményei és a felvételi eljárás menete. *Belügyi Szemle – Ordinem Facere*, 1(1), 56–64.
- Mogyoródi G. (2019). Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: Csehország és Málta esete. *Belügyi Szemle*, 67(7–8), 133–146. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.7>
- Révai R. (2010). *Az egészségi alkalmassági vizsgálatok és a prevenció szerepe a megváltozott életkörülmények és veszélyhelyzetek tükrében a rendészeti szerveknél*. Doktori (PhD) értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Az Esélyegyenlőség keresőportál.* <https://scotland.shinyapps.io/sg-equality-evidence-finder/>
- URL2: *A Skót Nemzeti Nyilvántartó honlapja – Summary: Ethnic Group Demographics.* <https://www.nrscotland.gov.uk/news/2013/census-2011-release-2a>
- URL3: *A Skót Nemzeti Párt honlapja – Történet.* <https://www.snp.org/history/>
- URL4: *A skót rendőrség honlapja – a fizikai alkalmassági követelmények.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327948/police-scotland-national-fitness-standard-guidance?view=Standard
- URL5: *A skót rendőrség honlapja – a jelentkezési lap.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327952/application-form-for-police-officers?view=Standard/
- URL6: *A skót rendőrség honlapja – a kiválasztási eljárás.* www.scotland.police.uk/recruitment/police-officers/selection-process/
- URL7: *A skót rendőrség honlapja – a közrendőr kompetenciának leírása.* <http://www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327976/328769/personal-competency-descriptors-police-constable?view=Standard>
- URL8: *A skót rendőrség honlapja – a közrendőr személyi követelményei.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327976/328769/person-specification-police-constable?view=Standard
- URL9: *A skót rendőrség honlapja – a közrendőr szerepe.* www.scotland.police.uk/recruitment/police-officers/eligibility/role-of-a-police-constable/
- URL10: *A skót rendőrség honlapja – a parancsnoki gárda.* www.scotland.police.uk/about-us/police-scotland/executive-team/
- URL11: *A skót rendőrség honlapja – a rendőrség előnyei.* <http://www.scotland.police.uk/recruitment/police-officers/benefits/>
- URL12: *A skót rendőrség honlapja – a skót rendőrség létszáma.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/138327/212520/Police-Scotland-Officer-Numbers-Quarter-3-31st-December-2018?view=Standard
- URL13: *A skót rendőrség honlapja – a skót rendőrségről.* www.scotland.police.uk/about-us/
- URL14: *A skót rendőrség honlapja – alkalmassági követelmények.* www.scotland.police.uk/recruitment/police-officers/eligibility
- URL15: *A skót rendőrség honlapja – formanyomtatvány a diverzitásról.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327952/equality-and-diversity-monitoring-form?view=Standard
- URL16: *A skót rendőrség honlapja – formanyomtatvány a preferált beosztási helyről.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327952/posting-preference-questionnaire?view=Standard
- URL17: *A skót rendőrség honlapja – gyakran ismételt kérdések.* www.scotland.police.uk/recruitment/police-officers/police-officer-faqs/

- URL18: *A skót rendőrség honlapja – képzés.* <http://www.scotland.police.uk/recruitment/police-officers/training/>
- URL19: *A skót rendőrség honlapja – kompetencia alapú értékelés.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327952/competency-based-assessment-star-method?view=Standard
- URL20: *A skót rendőrség honlapja – közrendőr munkakörének leírása.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327976/328769/job-specification-police-constable?view=Standard
- URL21: *A skót rendőrség honlapja – Scottish Police Authority.* www.scotland.police.uk/about-us/police-scotland/how-the-authority-is-run/
- URL22: *A skót rendőrség tíz éves stratégiai terve.* www.scotland.police.uk/assets/pdf/138327/386688/policing-2026-strategy.pdf
- URL23: *A Skót Statisztikai Hivatal honlapja – 2018 a skót népesség.* <https://www.nrscotland.gov.uk/news/2018/scotlands-population-2017>.
- URL24: *Ask the Police – Q845: How long does the recruitment process take?* <https://www.ask-the.scottish.police.uk/content/Q845.htm>
- URL25: *Ask The Police – Q300: What is the structure of the ranks in the police?* www.askthe.scottish.police.uk/content/Q300.htm
- URL26: *Eyesight Standards: Police Recruitment.* <https://www.scotland.police.uk/assets/pdf/327931/327936/327948/eyesight-standard-police-officer?view=Standard>
- URL27: *Guidelines on Medical Standards for Police Recruitment - Police Circular No: 18/2004.* www2.gov.scot/Resource/Doc/1101/0051705.pdf
- URL28: *A Brit Nemzetközösség weboldala.* <http://thecommonwealth.org/about-us>
- URL29: *Police and Fire Reform (Scotland) Act 2012.* <http://www.legislation.gov.uk>
- URL30: *Police Service of Scotland Regulations 2013.* <http://www.legislation.gov.uk>
- URL31: *A skót rendőrség honlapja – felesküdt polgárőr (special constable).* <https://www.scotland.police.uk/recruitment/special-constables/>
- URL32: *A skót rendőrség honlapja – kiadvány a skót rendőrség negyedévente megjelenő létszámhelyzetéről (2018. december 31).* <https://www.scotland.police.uk/spa-media/dzupxk5j/police-scotland-officer-numbers-quarter-3-31st-december-2018.pdf?view=Standard>

Alkalmazott jogszabály

57/2009. (X. 30.) IRM–ÖM–PTNM együttes rendelet egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról

Melléklet

1. Hatékony kommunikáció	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none">• az ötleteket és az információkat hatékonyan közvetíti szóban és írásban,• a helyzethez és a személyekhez igazított nyelvezetet és stílust használ,• képes másokat meggyőzni és befolyásolni különféle élethelyzetekben.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none">• tisztán és tömören beszél,• az információt és az utasításokat magabiztosan és megfelelő stílusban adja át,• helyesírása, mondat szerkesztése és a nyelvtana megfelelő,• az információkat úgy foglalja össze, hogy azt az emberek megértik,• ellenőrzi, hogy beszéde szabatos és a megfelelő időben közölt,• figyelmet fordít és érdeklődést mutat a másik által közöltekre,• a releváns adatokat rögzíti és a fontosabb elemeket kiemeli,• tisztázásra törekszik, ha valamiben bizonytalan,• a hatékony kommunikációjával személyeket és helyzeteket befolyásol.	
2. Személyes hatékonyság	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none">• személyes felelősséget vállal az események bekövetkezéséért és a kívánt elvárásokhoz eredményeket ér el,• motiváltak, elkötelezettek, kitartónak, kifogástalannak látszik és etikus cselekszik,• tervez, szervez és menedzseli a saját munkáját, hogy hatékonyan érje el a szervezeti célokat,• nehéz élethelyzetekben megbízhatónak és ellenállónak tűnik,• felismeri a változás szükségét és hajlandó ehhez alkalmazkodni.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none">• megérti, hogy a saját szerepe mit jelent a szervezeti célok elérésében,• saját idejét jól szervezi, képes sorrendet felállítani, eléri a szükséges eredményeket és betartja a határidőket,• saját magának reális célokat állít, és azokat következetesen éri el,• a munkaidőt hatékonyan használja ki,• kevés felügyeletet igényel, de ha szükséges tisztázza a vitás kérdéseket,• magas személyi és szakmai standardokat támaszt,• pontos, megbízható és élénk, a változásokhoz pozitívan áll hozzá,• hajlandó új, másfajta felelősségi köröket vállalni és szerepet váltani,• érti és használja a technológiát a fejlődéshez.	
3. Csapatmunka	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none">• erős munkakapcsolatokat fejleszt a csapaton belül és kívül, hogy a közös célokat elérjék,• a csoporton belül kommunikál, vitákban és döntésekben figyelembe veszi a másik véleményét, aktívan segíti és támogatja a többieket.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none">• a csapatmunkában részt vesz, nyitott és megközelíthető,• mások véleményét figyelembe veszi és értékeli a hozzájárulásukat,• produktív kapcsolatot ápol a kollégáival, segítséget kér és elfogad, ha kell, irányítja és támogatja az új kollégákat,• kétoldalú bizalmat épít, hűséges a tagokhoz és a döntésekhez,• kevésbé népszerű, rutin feladatokat is vállal,• együttműködik és segíti a másikat,• megosztja a tudást és a tapasztalatot.	

4. Sokféleség tisztelete	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none"> tisztelettel az értékeket és figyelembe veszi a véleményeket, a körülményeket, az érzéseket a kollégáikat, valamint a közvéleményét is (tekintettel van a különböző személyi hátterekre), diszkrét és diplomatikus, amikor emberekkel dolgozik, méltósággal kezeli az embereket és mindig tiszteltető, megértő, emellett érzékeny a társadalmi, a kulturális és az etnikai különbségek, igények iránt.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> azonosítja és tiszteletben tartja más emberek értékeit és véleményét, elfogadja és tiszteli a széles társadalmi, kulturális szokásokat, hiteket, ellenszegül az olyan nem megfelelő viselkedésnek és viszonyulásnak, amely visszaélést sugall, agresszív és diszkriminatív, udvarias, toleráns, mindenkit méltósággal és tisztességgel kezel, odafigyel, megérti mások szükségleteit és érdekeit, megfelelően beszél és viselkedik, érzékenyen érinti hogyan hat a viselkedése más emberekre, tiszteli a bizalmasságot. 	
5. Szakmai ismeretek	
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> járatos a skót rendőrség feladataiban, reálisan érti a főbb feladatokat és a felelősségi köröket, ismeri a lakhelye szerinti rendőri egységet, annak főbb feladatait, megérti a próbaidős képzési programot, hajlandó tanulni és a tudás szintjét naprakészen tartani, betartja a magatartási és életviteli szabályokat, megfelel a társadalmi elvárásoknak, betartja a jogszabályokat, az elveket és eljárásokat, a rendőri szerep fizikai és érzelmi kihívásaira alkalmas. 	
6. Önismeret	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none"> felismeri, hogy az érzései és érzelmei miként hatnak a teljesítményére és másokra, empatikusan és diplomatikusan kezel nehéz szituációkat.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> odafigyel, megértést és érzékenységet mutat mások nézetei, szükségletei és érzelmei iránt, érdeklődést mutat, bizalmat és bizalmi kapcsolatot épít, képes a humorra, rugalmasságra, ahol szükséges, megbízja saját képességeiben. 	
7. Problémamegoldás	Általános leírás: <ul style="list-style-type: none"> széles körben gyűjt információt a probléma azonosítására, majd logikus következtetést von le és hatékony megoldást vázol, szükség esetén új ötletekkel áll elő.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> kipróbált és tesztelt eljárásokban dolgozik, a központi kérdésekre koncentrálnak, az összefüggéstelen információkat azonosítja, hatékonyan használja a forrásait és kérdéseket old meg, értékeli a helyzeteket, ellenőrzi a kritikus információkat, figyelembe veszi a lehetőségeket, logikus következtetéseket von le, értékeli a döntései hatását, nyugodt marad, pártatlan és kerüli a hirtelen következtetések levonását, határozott ítélőképességet mutat és megalapozott döntéseket hoz, megfelelő időben cselekszik, elfogadja a döntéseivel kapcsolatos felelősséget és tanul a hibáiból, szükség esetén kreatív, összegyűjti és megfelelően használja a bizonyítékokat és az információkat, a legjobb eredmény eléréséhez korábbi tudását és tapasztalatait használja. 	

8. Más szervezetekkel való együttműködés	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none"> • felismeri a munkakapcsolat és a konzultáció jelentőségét, • felépíti és fenntartja a partnerügynökségekkel a kapcsolatot az együttes problémamegoldás maximalizálására.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> • szakmailag megfelelően képviseli a szolgálatot, • bátorítja és kifejleszti a közös problémamegoldás megközelítését a partnerügynökségekkel, • egy multiügynökség tagjaként, csapatban hatékonyan dolgozik, • kialakítja, fenntartja és használja a releváns partneri kapcsolatait, • ragaszkodik a szervezeti elvekhez, ami kiemeli a felelősségi köröket a más szervezetekkel való együttműködés esetén, • megosztja a partnerügynökségekkel az információt, • biztosítja, hogy a szakvezetés és a kollégák az adott tevékenységről minden információt megosszanak. 	
9. Odaadás	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none"> • az egyén szükségleteire és aggályaira koncentrálnak, ezekre reagál, • megfelelő látszatot kelt.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> • olyan szervezeti stratégiákat támogat, amelyek az ügyfeleket támogatják, • megfelelő időn belül kezeli az ügyfélpanaszokat, • célja, hogy a megállapodásokat időre teljesítse, • válaszol és sorrendbe állítja az ügyfélkérdéseket, • biztosítja az ügyfeleket a legjobb szolgáltatásról és érezteti velük, hogy értékesek, • kezeli a fogyasztói elvárásokat, naprakészen tartja őket és folyamatosan kapcsolatban áll velük, • meghallgatja és tanul a releváns fogyasztói visszajelzésekből. 	
10. Vezetői képességek	Általános jellemzők: <ul style="list-style-type: none"> • mintaszerűen irányít és a munkatársak példaképe.
Részletes leírás: <ul style="list-style-type: none"> • szükség esetén átveszi az irányítást, • megfontolt és igazságos, • mintaszerűen irányít, a jó cselekedetek képviselője, • józan ész és magabiztos határozottság jellemzi, • tiszta és tömör instrukciókat ad, • a csapata megbízik benne, • mások gondolatait és véleményét is figyelembe veszi, • a cselekedetek morális és etikai konzekvenciáit is figyelembe veszi. 	

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Mogyoródi G. (2021). Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: esettanulmány Skóciáról. *Belügyi Szemle*, 70(SI3), 124–140. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.3.7>

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendszert kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A Belügyi Szemle az Open Journal Systems folyóirat-szerkesztő rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

OJS: ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/index

